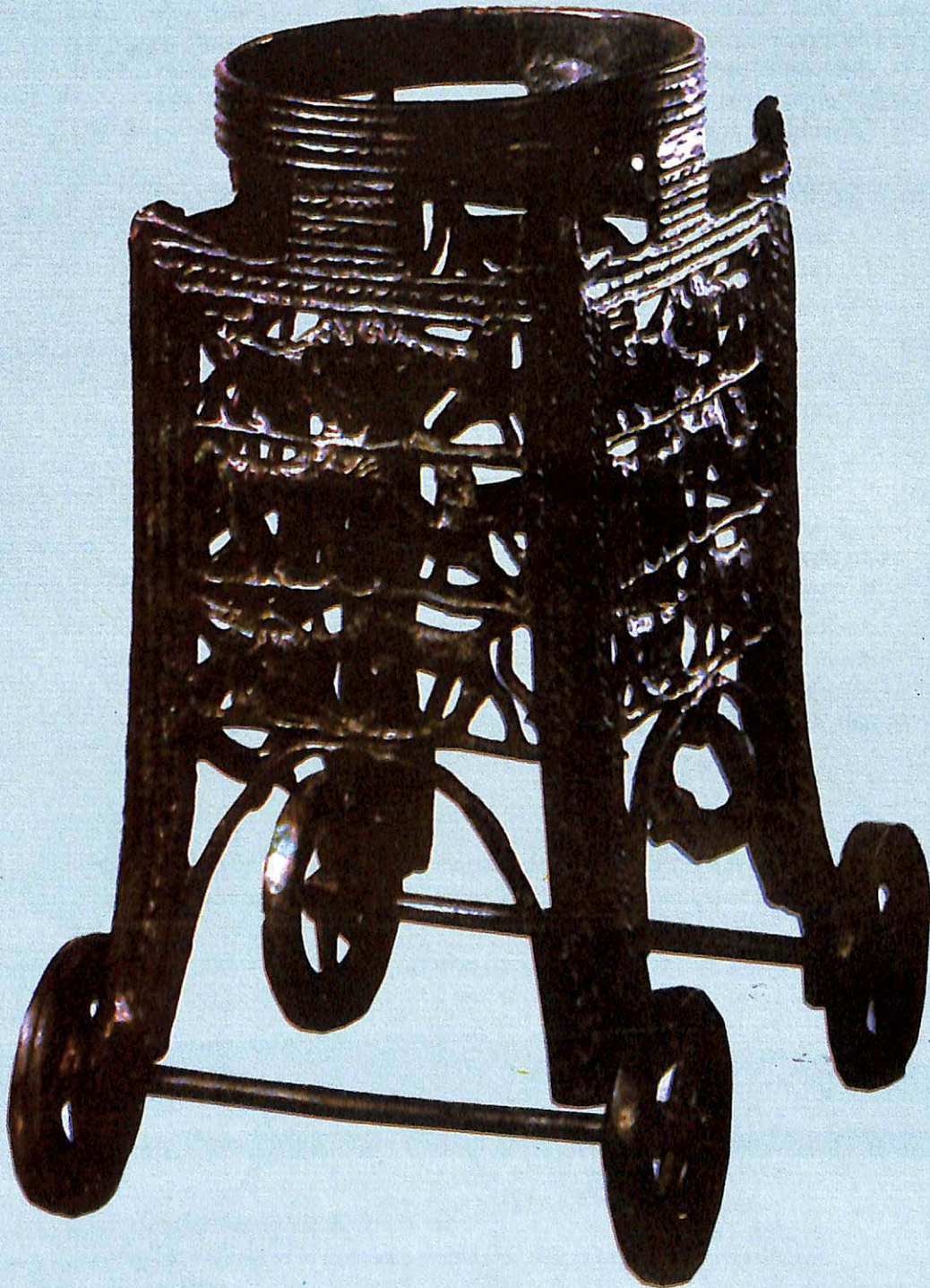

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αρ. έκδοσης 19

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ '97
Έκδοση Δ.Ε.ΤΟ.ΠΟ.Κ.Α.

ISSN 1106 5354

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ.

Κυριαζής Κόλβατζης, Πρόεδρος
Γεώργιος Χιονίδης, Αντιπρόεδρος Δ.Σ.
Κων/νος Βαφείδης, Μέλος
Νίκος Αναστασίου, Μέλος
Πάυλος Δραγκόλας, Μέλος
Ιωάννης Κουρουζίδης, Μέλος
Εμμανουήλ Σοφινίδης, Μέλος
Δημήτριος Ταρτσίδης, Μέλος
Ζυγουλιάνος Στέργιος, Μέλος

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Καμπούρης Γιάννης, Διευθυντής
Ταρατσίδης Δημήτρης, Λογιστήριο
Ουσουλτζόγλου Χαρούλα, Προγραμματισμός
Στάντζος Αθανάσιος, Προγραμματισμός
Χιονίδου Σοφία, Γραμματεία
Βέρρος Δημήτρης, Γραμματεία
Νικολόπουλος Νίκος, Τεχνική Υποστήριξη
Στεφανόπουλος Αντώνης, Ηλεκτρολόγος
Κότσαλου Βούλα, Βιβλιοθηκονόμος
Κοντολέων Μηνάς, Γενικών Καθηκόντων
Στεργιόπουλος Δημήτρης, Γενικών Καθηκόντων

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού Δήμου Βέροιας

- Διεύθυνση - Γραμματεία

Α. Αντωνιάδη 19 59 100 ΒΕΡΟΙΑ, τηλ. (0331) 22.967 - 62.548, FAX (0331) 27.914

- Αντωνιάδειος Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, Α. Αντωνιάδη 19, τηλ. 62.548

- Δημοτική Βιβλιοθήκη "Θ. Ζωγιοπούλου", Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. 24.879

- Αίθριο Πολιτισμού "ΟΛΓΑΝΟΣ", Ολγάνου 19, τηλ. 28.277

- Συνοικιακό Θέατρο Καλλιθέας, (10ο Δημοτικό Σχολείο - Καλλιθέα).

Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Βέροιας

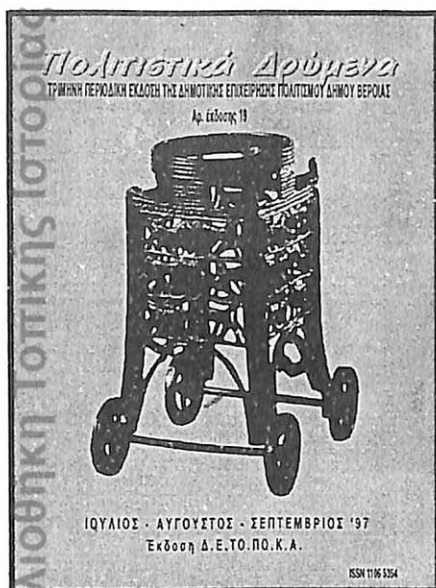
- Διεύθυνση - Γραμματεία

Α. Αντωνιάδη 19, 59 100 Βέροια, τηλ. (0331) 29.295, FAX (0331) 27.914

Ετήσια συνδρομή (4 τεύχη): 3.000 δρχ. Νομικά πρόσωπα, Οργανισμοί
: 1.500 δρχ. Φυσικά πρόσωπα
Τιμή τεύχους: 500 δρχ.

Φωτοστοιχειοθεσία - Εκτύπωση

TYPE PRESS Ν. ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΗΣ Ν. Νικομήδεια τηλ. (0331) 90.234

Φωτογραφία εξωφύλλου: Χάλκινο τετραποδικό υπόθημα πάνω σε ρόδες της Υστερης Χαλκοκρατίας (12ος αι. π.Χ. Μυκηναϊκή περίοδος). Παριστάνει σκηνές με μάχες άγριων ζώων. Στα τόξα των πλευρών πτηνόμορφα εξαρτήματα. Μοναδικό για το σχήμα, την κατασκευή και τη διατήρησή του. Πουλήθηκε από Τούρκους αρχαιοκάπηλους σε έμπορο της Φραγκφούρτης. Αγοράστηκε από την κύπρια κυβέρνηση έναντι 9.500 κυπριακών λιρών με τη βοήθεια του Ιδρύματος Λεβέντη.

πολιτιστικά δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ Αρ. Έκδοσης 19

Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος '97

Υπεύθυνες Σύνταξης:

Τυφοξύλου Ευθαλία

Λάμπρη Χαρά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ	5
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ:	
Μύαρης Κ. Γιώργος - Νικολάου Χ. Δέσποινα: Όταν τα μνημεία φοβίζονται. Πολιτισμική γενοκτονία στην κατεχόμενη Κύπρο.....	6-12
Μαρκόπουλος Ε. Θανάσης: Σελίδες για το Νίκο-Αλέξη Ασλάνογλου (1931-1996).....	13-29
Ιωσηφίδης Απόστολος: 101 χρόνια λογοτεχνία	30-31
Σκούπρας Ι. Χρήστος: "Η ατέλειωτη γραφή του αίματος" του Ν. Μπακόλα. Αναγνωστικά σχόλια.....	32-33
Κοκοζίδης Βασίλειος: Μια εξόρμηση που (θα μπορούσε να γίνει αλλά) δεν έγινε ποτέ.....	34-38
Τριανταφυλλίδης Ηλίας: Νεοέλληνες "Αν-θελετικοί", "Καπου-τζήδες" και "Μεσο-διάμεσοι".....	39-41
Διεθνές Συνέδριο: "Πέρα από τις συμπληγάδες".....	42-43
ΔΕΠ: Δροσερές εκδηλώσεις της ερασιτεχνικής σχολής χορού.....	44
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ:	45-346

* Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα.

* Το περιοδικό δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

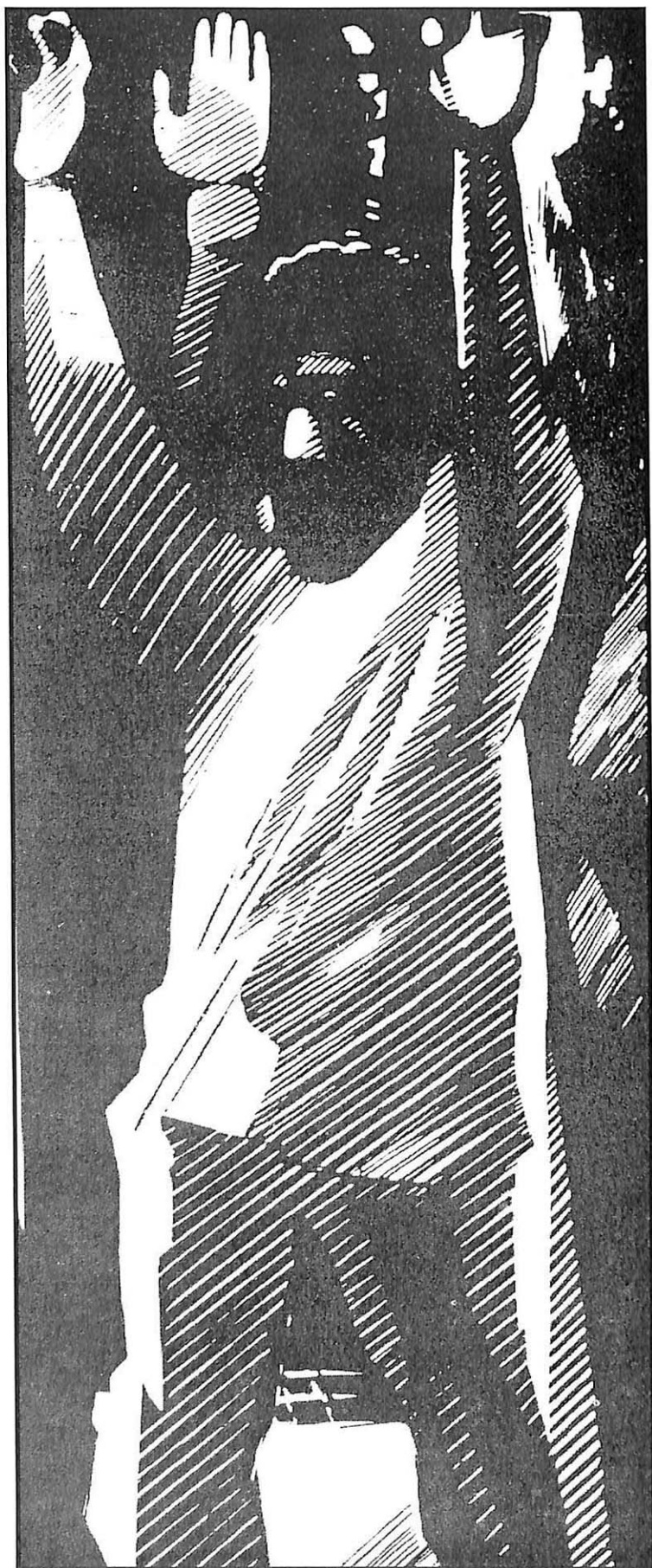
Δεν ξεχνώ

"Πολλά λιμάνια μοιάζουν αγκαλιές μα της Κερύκειας πάνω απ' όλα. Η πιο κλειστή, η πιο ζεστή, η πιο γλυκιά αγκαλιά... Το μικρό λιμάνι της Κερύκειας. Δε θα το ξεχάσω ποτέ (...)

Λίγα πράγματα στη ζωή μου έχουν λείψει όσο αυτή η μικρή πολιτεία. Αισθάνομαι εξόριστος όταν τη σκέπτομαι· εξόριστος από μια πατρίδα, που ο ίδιος διάλεξα. Το μόνο που μπόρεσα να κάνω όταν έμαθα την καταστροφή, ήταν να γράψω δυο λέξεις: "δεν ξεχνώ", και να τις στείλω σ' όλο τον κόσμο. Γιατί αν σε ξεχάσω Κερύκεια, αν σε ξεχάσω Κύπρος, θα λιγοστεύω σαν Έλληνας, θα φτωχύνω σαν άνθρωπος, θα μικρύνω, θα μαραθώ".

Νίκος Δήμου
Μικρά βήματα

Από την Συντακτική Επιτροπή

σχόλια

Καλοκαίρι και οι φυσικές ομορφιές της πατρίδας μας σ' όλο τους το μεγαλείο. Εποχή που όλοι περιμένουμε με ανυπομονησία για να ξεφύγουμε για λίγο απ' την καθημερινή μας ρουτίνα, να πάρουμε τις άδειές μας και να κάνουμε διακοπές κάπου στις θάλασσές μας.

Το καλοκαίρι δεν είναι εποχή για εμβάθυνση, για σχολιασμό, για περισυλλογή. Μας διακρίνει όλους κάποια ελαφρότητα, κάποια ανεμελιά και μια διάθεση να απωθήσουμε ό,τι μας στενοχωρεί, να το αντιμετωπίσουμε αργότερα όταν ο καιρός θα πάψει να είναι καλός. Εχουμε δίκιο; Ποιός θα μπορούσε να απαντήσει; Ενα είναι σίγουρο: Η ανάπαυλα είναι απαραίτητη. Για να συνεχίζουμε μετά με περισσότερο κουράγιο. Και το μεσογειακό καλοκαίρι δίνει αυτή την ευκαιρία. Με τις διακοπές, τη γλυκιά του ζέστη, τις εξόδους μας τις βραδυνές στα δροσερά υπαίθρια μαγαζιά, τη μεσημεριανή μας ανάπαυση, τις απογευματινές μας βόλτες, δίνει εκείνη την ώθηση να ξεφύγουμε απ' τα προβλήματα και να μεταθέτουμε για λίγο την κακή μας διάθεση. Αλλωστε κρατάει λίγο. Όπως όλα τα ωραία πράγματα. Και καλώς κάνει που κρατάει λίγο. Γιατί αλλιώς δε θα ήταν διάλειμμα και ανάπαυλα.

Η στήλη των σχολίων των Πολιτιστικών Δρωμένων δε σκοπεύει αυτή τη φορά να σχολιάσει τίποτα απ' τα τεκταινόμενα. Κρατάει την ανάλαφρη καλοκαιρινή διάθεση, ξεφεύγει απ' τη ρουτίνα και προτείνει σ' όλους ένα πλατύ χαμόγελο. Η

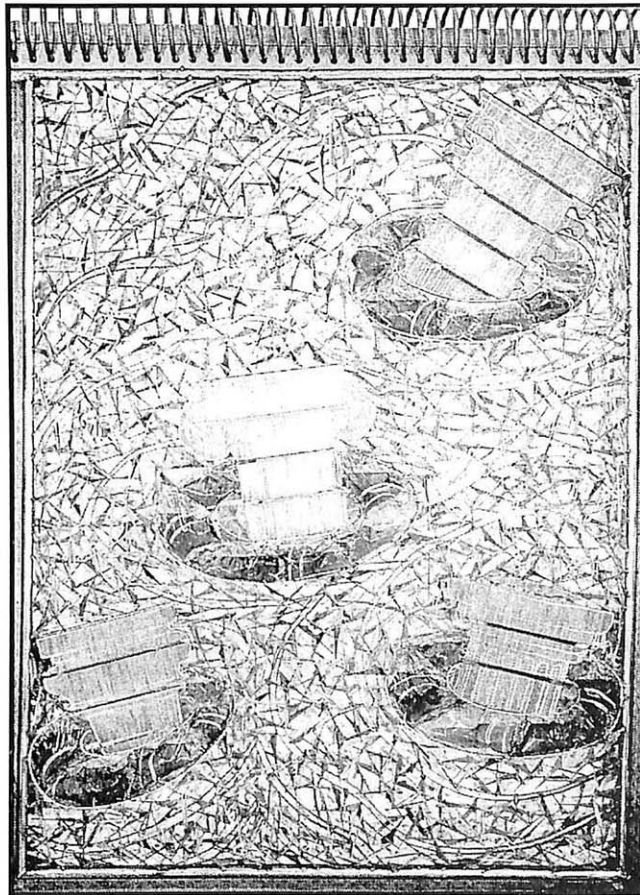
πραγματικότητα είναι σκληρή. Το γνωρίζουμε. Μια ματιά στην πορεία της ζωής μας είναι αρκετή για να μας δώσει να καταλάβουμε τις δυσκολίες.

Η πρότασή μας είναι να ξεφύγουμε λιγάκι, ν' αφήσουμε τις γκρίνιες και τα παράπονα και να αφεθούμε στις χαρές του καλοκαιριού. Εξάλλου με λιγότερο άγχος ή και καθόλου θα ενισχύσουμε τη μακροζωία μας. Ας ζήσουμε λοιπόν για λίγο σαν να μην υπάρχουν προβλήματα.

Ας επιδιώξουμε τις εκπλήξεις, ας σχεδιάσουμε τις διακοπές, ας ξαναβρούμε τις παρές μας για να περνάμε μαζί τους τα καλοκαιρινά βράδια. Ο χρόνος δεν αστειεύεται. Ευκαιρία να αστετευούμε εμείς μαζί του έστω για λίγο. Να τον κρατήσουμε

και να διασκεδάσουμε. Ας ζήσουμε μια αιωνιότητα μέσα σε δύο μήνες. Πιστέψτε μας είναι εύκολο.

Εμπρός λοιπόν και καλό καλοκαίρι.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΑΝΙΜΑΝΙΔΗΣ: "Ελαστικό τοπίο, η Ελλάδα στα σωσίβια", 1992 Θεσσαλονίκη.

παρουσιάσεις

ΟΤΑΝ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΦΟΒΙΖΟΥΝ!

Πολιτισμική γενοκτονία στην κατεχόμενη Κύπρο

Μύαρης Κ. Γιώργος. Φιλόλογος**Νικολάου Χ. Δέσποινα.** Φιλόλογος

"Την αυγή
θα στήσουμε χορό
για να γιορτάσουμε
τ' απομεινάρια
της καταγωγής μας"
Κώστας Χαραλαμπίδης

Ι. Η λεηλασία στον 19ο αιώνα.

Τα φώτα της δημοσιότητας συνήθως αποκαλύπτουν σύγχρονες πτυχές του διαρκούς εγκλήματος που συντελείται σε βάρος των πολιτιστικών θησαυρών της Κύπρου. Ωστόσο, η διαδικασία διαρπαγής και αφανισμού τους από αρπακτικούς δυνάστες και "φίλους" κερδοσκόπους εκτυλίσσεται κυρίως από τις αρχές του 19ου αιώνα, στην ύστερη οθωμανοκρατία και την αγγλοκρατία. Τα οργανωμένα κακούργηματα σε βάρος των αλλεπάλληλων πολιτισμικών δημιουργημάτων της Κύπρου - από την εποχή του Λίθου και του Χαλκού ως τους μεταβυζαντινούς ναούς και άλλες δημιουργίες του κυπριακού ελληνισμού - συμπορεύτηκαν εντούτοις κατά την τελευταία πεντηκονταετία με τις πολιτικές εξελίξεις και κορυφώθηκαν το 1974 μέσα στην τουρκική εισβολή. Με τη συνεχιζόμενη κατοχή σημαντικού μέρους των κηρυγμένων ως Αρχαίων Μνημείων έργων πολιτισμού προωθείται η αλλοίωση της ιστορικής φυσιογνωμίας της Κύπρου (1).

Ηδη από τον 19ο αι. και την οθωμανοκρατία στην αρπαγή και την εμπορευματοποίηση των ξένων αρχαιολογικών θησαυρών πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν οι ξένοι διπλωμάτες και "σύμβουλοι" σε πολλά μέρη και στην Κύπρο. Οι πρόξενοι της Αγγλίας R. H. LANG, της Γαλλίας G. COLONA CECCALDI, των Η.Π.Α. L.P. DI CESNOLA, της Σαρδηνίας κ.α. Αυτοί οι μιμητές του τυχοδιώκτη Ελγίν, μέσα στο κλίμα του γενικού δήθεν αρχαιολογικού "ενδιαφέροντος", φρόντισαν

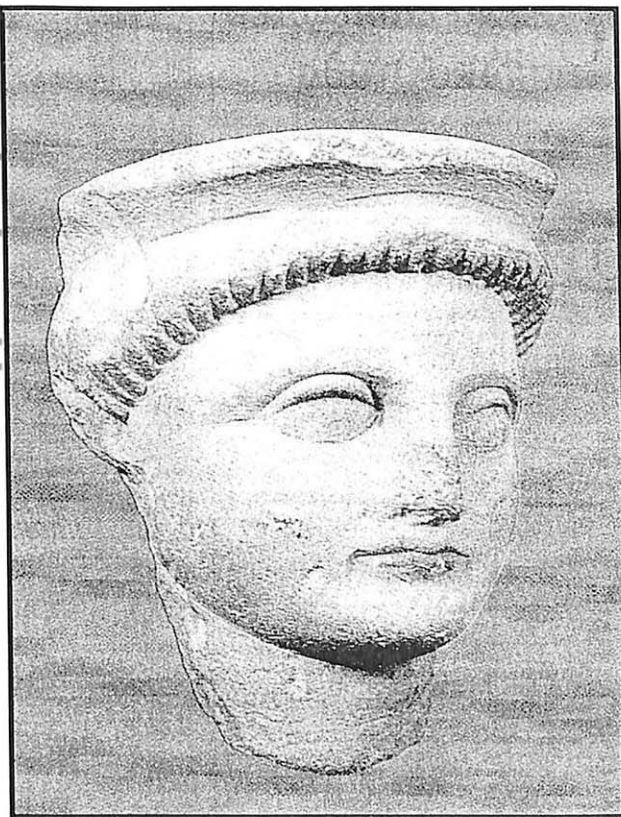
Κλεμμένο πήλινο ειδώλιο αυλητή της Κυπρο-αρχαϊκής Ι περιόδου (750-600 π.Χ.).

με το αζημίωτο να "σώσουν" τα αρχαιολογικά μνημεία και να "προβάλλουν διεθνώς την Κύπρο", όπως δηλώνουν σύγχρονοι "ειδικοί" που δικαιολογούν τις απαίσχυντες πράξεις τους. Ξεχωρίζουν για την καταστροφική δράση τους οι συλητές αρχαίων L.P. DICESNOLA και M. OHNEFALSCH-RICHTER.

Ο CESNOLA στη δεκαετία 1865-1875 ανέσκαψε 65 νεκροπόλεις (εποχής του Χαλκού και μετέπειτα), εσκύλευσε συνολικά 60.932 τάφους, αποκομίζοντας 35.573 έργα τέχνης και άλλα αρχαιολογικά αντικείμενα. Αγάλματα λίθινα, μαρμάρινα, πήλινα 2110, προτομές και κεφαλές 4200, αγγεία 14.240, γυάλινα αγγεία, φιάλες,

παρουσιάσεις

κύπελα 3719, λύχνοι 14.240, χρυσά αντικείμενα 1599, αργυρά 370, χάλκινα 2107, αλαβάστρινα 146, σαρκοφάγοι, πολύτιμοι λίθοι κ.α. (2). Μέρους των κυπριακών λαφύρων του CESNOLA αγοράστηκαν από το BRITISH MUSEUM (3), το ASMOLAN, VICTORIA AND ALBERT του Λονδίνου,

Κεφαλή αγοριού από ασβεστόλιθο (τέλη 5ου-4ος αι. π.Χ.). Πιθανό ανάθημα στην περιτομή. Αγοράστηκε από το Ίδρυμα Λεβέντη.

το μουσείο της Γλασκώβης, από τα μουσεία FITZWILLIAM του Καίμπριτζ, του Λούβρου, Κεραμικής των Σεβρών, Βερολίνου, Καρλσρούης Κοπεγχάγης, Στοκχόλμης, LUND, από το ORIENTALE INSTITUTE του Σικάγου, το Ανθρωπολογικό του BERKELEY, το μουσείο της Βοστώνης, το NICHOLSON του Σίδνεϋ κ.α. Επιπλέον, 5000 κυπριακές αρχαιότητες που έστειλε ο CESNOLA στις ΗΠΑ, χάθηκαν στο ναυάγιο του πλοίου. Ενώ το 1871 ο ίδιος "χάρισε" 88 κιβώτια κυπριακών αρχαίων στις οθωμανικές αρχές. (4). Το ιδιωτικό METROPOLITAN MUSEUM της Ν. Υόρκης επωφελήθηκε πρωτίστως από τις συλλογές του CESNOLA, γι' αυτό και τον ανέδειξε ισόβιο διευθυντή (1877-1904).

Στην περίοδο της αγγλοκρατίας ο Μ ΟΗΝΕFALSCH-RICHTER ανέσκαψε επί μια δωδεκαετία την Κύπρο για λογαριασμό του BRITISH MUSEUM, του Λούβρου και του ANTIKEN MUSEUM του Βερολίνου. Αλλά και το μουσείο της Λειψίας εμπλούτισε τα εκθέματά του αγοράζοντας το 1898 την τεράστια συλλογή του. Στην περίοδο αυτή τους αρχαιοκάπηλους διπλωμάτες συναγωνίζονται με επιχειρηματικότητα ξεχωριστή οι ξένες αρχαιολογικές αποστολές, αφού επωφελούνται από τους αποικιοκρατικούς νόμους που επέτρεπαν εξαγωγή του 50% των ευρημάτων. Ετσι, λ.χ. μόνο η Σουηδική αρχαιολογική αποστολή το 1931 εξήγαγε με πλοίο 771 κιβώτια αρχαιοτήτων. Αποτέλεσμα της δράσης τους και του συντονισμού τους αργότερα και με κατοίκους της Κύπρου είναι η τεράστια διασπορά χιλιάδων κυπριακών αρχαιολογικών ευρημάτων σε δημόσια μουσεία και ιδιωτικές συλλογές του εξωτερικού. Επιπλέον, απογυμνώνεται η Κύπρος από τις αρχαιότητές της. Εκτός των προαναφερθέντων, συλλογές κυπριακών αρχαίων αντικειμένων υπάρχουν και στα μουσεία Μονάχου, Βόννης, Ανοβέρου, Κάσσελ, Βύρτσμπουργκ, Βαρσοβίας, Ουψάλας, Βελιγραδίου, Τορίνου, Αγίου Φραγκίσκου και Ουάσιγκτον μαρτυρώντας, το μέγεθος της διαρπαγής.

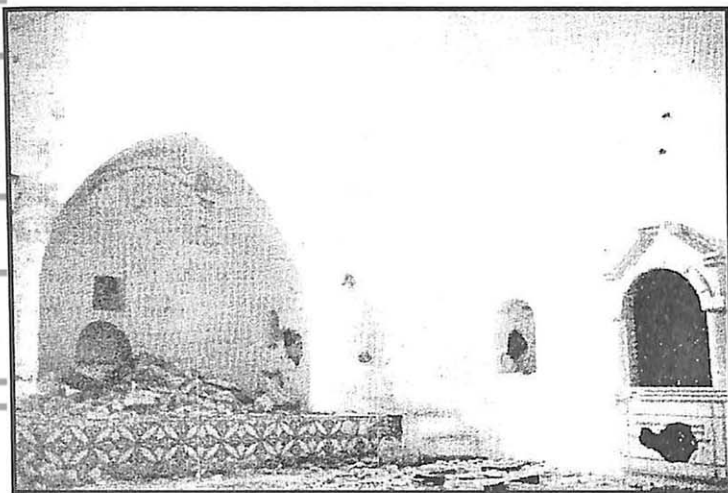
II. Πριν και μετά την τουρκική εισβολή του 1974.

Η διχοτομική ανταρσία της εθνικιστικής τουρκοκυπριακής ηγεσίας στα 1963/64 κατέστησε τις περιοχές που αυτή έλεγχε απρόσιτες στις νόμιμες αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τότε συστηματοποιήθηκε η λεηλασία της κυπριακής πολιτιστικής κληρονομιάς: το πλούσιο επαρχιακό μουσείο της Λάρνακας στεγαζόταν στο μεσαιωνικό φρούριο της πόλης, που το μετέτρεψαν οι Τουρκοκύπριοι (Τ/κ) σε στρατώνα, κατακλύβοντας, τα αρχαιολογικά εκθέματα της Νεολιθικής εποχής και των κατοπινών εποχών ως τα βυζαντινά ευρήματα. Με την επανάκτηση του φρουρίου από τις νόμιμες αρχές βρέθηκαν μόνο κάποια βαριά κιονόκρανα και βάσεις αγαλμάτων! Επίσης, στα νότια της Λευκωσίας - κοντά στα χωριά Μαργί και Κοτσιάτη με Τ/κ κατοίκους - δύο νεκροπόλεις με αρχαιότητες από την πρώιμη χαλκοκρατία και δώθε (κτερίσματα, αγγεία, αναθήματα κ.α.) συλήθηκαν. Αποτέλεσμα των δηλώσεων ήταν να κατακλυσθεί μεταξύ 1964 και 1974 η διεθνής αγορά αρχαιοτήτων με κυπριακές κλεμμένες

παρουσιάσεις

αρχαιότητες.

Μετά την τουρκική εισβολή του 1974, προϊστορικά και αρχαιοελληνικά κέντρα της Κύπρου περιήλθαν στην κατοχή των Τούρκων: Σαλαμίνα, Έγκωμη, Σόλοι, Ανάκτορο στο Βουνί,

Βανδαλισμοί και βιαιότητες στο Αρμενικό μοναστήρι του Αγίου Μακαρίου. Η οροφή έχει πέσει.

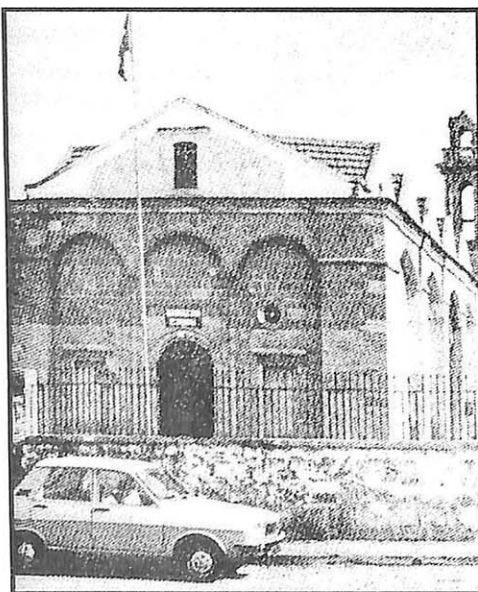
Λάπηθος, Κερύνεια, Χύτροι, Βουνοί κ.α. Ίδια τύχη είχαν περισσότεροι από 400 βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί. Βορά των κατακτητών και των αδηφάγων αρχαιοκαπήλων. Τα ξένα έντυπα βρίθουν δημοσιευμάτων για την πολιτισμική γενοκτονία σε βάρος του ελληνισμού που διαπράττεται στα κατεχόμενα εδάφη, συχνά με την ανοχή και την ενθάρρυνση ορισμένων διεθνών κύκλων: TIMES, GUARDIAN, OBSERVER, SUNDAY TELEGRAPH, SUN, ECONOMIST, N. YORK TIMES, MONDE, TEMPO κ.α. Ενώ στις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας προστατεύονται τα μουσουλμανικά μνημεία, στα κατεχόμενα από τους Τούρκους εδάφη λεηλατούνται και καταστρέφονται τα αρχαιοελληνικά, ελληνιστικά, βυζαντινά και νεότερα μνημεία. Αποδειγμένα, αρχαιολογικοί θησαυροί εννέα χιλιάδων χρόνων έγιναν αντικείμενα βανδαλισμών και λαφυραγώγησης από αξιωματικούς και στρατιώτες του

"Αττίλα", από εποίκους και στελέχη του ντενκτασικού καθεστώτος, όπως και οι αντίπαλοι του Ντενκτάς προοδευτικοί Τ/κ καταγγέλλουν (5). Βεβαίως, μερίδιο της ευθύνης φέρουν και οι "επιτήδειοι" Ευρωπαίοι και Αμερικανοί "έμποροι έργων τέχνης" και "συλλέκτες": αυτοί υπέδειξαν την αρχαιολογική και οικονομική αξία των ταφικών συγκροτημάτων και όσων φορητών αρχαίων ευρημάτων είχαν απομείνει. Οι ίδιοι ως κλεπταποδόχοι αγόρασαν τις ιδιωτικές κυπριακές συλλογές που λεηλατήθηκαν από τους Αττίλες. Οι ίδιοι ανέδειξαν σε πηγή πλουτισμού την εκγύμνωση των μοναστηριών και των εκκλησιών από τα ιερά αντικείμενα, τις εικόνες, τις τοιχογραφίες και τα ψηφιδωτά.

Στην κατεχόμενη Αμμόχωστο αγνοούνται αρχαία χρυσά αντικείμενα μικροτεχνίας, κοσμήματα, νομίσματα, αγγεία, αγαλματίδια του μουσείου της. Στην ίδια πόλη διαρπάγησαν τα 2000 τεμάχια της ιδιωτικής συλλογής Χατζηπροδρόμου και οι εξειδικευμένες βιβλιοθήκες Δ. Μαραγκού και Ε. Χατζηιωάννου. Τα ίδια υπέστησαν οι ιδιωτικές

συλλογές του Χριστ. Λουϊζίδη στη Μόρφου με τα σπάνια πινάκια του 14ου π.Χ. αιώνα κι άλλες

μικρότερες στην Κερύνεια, το Λευκόνοικο, το Τρίκομο, τη Γυαλούσα, το Ριζοκάρπασο. Τα εκθέματα του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης της Κερύνειας, το Μουσείο Αρχαίου Ναυαγίου στο Κάστρο της Κερύνειας (ναυάγιο που οι Τούρκοι παρουσιάζουν ως φοινικικό). Εκτός αυτών, τα μικρόσχημα λειτουργικά ή αναθηματικά αντικείμενα των ναών και στη συνέχεια τα ογκωδέστερα των εκκλησιαστικών διακοσμήσεων γνώρισαν την αρπακτική μανία των απογόνων του Αττίλα. Αφαιρέθησαν αρτοφόρια, δισκοπότηρα, ευαγγέλια ασημένια, άλλα ιερά σκεύη και κεντήματα, φορητές εικόνες και ξυλόγλυπτα από τη Μητρόπολη Κερύνειας, τον Άγιο Μάμα της

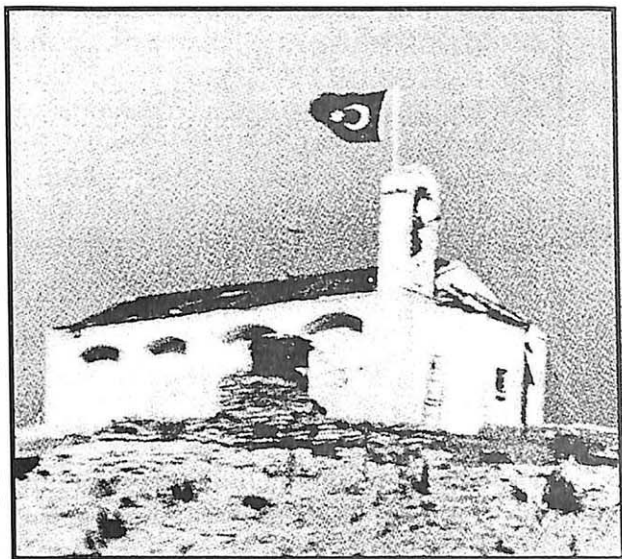

Η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στην Μόρφου μετατράπηκε σε τζαμί.

Μόρφου, τον Σωτήρα της Ακανθούς και δεκάδες άλλους ναούς. Κλάπησαν βυζαντινές εικόνες και χειρόγραφα από το Κέντρο Συντήρησης στη Μονή

παρουσιάσεις

Αγίου Σπυρίδωνα στην Τρεμετουσιά (Τριμυθούντα), μαζί και η λάρνακα του αγίου!

Το εκκλησάκι της Αγίας Δεξιάς κοντά στο χωριό Λιμπία χρησιμοποιείται σαν στρατιωτικό κατάλυμα και αποθήκη πυρομαχικών του τουρκικού στρατού.

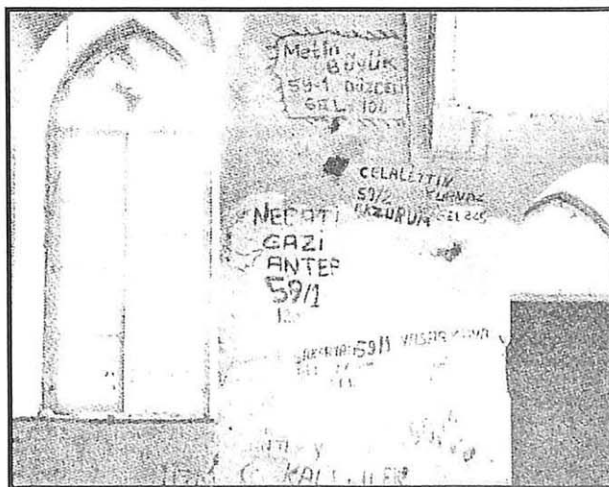
Στα 1980 στην αρχαία πόλη των Γαστριών, που μόνο κατά το ήμισυ είχε αποκαλυφθεί, το κατοχικό καθεστώς επέτρεψε την εγκατάσταση εργοστασίου τσιμέντου και την καταστροφή των αρχαιο-λογικών χώρων, όπως κατάγγειλε ο Μεχμέτ Γασίν (6). Τυμβωρύχοι λεηλατούν χιλιάδες αρχαίους τάφους στην Αγία Ειρήνη, στην Αμπελικού, στη Λουριντζίνα, στις Κρήνες κ.α. Αποκαλύφθηκαν προσπάθειες αποκόλλησης εντοίχιου ψηφιδωτού στο αρχαίο Γυμνάσιο της Σαλαμίνας και αλλού. Άφαντα τα ευρήματα, τα σχεδιαγράμματα και τα ευρετήρια των ανασκαφών στους Σόλους και τη Σαλαμίνα που διενεργούσαν ξένες αρχαιολογικές αποστολές ως τις ημέρες της εισβολής του 1974. Οι καταστροφείς του "Αττίλα" δε σεβάστηκαν ούτε τους νεκρούς ούτε την ιερότητα των ναών. Χριστιανικά νεκροταφεία συλήθηκαν και βεβηλώθηκαν: Πηγή, Στύλλοι, Αγ. Στέργιος, Σύ-

γκραση, Γύψου, Τρίκωμο, Λάπηθος, Άρδανα, Δαυλός, Πραστεϊό, Μηλιά, Πυργά, Λιμνιά, Παλαίκυθρο, Ακανθού, Καρπασίας (7). Φραγκοβυζαντινή εκκλησία στο χωριό Μηλιά Αμμοχώστου γκρεμίστηκε για λόγους ρυμοτομίας. Η μονή Παναγίας Αυγασίδας στην Αμμόχωστο - με τοιχογραφίες του 15ου αι. - κατεδαφίστηκε. Ο Άγιος Γεώργιος στο κατεχόμενο προάστειο Αγ. Κασιανού Λευκωσίας πυρπολήθηκε, όπως πρόσφατα το ιστορικό μοναστήρι των Αρμενίων της Κύπρου στον Πενταδάκτυλο, του Αγίου Μακαρίου (8).

Εκκλησίες και μοναστήρια χρησιμοποιούνται από τα στρατεύματα προμελετημένα. Μέσα από μια μακριά διαδρομή προωθούν έναν από τους στόχους τους οι ηγετικοί κύκλοι της Τουρκίας και της εθνικιστικής ηγεσίας των Τ/κ: μέσα και από τέτοιες βδελυρές ενέργειες να καλλιεργήσουν το μίσος, την αντιπαράθεση ή τουλάχιστο την αμοιβαία καχυποψία και την πεποίθηση ότι είναι αδύνατη η συμβίωση χριστιανών και μουσουλμάνων στην πολυπολιτισμική κυπριακή κοινωνία. Ετσι και τα - εν πολλοίς αδιερεύνητα - παρελθοντικά κοινά σημεία αναφοράς ή συμβίωσης της Ελληνοκυπριακής πλειοψηφίας και της Τουρκοκυπριακής - μουσουλμανικής εθνοτικής ομάδας ισοπεδώνονται. Επομένως, αδυνατίζουν και οι φωνές των Τ/κ που ασκούν κριτική στις εθνικιστικές

εκκαθαρίσεις που επέβαλε η Τουρκία στην Κύπρο από το 1963/64 και με τον κατοχικό "Ατίλα" το 1974. Φωνές που εξασθενούν όχι μόνο εξαιτίας της τρομοκρατίας ή των δολοφονιών, αλλά και κάτω από την αυξημένη παρέμβαση των Τούρκων εποίκων στο "ψευδοκράτος" του Ντενκτάς και από τη συστηματική ιδεολογική λειτουργία των "κρατικών" δομών υπέρ της ισλαμικής και τουρκικής συνείδησης.

Επιβάλλεται, επιπροσθέτως, να τονισθεί ότι σημείο τομής αποτελεί ο DE FACTO εθνικός διαχωρισμός που υπήρξε από τα τέλη του 1963 με τις αιματηρές διακοινοτικές συγκρούσεις και τη δημιουργία της "Προσωρινής

Τα γκράφιτι και οι καταστροφές είναι τα μόνα πράγματα που άφησαν πίσω τους οι επισκέπτες του Αγίου Ανδρόνικου στο χωριό Κυθραία.

παρουσιάσεις

"Τουρκοκυπριακής Διοίκησης" από τους Τ/κ εθνικιστές που κατευθύνονταν άμεσα από την

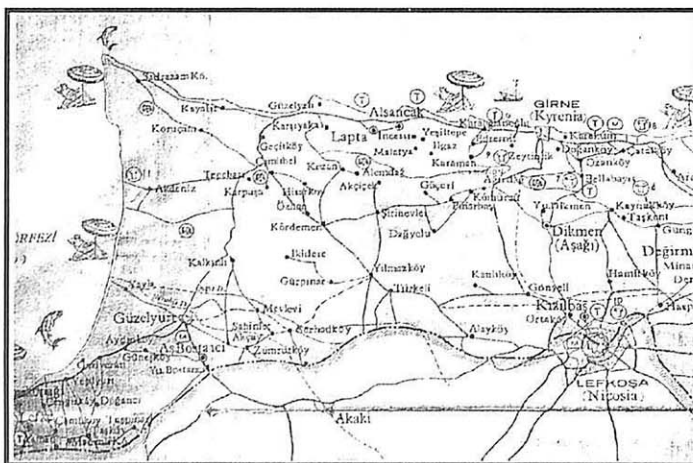

Ο σπασμένος σταυρός μέσα σε βρωμίες.

Τουρκία. Αυτοί αξιοποιώντας εθνικιστικές εκδηλώσεις και της άλλης πλευράς, οδήγησαν την ένταση στα άκρα. Ενδεικτικά, τα χωριά με μικτό πληθυσμό παρουσιάζουν συνεχή μείωση: 342 το 1881, 252 το 1931, 114 το 1960, 48 το 1970! Ολα αυτά συνδέονται ή συνδυάζονται με την υλοποίηση της παντουρκικής ιδεολογίας. Σύμφωνα μ' αυτήν η "Κύπρος είναι τουρκικό νησί" στο οποίο κατοικούν και "ελληνόφωνοι Κύπριοι". Στα πλαίσια αυτά ήδη από το 1969 υπηρεσίες της "Π.Τ.Κ.Δ." προβαίνουν στη μετονομασία των κυπριακών

χωριών και κωμοπόλεων από ελληνικά σε τουρκικά. Μετονομάστηκαν τότε σε χάρτες ακόμη και χωριά που ελέγχονταν από τη νόμιμη κυπριακή κυβέρνηση με πληθυσμούς μικτούς και αδιαμφισβήτητη χριστιανική πλειοψηφία, και άλλα που δεν είχαν καθόλου Τ/κ πληθυσμό. Ήταν το προανάκρουσμα των επιδιώξεών τους. Κατά την εισβολή εκκενώθηκαν εκατοντάδες χωριά και πόλεις από τον ελληνικό πληθυσμό. Οι αρχικά εγκλωβισμένοι Ε/κ που ανέρχονταν σε 30.000, εκδιώχθηκαν σύντομα. Στη δημογραφική αλλοίωση των κατεχόμενων εδαφών συνέβαλαν η προσφυγοποίηση και εγκατάσταση του Τ/κ πληθυσμού από το νότιο τμήμα της Κύπρου και προπάντων η αποτελεσματική αξιοποίηση του μαζικού εποίκισμού με Τούρκους. Αυτά όλα οδήγησαν στην εκρίζωση των φυσικών αποδείξεων του από αιώνες ελληνικού και χριστιανικού χαρακτήρα των κατεχόμενων περιοχών. Τυπικά ο πολιτισμικός μετασχηματισμός της κατεχόμενης ζώνης συμπληρώθηκε με τη μονομερή ανακήρυξη της "Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου" στα 1983.

Ετσι, εκτός από την κουλτούρα της προηγούμενης συμβίωσης και της προτεινόμενης επαναπροσέγγισης των δύο μεγαλύτερων εθνικών ομάδων, πρωτίστως υπονομεύεται και εκριζώνεται ο εθνικός πολιτισμικός πυρήνας των Ελλήνων της Κύπρου, ο ελληνικός και χριστιανικός πόλος του πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας. Προς δόξαν της διχοτομικής λογικής επιβάλλεται εδώ και εικοσιτρία χρόνια ο πολιτισμικός μετασχηματισμός της κατεχόμενης Κύπρου, ώστε να κυριαρχήσει ο εξισλαμισμός και ο εκτουρκισμός αυτής. Δεν είναι άσχετο το γεγονός ότι στην κατεχόμενη Κύπρο τουλάχιστο 59 ναοί της Ελληνορθόδοξης

Τουρκικά ονόματα έχουν ξαναπάρει ελληνικές περιοχές όπως φαίνεται σ' αυτόν τον χάρτη που δόθηκε στη δημοσιότητα από τις τουρκικές αρχές.

παρουσιάσεις

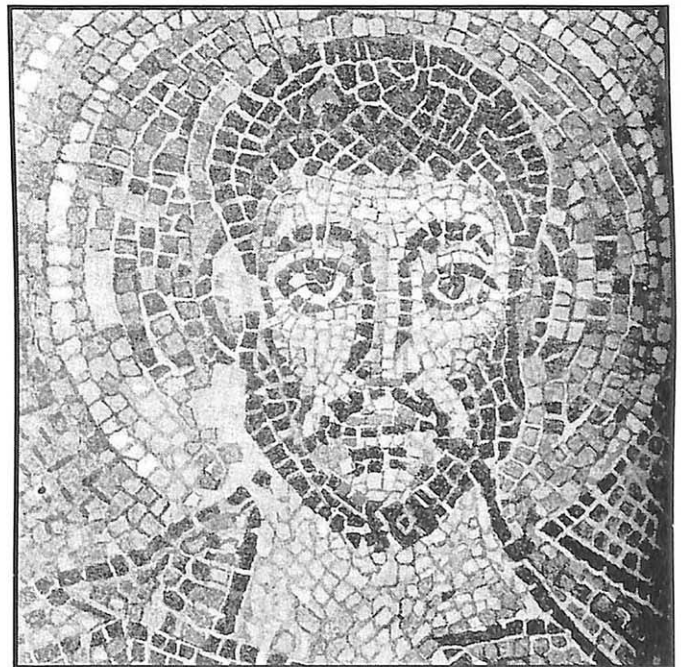

Στα θησαυροφυλάκια ακόμα και κάποιων εν Αθήναις άρχισαν τώρα να ανακαλύπτονται οι πολιτιστικοί θησαυροί που λαφυραγωγήσε ο Αττίλας από τις εκκλησίες μας στα κατεχόμενα. Η εικόνα της Παναγίας, η οποία είχε κλαπεί από την εκκλησία του Αντιφωνητή στην Καλογραία, και βρέθηκε στην κατοχή του Παναγιώτη Περβανά από την Αθήνα... Το γεγονός αποκάλυψαν οι δικηγόροι της Εκκλησίας της Κύπρου, οι οποίοι και κίνησαν ήδη τη διαδικασία για την επιστροφή της εικόνας στην Κύπρο.

Εκκλησίας έχουν μετατραπεί σε μουσουλμανικά τεμένη, ενώ άλλοι 300 περίπου οδεύουν προς ολοκληρωτική καταστροφή. Αυτά συντελούνται παρά το σεβασμό που υπαγορεύει το κοράνι προς το χριστιανικό δόγμα και από τις τουρκικές κοσμικές αρχές που, υποτίθεται, αντιτίθενται στον ισλαμικό FUNDAMENTALISMUS. Γεγονός μοναδικό στην πρόσφατη ιστορία όλων των ισλαμικών χωρών, σύμφωνα με αναλυτές (11). Ενώ συνυφασμένος με τον εξισλαμισμό είναι ο εκτουρκισμός που προωθήθηκε με τη μαζική εισροή Τούρκων εποίκων, τον εξαναγκασμό χιλιάδων Τ/κ σε μετανάστευση στο εξωτερικό. Ολοκληρώθηκε εφαρμόζοντας τις νόρμες του στην οργάνωση της κοινωνικής ζωής πάνω σε μουσουλμανικά και τουρκικά έθιμα στις πόλεις και στα χωριά της κατεχόμενης ζώνης.

Στο φαύλο κύκλο του αίματος, της διχοτόμησης και της καταστροφής που υφίσταται ο πολιτισμός κυρίως των Ελλήνων της Κύπρου, δυστυχώς η Ευρώπη, η UNESCO και άλλοι διεθνείς φορείς, παρά τις σημαντικές διακρατικές συμφωνίες για την προφύλαξη των πολιτιστικών αγαθών κάθε

λαού, δεν ενεργούν με αποφασιστικότητα. Ετσι, η συντριπτική έκθεση του J. DALIBERD, εκπροσώπου της UNESCO, με τρομακτικές αποκαλύψεις για τις τουρκικές βαρβαρότητες στην εισβολή του 1974 με επιτόπια έρευνα σε μουσεία και μνημεία της κατεχόμενης Κύπρου με το χαρακτηρισμό της ως απόρρητο έγγραφο δε δημοσιεύτηκε ποτέ! Τότε και αργότερα η UNESCO απέφυγε να λάβει συγκεκριμένα μέτρα ή να καταγγείλει στη διεθνή κοινότητα την πολιτισμική γενοκτονία σε βάρος καλλιτεχνικών θησαυρών του αρχαίου, βυζαντινού και νεώτερου ελληνισμού. Ίσως για να μην ενοχλήσουν τους Τούρκους

Η Παναγία η Κανακαριά στη Λυθράγκωμη. Σπάνιο ψηφιδωτό του 6ου αιώνα που κοσμούσε την αψίδα της εκκλησίας. Στο μέσο ήταν η Παναγία με το Χριστό στα γόνατά της· δεξιά και αριστερά οι αρχάγγελοι και γύρω μετάλλια με τις μορφές των αποστόλων. Τα πολύτιμα ψηφιδωτά πουλήθηκαν από τους εισβολείς στο εξωτερικό αλλά δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών αποφάσισε την επαναφορά τους στην Κύπρο.

Στη σημαντική πρωτόδικη απόφασή του στις 3 Αυγούστου 1989 ο δικαστής James E. Nolan αποφάνθηκε ότι, σύμφωνα με το Δίκαιο της Πολιτείας της Ιντιάνα, "ο κλέφτης δεν αποκτά τίτλο ιδιοκτησίας ούτε δικαίωμα κυριότητας σε κλεμμένη περιουσία" και γι' αυτό "ο κλέφτης δεν μπορεί να μεταβιβάσει τίτλο ιδιοκτησίας σε άλλο αγοραστή".

λαφυραγωγούς και τα δυτικά κυκλώματα αρχαιοκαπήλων που τους πατρωνάρουν. Ευτυχώς,

παρουσιάσεις

οι φίλοι της Κύπρου, οι πολιτειακές και εκκλησιαστικές αρχές, τα επιστημονικά και πολιτιστικά ιδρύματα της Κυπριακής Δημοκρατίας συνεχίζουν, χωρίς να πτοούνται ή να φείδονται κόπου και χρημάτων, τον αγώνα για εντοπισμό και επιστροφή των κλαπέντων μνημείων. Η Δύση με αυτή τη στάση που τηρεί, επιβεβαιώνει ότι αποτελεί τον ουσιαστικό κλεπταποδόχο πλουτίζοντας από την αγοραπωλησία των αρχαίων καλλιτεχνημάτων, τις κρυφές, άνομες συναλλαγές και τη διαφθορά. Εμπόριο όπλων, εμπόριο ναρκωτικών και εμπόριο αρχαιοτήτων, το τρίπτυχο

ευμάρειας και κατασχύνης του νεοφιλελευθερισμού (12).

*"Ωστόσο εγώ θα επιμένω να λέω
την ελευθερία ελευθερία
το φόνο φόνο
την ενοχή ενοχή
μ' ένα πείσμα τρελού που σκαλίζει
στον τοίχο τ' όνομά του
με τα νύχια".*

Λ. Ζαφειρίου. Οι λέξεις

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Αρχαιοτήτων της Κύπρου στα κατεχόμενα εδάφη βρίσκονται από τα 188 αρχαία μνημεία ιδιοκτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας τα 76 και από τα 947 μνημεία ιδιωτικών συλλογών τα 130. Αυτά κρατούνται από τις παράνομες αρχές κατοχής είτε αγνοείται η τύχη τους.
2. Στοιχεία του JOHN TAYLOR JOHNSTON, THE CESNOLA COLLECTION OF CYPRIOTES ANTIQUITIES IN THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART, N. YORK. Βλ. ανάλυση του Κυριάκου Σιμόπουλου, Η λεηλασία και καταστροφή των ελληνικών αρχαιοτήτων. Αθήνα 1993, σ. 356-365, ιδίως σ. 357/8.
3. Το BRITISH MUSEUM συγκεντρώνει ήδη από το 1814 κυπριακές αρχαιότητες με τη συλλογή PAYNE KNIGHT, τη συλλογή γλυπτών του 1856, εκατοντάδων αγγείων του 1866 και των γλυπτών από το Ιδάλιο (Δάλι σήμερα) του 1876. Βλ. Κ. Σιμόπουλος, ο.π. σημ. 1, σ. 358.
4. Κατασχέθηκαν και εκτίθενται πια στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κωνσταντινούπολης, όπως πληροφορούσε με κομπασμό ο διευθυντής του μουσείου Αλπάι Πασιχλί σε διάλεξη στο κατεχόμενο τμήμα της Λευκωσίας προς τον... κατεξοχήν φιλόδοξο "Τουρκοκυπριακό Σύνδεσμο Φίλων των Αρχαιοτήτων και Μουσείων" στις 18 Ιουλ. 1993. Βλ. εφημ. "Αυγή" 10 Αυγ. 1993.
5. Λ.χ. σε συνεχόμενα άρθρα στο Τ/κ περιοδικό "OLAY" μεταξύ 26 Απρ. και 17 Μαΐ. 1982 ο ποιητής Μεχμέτ Γιασίν προσκόμιζε συντριπτικά στοιχεία και κατάγγελλε ότι "η Κύπρος χάνει την πραγματική της όψη, αλλοιώνεται το περιβάλλον, λεηλατούνται τα αρχαία μνημεία, για τα οποία δεν ενδιαφέρεται κανείς". Ανάλογες κριτικές δημοσιεύονται συχνά και σε άλλα Τ/κ έντυπα, παρά τα εμπόδια που θέτει στην ελευθεροτυπία το καθεστώς Ντενκτάς.
6. Ο.π. στη σημ. 4.
7. Βλ. την αναλυτική καταγραφή καταστροφών, την αναδημοσίευση σχετικών άρθρων και φωτογραφιών στη συγκεντρωτική έκδοση της Κύπρου "FLAGELLUM DEI: THE DESTRUCTION OF THE CULTURAL HERITAGE IN THE TURKISH OCCUPIED PART OF CYPRUS, NICOSIA (1990), p. 25 και στο ανάτυπο KLAUS GALLAS, WO DER HIMMEL UNTER DIE RAUBER FALLT, FRANKFURTE ALLGEMEINE MAGAZIN 30 MARZ 1990.
8. Βλ. περιοδικό "Πολιτιστική Κύπρος", τχ. 2 Φεβρ. 1997.
9. Βρίσκεται σε εξέλιξη το πρόγραμμα για τη σύνταξη 'Αντλαντα Μεσαιωνικών και Νεότερων Μνημείων της Κύπρου, που σχεδίασε η Ερευνητική Μονάδα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου (καθηγητές Δ. Τριανταφυλλόπουλος και Λ. Λουκοπούλου). Ερευνώνται επίσης και οι καταστροφές των μνημείων αυτών.
10. Μάριος Ευρυβιάδης. Τα ψηφιδωτά της Κανακαριάς και η συμμαχία των απατεώνων, περ. "Αντί", τχ 468, 14 Ιουν. 1991, σ. 55-57.
11. Βλ. και Μαρίας Σολομίδου - Ιερωνυμίδου, "Βανδαλισμοί, λεηλασίες και κλοπές", εφημ. "Καθημερινή - Επτά Ημέρες", 26-27 Απρ. 1997, σ. 15. Επίσης, στην ίδια εφημερίδα το αφιέρωμα στην "Παράνομη διακίνηση αρχαιοτήτων" 18 Μαΐου 1997.
12. Βλ. Χρίστου Π. Ιωαννίδη, Νεο-οθωμανικός ιμπεριαλισμός. Ιδεολογία και πολιτική του τουρκικού επεκτατισμού. Ν. Υόρκη - Αθήνα, 1995, σ. 239 κ.ε. Για τις επιδράσεις του παν-τουρκισμού, του εθνικισμού στους Τ/κ και για τις συγκρούσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων της Κύπρου πρβλ. και PASCHALIS M. KITROMILIDES, THE DIALECTIC OF INTOLERANCE: IDEOLOGICAL DIMENSIONS OF ETHNIC CONFLICT, JOURNAL OF THE HELLENIC DIASPORA, VOL. VI, No 4, WINTER 1979, pp. 5-30, ιδίως pp. 25-28.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΙΚΟ - ΑΛΕΞΗ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ (1931-1996)

Κείμενα - ανθολόγηση: Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος. Φιλόλογος

Βιογραφικό σημείωμα του Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου

Ο Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου γεννήθηκε το 1931 από γονείς Μικρασιάτες στη Θεσσαλονίκη. Γόνος αστικής οικογένειας, αποφοίτησε το 1949 από το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπου είχε καθηγητή το Γιώργο Θέμελη κι όπου πήρε μόνος του το δεύτερο όνομα, επηρεασμένος από τον ήρωα Αλέξη Καραμαζόφ, τον Αλιόσα, του μυθιστορήματος του Ντοστογιέφσκι *Αδερφοί Καραμαζόφ*. Λίγο αργότερα αλλάζει και το αρχικό του επώνυμο Ασλάνογλου σε Ασλάνογλου, για λόγους ευφωνίας αυτή τη φορά. Στη δεκαετία του 1950, μετά το θάνατο του πατέρα του, ανέλαβε, μαζί με το γαμπρό του Βασίλη Φράγκο, τη διεύθυνση της Εριουργίας "Μάκερ", η οποία όμως γρήγορα χρεοκόπησε, πράγμα που είχε σοβαρές επιπτώσεις στην κατοπινή ζωή του.

Σπούδασε όψιμα, στη δεκαετία του 1960, Γαλλική Φιλολογία στα Πανεπιστήμια Καΐρου, Aix-en-Provence και Θεσσαλονίκης και πήρε τα πτυχία Sorbonne III και της Γαλλικής Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εργάστηκε σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών της Θεσσαλονίκης, ως επιστημονικός συνεργάτης στη Σχολή Αρχιτεκτόνων και ως βιβλιοθηκάριος στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του ΑΠΘ. Το 1980 μετοίκησε στην Αθήνα, όπου και εργάστηκε ως λογοτεχνικός σύμβουλος και διορθωτής χειρογράφων στον εκδοτικό οίκο Ευσταθιάδη, που εξειδικευόταν σε ξενόγλωσσα βιβλία.

Βαθύς γνώστης της Γαλλικής Λογοτεχνίας κι από τους πρώτους οπαδούς του υπαρξισμού στην Ελλάδα, ο Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου εμφανίστηκε στα Ελληνικά Γράμματα το 1952 με το ποιητικό μονόπρακτο *Θάλασσα και συγχρονισμός*, που κυκλοφόρησε πολυγραφημένο σε περιορισμένα αντίτυπα, ενώ την πρώτη του ποιητική συλλογή *Δύσκολος θάνατος* εξέδωσε το 1954 ('Εκδοση Κοχλία). Πέρα από το ποιητικό του έργο, μετέφρασε Rimbaud και Zola και συνέγραψε ελάχιστα κριτικά κείμενα, κι αυτά κυρίως στις δεκαετίες του 1950 και του 1960.

Υπήρξε, μαζί με το Δημήτρη Κ. Κατσάνο, συν-διευθυντής του περιοδικού της Θεσσαλονίκης *Σκέψη*, που κυκλοφόρησε σε ένα μόνο τεύχος τον Οκτώβριο του 1951. Μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού *Πυρσός*, που εξέδιδε ο Σύλλογος Αποφοίτων του Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από τον Οκτώβριο του 1953 ως το Δεκέμβριο - Ιανουάριο του 1954-1955 (13 τεύχη), ανέπτυξε στα πλαίσια του πλούσια δράση, δημοσιεύοντας ποιήματα και άρθρα. Υπήρξε τέλος βασικός συνεργάτης της *Διαγωνίου* του Ντίνου Χριστιανόπουλου στις δύο πρώτες περιόδους λειτουργίας της (1958-1962 και 1965-1969), καθώς και του περιοδικού της Θεσσαλονίκης *Διάλογος*, που εξέδιδε ο Βασίλης Φράγκος από τον Απρίλιο - Ιούνιο του 1962 ως τον Ιανουάριο - Μάρτιο του 1963 (4 τεύχη).

Στις 9 Αυγούστου 1996 βρέθηκε νεκρός στο δωματιάκι της οδού Ηρώων Πολυτεχνείου 12 στους 'Αγιους Ανάργυρους της Αττικής, όπου διέμενε τα τελευταία χρόνια.

(Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος, *Βιβλιογραφία Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου 1948-1996*, Παρέμβαση, Κοζάνη 1996, σ. 17-18).

Εργογραφία

Ποίηση

Δύσκολος θάνατος, Ποιήματα, 'Εκδοση Κοχλία, Θεσσαλονίκη 1954.

Ο θάνατος του Μύρωνα, Ποιήματα, Διαγώνιος, Θεσσαλονίκη 1960.

παρουσιάσεις

Ποιήματα για ένα καλοκαίρι, Διαγώνιος, Θεσσαλονίκη 1963.
 44 ποιήματα, επιλογή 1946-1966, Εκδόσεις Διαγωνίου 1970.
 Νοσοκομείο εκστρατείας, Ποιήματα 1964-1972, Θεσσαλονίκη 1972.
 Αργό πετρέλαιο, 1971-1974, Πολύτροπον, Αθήνα 1974.
 Ο δύσκολος θάνατος, Εγνατία, Θεσσαλονίκη 1978, Νεφέλη, Αθήνα⁵ 1985.
 Ωδές στον πρίγκηπα, Ύψιλον/Βιβλία, Αθήνα 1981², 1991.
 Τρία ποιήματα, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1987.

Θέατρο

Θάλασσα και συγχρονισμός. Μονόπραχτο συμφωνικό ποίημα, Θεσσαλονίκη 1952.

Κείμενα

Ταξιδεύοντας στη δροσερή νύχτα, Ύψιλον/Βιβλία, Αθήνα 1991.

Μελέτες

Θάνατος και γέννηση στην ποίηση του Θέμελη, ανάτυπο Διαγωνίου, Θεσσαλονίκη 1959.

Μεταφράσεις

Arthur Rembaud, *Εκλάμψεις*, Πανδώρα, Αθήνα 1971. Ηριδανός, Αθήνα 1981.
 Emil Zola, *Η ταβέρνα*, Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1988.

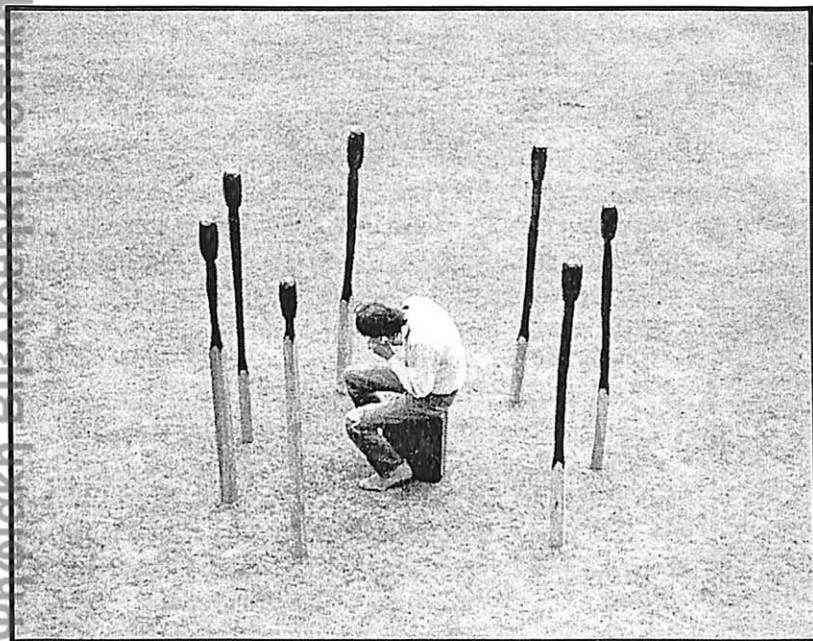
ΔΥΟ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ - ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Τις απαντήσεις - συνεντεύξεις πήρε από το Νίκο - Αλέξη Ασλάνογλου η δημοσιογράφος Ελένη Λαζαρίδου στα πλαίσια δύο ερευνών που έκανε ανάμεσα στους λογοτέχνες της Θεσσαλονίκης, με θέμα "Η στάση του ποιητή απέναντι στο έργο του. "Το πέρασμα του χρόνου" η πρώτη (I) και "Για ποιόν γράφετε. Για ποιόν και γιατί γράφετε;" η δεύτερη (II). Και οι δυο δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα της Θεσσαλονίκης Δράσις στις 25-7-1966 και στις 8-1-1968 αντίστοιχα. Τα κείμενα εδώ προσαρμόζονται απλώς στα σημερινά ορθογραφικά δεδομένα.

I

- Ο χρόνος επηρεάζει τη θέση σας απέναντι στο ποιητικό σας έργο;
- Και βέβαια την επηρεάζει. Και μάλιστα αποφασιστικά. Πώς θα μπορούσε τα πράγματα να είναι διαφορετικά, τη στιγμή που μεταβαλλόμαστε αδιάκοπα και η αλλαγή αυτή σφραγίζει ανεξίτηλα την ποιητική μας εργασία. Κανείς βέβαια δεν μπορεί να αρνηθεί τη βαθύτερη ενότητα ενός ποιητικού έργου που απορρέει από το ιδιαίτερο πρόσωπο του κάθε δημιουργού. Διανύουμε όμως μια τροχιά που μας επιβάλλει κάθε τόσο την κριτική θεώρηση του έργου μας. Είναι γνωστό πως τελικά ο χρόνος αποτιμά ένα έργο, ότι το ποίημα δίνει μια μάχη αδιάκοπη με την φθορά και πως μονάχα αν τελικά επιβιώσει, μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για την αξία του. Πώς λοιπόν να αγνοήσουμε ένα παράγοντα που μας βοηθεί να αποτιμήσουμε το έργο των άλλων; Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τη δουλειά μας. Έχω πρόχειρο ένα παράδειγμα. Είς την πρώτη ποιητική συλλογή που εξέδωσα το 1954, τον Δύσκολο θάνατο, υπάρχουν δύο σειρές ποιημάτων. Η πρώτη γράφτηκε όταν ήμουν ακόμη μαθητής, η δεύτερα στα πρώτα μετεφηβικά μου χρόνια. Όταν τύπωσα το βιβλίο είχα την πεποίθηση ότι η πρώτη σειρά αποτελούνταν

παρουσιάσεις

ΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΛΗΣ. "Ενας φίλος και "επτά" σπέρτα", 1973 Θεσσαλονίκη.

από συμπαθητικά πρωτόλεια, ενώ η δεύτερη περιείχε ποιήματα με ιδιαίτερες αξιώσεις. Δέκα χρόνια αργότερα διαπιστώνω ότι απατήθηκα οικτρά, ότι τα πρώτα αυτά ποιήματα γραμμένα σε ηλικία δεκαπέντε και δεκάξι χρόνων ήταν μικρά διαμάντια ενώ η κατοπινή σειρά, όταν πια είχα ανακαλύψει τους μοντέρνους, δεν άξιζε και πολλά πράγματα. Τώρα πια καταλαβαίνω πως η χρονική απόσταση είναι αναγκαία για να δω κριτικά τη δουλειά μου. Ο χρόνος δεν μπορεί να ασκεί, παρά ευεργετική επίδραση πάνω στο έργο, ισχυρίζεται ο κ. Βαρβιτσιώτης. Ποιός όμως δεν θα μπορούσε να υποστηρίξει ακριβώς το αντίθετο, ότι ο χρόνος σαρώνει, ότι θεωρούμε συχνά ακατάλυτο; Ο κ. Βαφόπουλος λέει πως τα παλιά μας έργα είναι ανεπανάληπτες καλλιτεχνικές εκφράσεις που δικαιώνονται από τα ειδικά και ανεπανάληπτα περιστατικά

που τις προκάλεσαν. Θα μπορούσε όμως ο καθένας να υποστηρίξει ότι η δικαίωση από τα περιστατικά δεν αρκεί και ότι η αισθητική δικαίωση μόνο βαραίνει. Διαφορετικά ένα ποίημα θα εύρισκε τον λόγο υπάρξεώς του, μόνο στο γεγονός ότι εγράφη. Δίνουμε μια αδιάκοπη μάχη για να επιτύχουμε την ποιότητα. Θα πρέπει να αντιληφθούμε ότι η ποιότητα αυτή κινδυνεύει από την στιγμή που θα φανούμε αυτάρεσκοι, αν αρνηθούμε να δούμε κριτικά το έργο μας. Έτσι αφήνουμε στους άλλους τον ρόλο που θα έπρεπε να παίξουμε πρώτοι εμείς.

- Εάν σήμερα ένα παλιό σας έργο δεν σας ικανοποιεί αισθητικά, θα το δεχθείτε, θα το διορθώσετε ή θα το απορρίψετε;

- Αν ένα παλιό μου ποίημα δεν με ικανοποιεί απολύτως, θα προσπαθήσω να το σώσω, δουλειά που προϋποθέτει έμπνευση. Η διόρθωση είναι τελείως διαφορετικό πράγμα. Πρόκειται για μια εργασία εργαστηρίου, αφαιρούμε λέξεις ή στίχους, μεταθέτουμε άλλους, μεταβάλλουμε τη δομή. Πρόκειται για μια δουλειά που γίνεται εν ψυχρώ και είναι πολύ λεπταίσθητη. Δεν πρέπει να προδοθεί η επέμβαση του τεχνίτη. Σε περίπτωση όμως που το ποίημα είναι ανεπίδεκτο διορθώσεως, θα πρέπει, έστω και με βαριά καρδιά, να το θυσιάσουμε. Αυτό ισχύει τόσο για τα ανέκδοτα ποιήματα που θα απαρτίσουν μια καινούργια ποιητική συλλογή, όσο και για τα ήδη τυπωμένα εν όψει μιας επανεκδόσεως. Πολύ σωστά γράφετε στο εισαγωγικό σας σημείωμα ότι το ποίημα είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Με το να τυπωθεί δε σημαίνει πως πήρε και το οριστικό του σχήμα. Θα πρέπει πάντα να το βλέπουμε δυναμικά, δηλαδή μέσα στις δυνατότητες της εξελίξεώς του και ποτέ κατά τρόπο στατικό ή μουσειακό.

- Σε περίπτωση επανεκδόσεως όλου του έργου σας, θα κάνετε μια απλή ανατύπωση ή μιαν αυστηρή επιλογή;

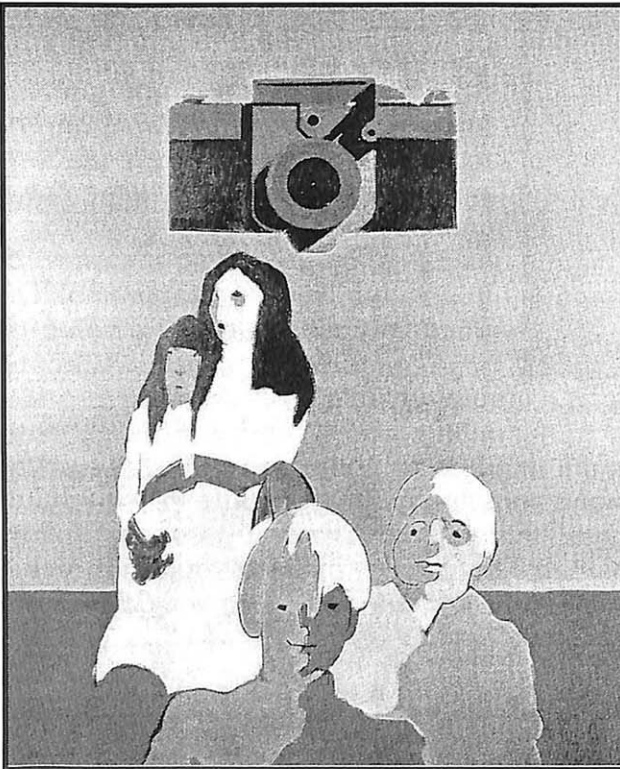
- Μετά απ' αυτά είναι ευνόητο ότι αποκλείω την ανατύπωση, που δεν εξυπηρετεί, εδώ που τα λέμε και κανένα σκοπό. Συχνά η συγκέντρωση του έργου ενός ποιητή μου δίνει την εντύπωση ενός ετερόκλητου συνόλου όπου για λόγους ιστορικούς, ο ποιητής τύπωσε δίπλα στην ώριμη δουλειά του και τα πρωτόλεια. Έτσι τα καλά ποιήματα χάνονται σ' ένα πλήθος μετρίων και, φυσικά, διαστρέφεται η φυσιογνωμία του δημιουργού. Αυτά τα πράγματα μπορεί να ενδιαφέρουν μόνο τους φιλόλογους κι επ' ουδενί λόγω τους φίλους της καλής ποίησης. Χρειάζεται λοιπόν επιλογή που δεν σημαίνει ανθολόγηση αλλά συγκέντρωση των καλών ποιημάτων με βάση την αυτοκριτική. Έχω την εντύπωση ότι όσο αυστηρότερος είναι κανείς

παρουσιάσεις

με τον εαυτό του τόσο και το κέρδος του θα 'ναι μεγαλύτερο. Πράγμα που δυστυχώς το αγνοούν οι περισσότεροι.

II

Στο πρώτο σας ερώτημα, θα μπορούσα να απαντήσω αδιάστακτα: Γράφω για να 'βρω μια βαθύτερη

ΛΟΥΚΑΣ ΒΕΝΕΤΟΥΛΙΑΣ. "Φωτογραφική μηχανή με ανθρώπινες μορφές", 1972 Θεσσαλονίκη.

δικαίωση στη ζωή μου. Και η δικαίωση αυτή πηγάζει όχι μόνο από τη χαρά που μου δίνει η καλλιτεχνική δημιουργία αλλά κυρίως από την ικανοποίηση που αισθάνομαι βλέποντας ότι κάτι μένει από την καθημερινή σπατάλη της ζωής. Δοκιμάζουμε όλοι μας βιώματα που τα θεωρούμε σπάνια και ανεπανάληπτα μέχρι τη στιγμή που έρχονται καινούργια για να αμαυρώσουν τη λάμψη των παλαιών. Το ποίημα διαιωνίζει το βίωμα της στιγμής, του δίνει διάρκεια και μια γεύση φρέσκια όσα χρόνια κι αν περάσουν. Ετσι όσο καλύτερο είναι, τόσο διασώζουμε καλύτερα την περασμένη ζωή μας. Θα μπορούσα λοιπόν, να πω πως γράφω για να περισώσω κάτι από τον χρόνο και την αμείλικτη φθορά. Κάποτε κρατούσα προσωπικό ημερολόγιο. Αλλά η καταγραφή της ζωής ήταν άτεχνη και όταν το διάβαζα μετά από κάμποσο χρόνο, γελούσα με τα πράγματα που με συντάραζαν ένα καιρό. Με το καλό ποίημα, ξαναδοκιμάζω την ίδια συγκίνηση πάντα κι ένα πράγμα με λυπεί: ότι όλα τα συνταρακτικά βιώματα που δοκίμασα δεν έγιναν ποιήματα και έτσι η ποιητική πορεία δεν είναι παρά ψήγματα και αντικατοπτρισμοί, διακεκομμένοι, μιας ενότητας χαμένης πια, που σφιχτοδένει όλη τη ζωή μας.

Φυσικά, δε θα μπορούσα να πω πως γράφω ποιήματα κινούμενος από ελατήρια απλώς και μόνο

ωφελιμιστικά. Γράφω κυρίως από μια αναγκαιότητα που με καταπιέζει. Μπορώ και δίνω σάρκα και οστά σε ό,τι βρίσκεται θολό και ακαθόριστο μέσα μου και ξαναζώ την συγκίνηση που δοκίμασα, καταγράφοντάς την. Αυτό με βοηθεί να βαθαίνω τη ζωή και να τη γεύομαι καλύτερα, πλουτισμένος καθώς είμαι από την πείρα της καλλιτεχνικής μετουσίωσης.

Και τώρα, έρχεται φυσιολογικά και η απάντηση στο δεύτερο ερώτημά σας - για ποιόν γράφω. Από τα παραπάνω που είπα, φαίνεται καθαρά ότι γράφω για μένα και σε μένα πάντα επιστρέφω. Αυτό, όμως, δεν είναι απόλυτα αληθινό. Γιατί τότε δημοσιεύω; Θα μπορούσα, λοιπόν να πω ότι όλα αυτά έχουν κάποια σημασία όταν υπάρχει και κάποιος άλλος που με παρακολουθεί. Όχι κοινό ευρύτερο στο οποίο ούτε καν πιστεύω, αλλά μονάδες προικισμένες με ευαισθησία που αφήνουν την πόρτα ανοιχτή για κάποια επικοινωνία. Γράφοντας ένα ποίημα αλλά κυρίως διαβάζοντάς το, δίνεσαι κι αυτό έχει μεγάλη σημασία όταν υπάρχουν άνθρωποι στους οποίους θα ήθελες πάση θυσία να δοθείς. Το σπουδαιότερο είναι ότι δίνεσαι με τρόπο πειστικό. Ο άτεχνος λόγος ουδέποτε πείθει.

Ισως, θα μου πείτε, πως γράφουμε και για ένα ευρύτερο κοινό που η συμμετοχή του στις συγκινήσεις μας δεν θα 'πρεπε να 'χει τόση σημασία για μας. Συμφωνώ. Αλλά στην περίπτωση αυτή είναι το αίσθημα περισσότερο της μεταιοδοξίας. Ακουγόμαστε, μας ξέρουν, μας υπολογίζουν, μας σέβονται. Ομως ποτέ δεν θα γράφαμε καλά ποιήματα αν είχαμε παρόμοιους αντικειμενικούς σκοπούς. Αυτά έρχονται πάντα πολύ αργότερα. Η κοινωνική αναγνώριση είναι συνέπεια, ποτέ σκοπός. Γι' αυτό και με εξοργίζουν όσοι

παρουσιάσεις

ξεκινούν αντίστροφα με κίνητρο την φιλοδοξία να πάρουν μία θέση στην κοινωνική ζωή, πλαστογραφώντας πολλές φορές τον εαυτό τους. Με το πρόσχημα ότι γράφουν υπηρετώντας δήθεν την ομάδα. Εγώ, τουλάχιστον, ποτέ δεν γράφω για ένα ευρύτερο κοινό. Και δεν ντρέπομαι καθόλου να το πω, σε μια εποχή που όλοι κόπτονται για τις μάζες.

(Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος, *Βιβλιογραφία Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου 1948-1996*, ό.π., σ. 91-95).

Η άγρια μοναξιά του Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου*

Ο Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου (Θεσσαλονίκη 1931 - Αθήνα 1996) ανήκει στη δεύτερη μεταπολεμική γενιά, η οποία περιλαμβάνει τους ποιητές που γεννήθηκαν, κατά τη γενικά αποδεκτή διάκριση της κριτικής, ανάμεσα στα χρόνια 1929-1942 και εμφανίστηκαν για πρώτη φορά οι περισσότεροί τους στη δεκαετία 1955-1965. Πρόκειται για ποιητές που διαφοροποιούνται ουσιαστικά από αυτούς της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, καθώς οι τελευταίοι έδρασαν ως πολιτικά υποκείμενα στα δραματικά γεγονότα της δεκαετίας του 1940, ενώ εκείνοι έχουν μόνο παιδικά ή, το πολύ, εφηβικά βιώματα της τραγικής δεκαετίας. Κατά τ' άλλα ανδρώνονται μέσα στο εμφυλιοπολεμικό κλίμα των απαγορεύσεων και των αποκλεισμών, πράγμα που αποτρέπει τη ζύμωση των ιδεών, ευνοεί τη στροφή στον ατομικό χώρο και ωθεί στον ερμητισμό. Γενιά χωρίς ιδεολογικό πυρήνα που να τη συσπειρώνει, εκτοπισμένη στα κράσπεδα της πολιτικής και της καλλιτεχνικής ζωής, την κρίσιμη ώρα που θα μπορούσε να μιλήσει ωριμότερα και να διεκδικήσει τα δικαιώματά της, συνθλίβεται από τη δικτατορία του 1967, η οποία, δημιουργώντας νέες συνθήκες, επιτρέπει σε άλλες δυνάμεις να εκφράσουν ευστοχότερα τις τραγικές και πάλι εποχές¹. Πρόκειται για τη λεγόμενη γενιά του 1970, η οποία, γέννημα θρέμμα του καιρού της, μεταφέρει το πνεύμα των beat Αμερικανών ποιητών της δεκαετίας του 1950 αλλά και των Ελλήνων ποιητών της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, καθώς η πολιτική ξαναγίνεται το κυρίαρχο στρεβό της ζωής του τόπου με τρόπο επώδυνο. Από την άλλη, η ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πρόσβαση των ποιητών του '70 σ' αυτά απωθούν ακόμη περισσότερο από το προσκήνιο τους ποιητές της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς.

Στο χώρο αυτής της γενιάς, όπως και της ποιητικής Θεσσαλονίκης, ο Ασλάνογλου θεωρείται ένας από τους πιο ενδιαφέροντες δημιουργούς. Η προτεραιότητα που δίνει στην ερωτική θεματική είναι το στοιχείο που τον συνδέει με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο και το Γιώργο Ιωάννου, ο οποίος όμως στράφηκε τελικά στην πεζογραφία. Οι τρεις μαζί συγκροτούν τον ερωτικά ιδιότυπο κύκλο των ποιητών του περιοδικού *Διαγώνιος*, που εξέδιδε στη Θεσσαλονίκη ο Ντίνος Χριστιανόπουλος από το 1958 ως το 1983. Στα πλαίσια της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς ο κύκλος της *Διαγώνιου* συνιστά μια ιδιαίτερα σημαντική τάση μαζί με εκείνη που περιλαμβάνει ποιητές με ενεργότερα κοινωνικοπολιτικά ενδιαφέροντα, όπως ο Βύρων Λεοντάρης, ο Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, ο Μάριος Μαρκίδης, ο Μάρκος Μέσκος, ο Πρόδρομος Μάρκογλου κ.α.², ενώ στο χώρο της ποιητικής Θεσσαλονίκης των χρόνων 1930-1960 αντιδιαστέλλεται προς άλλους τρεις κύκλους: των φιλοσοφικών ποιητών (Γιώργος Βαφόπουλος, Νίκος - Γαβριήλ Πεντζίκης, Ζωή Καρέλλη), των λυρικών (Γιώργος Θέμελης, Τάκης Βαρβιτσιώτης, Γιώργος Στογιαννίδης) και των κοινωνικών (Μανόλης Αναγνωστάκης, Κλείτος Κύρου, Πάνος Θασίτης).

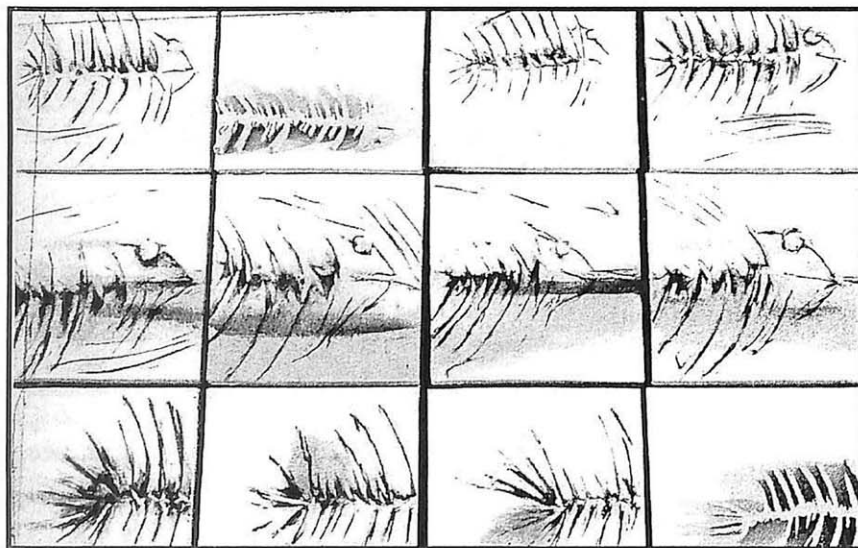
* Μα εγώ έπλενα τα χέρια μου. Άγρια μοναξιά / τα χρόνια που έφυγαν με είχανε ποτίσει, Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου, "Πρόσφυγες στην άμμο", Ο δύσκολος θάνατος ⁵1985 (1978).

παρουσιάσεις

Ο Ασλάνογλου κάνει την πρώτη του εμφάνιση στη λογοτεχνία το 1952 με το *μονόπρακτο συμφωνικό ποίημα*, όπως γράφεται στον υπότιτλο, *Θάλασσα και συγχρονισμός*, που καταρχήν κυκλοφορεί πολυγραφημένο, ενώ έντυπο πολύ αργότερα (Αθήνα 1991). Το 1954 εκδίδει την πρώτη ποιητική συλλογή *Δύσκολος θάνατος* (Θεσσαλονίκη), που έξι ποιήματά της αποσπάστηκαν από τα χορικά κυρίως μέρη του προηγούμενου "συμφωνικού" ποιήματος· οι επιδράσεις στη συλλογή αυτή προέρχονται από τους Γάλλους λυρικούς και το Γιώργο Θέμελη αλλά κι από τον Thomas Eliot, γρήγορα όμως θα ελεγχθούν, για να αναδυθεί η καινούρια φωνή. Θα ακολουθήσουν άλλες έξι συλλογές, δύο συγκεντρωτικές εκδόσεις, ένα σώμα σύντομων πεζών κειμένων δημοσιογραφικού χαρακτήρα, δύο μεταφραστικές προσπάθειες και μια μελέτη. Οι συλλογές: *Ο θάνατος του Μύρωνα* (Θεσσαλονίκη 1960), *Ποιήματα για ένα καλοκαίρι* (Θεσσαλονίκη 1963), *44 Ποιήματα, επιλογή 1946-1964* (Θεσσαλονίκη 1970), *Νοσοκομείο εκστρατείας* (Θεσσαλονίκη 1972), *Αργό πετρέλαιο* (Αθήνα 1974), *Ο δύσκολος θάνατος* (οριστική συγκεντρωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 1978), *Ωδές στον Πρίγκηπα* (Αθήνα 1981, 1991), *Τρία ποιήματα* (Αθήνα 1987)· τα κείμενα: *Ταξιδεύοντας στη δροσερή νύχτα* (Αθήνα 1991)· οι μεταφράσεις: Α. Rembaud, *Εκλάμψεις* (Αθήνα 1971, 1981), Ε. Zola, *Η ταβέρνα* (Αθήνα 1988)· και η μελέτη: *Θάνατος και γέννηση στην ποίηση του Θέμελη* (Θεσσαλονίκη 1959).

Ο Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου είναι από τους ποιητές εκείνους οι οποίοι επεμβαίνουν στο ήδη δημοσιευμένο έργο τους, αν κάτι δεν τους ικανοποιεί, κι αυτός θα μπορούσε ίσως να είναι ένας από τους λόγους που γράφει πολύ λίγο. Η τακτική δεν είναι καινοφανής, καθώς κατάγεται από τον Κ.Π. Καβάφη και το Ναπολέοντα Λαπαθιώτη αλλά κι από τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, με τον οποίο ο ποιητής

συνδέεται στενά από το 1947 ως το 1970. Την αναθεωρητική αυτή στάση εκφράζουν κατεξοχήν οι δυο απόπειρες συγκεντρωτικής έκδοσης των ποιημάτων του, η επιλεκτική του 1970 *44 ποιήματα, επιλογή 1946-1964* και η οριστική του 1978 *Ο δύσκολος θάνατος*. Στην *Επιλογή* επιχειρούνται οι πιο ριζικές περικοπές και συντμήσεις στίχων, σε μια προσπάθεια ουσιαστικοποίησης του λόγου, έτσι που ορισμένες φορές το ποίημα να γίνεται άλλο. Η έκδοση όμως του 1978 απορρίπτει τις αλλαγές αυτές, κρατώντας μόνο ορισμένες επουσιώδεις, και επιστρέφει στις προγενέστερες μορφές. Η παλινδρόμηση, σε

ΕΛΜΗ ΧΡΥΣΙΔΟΥ. "Πολύπτυχο με κατασκευές", 1994 Θεσσαλονίκη.

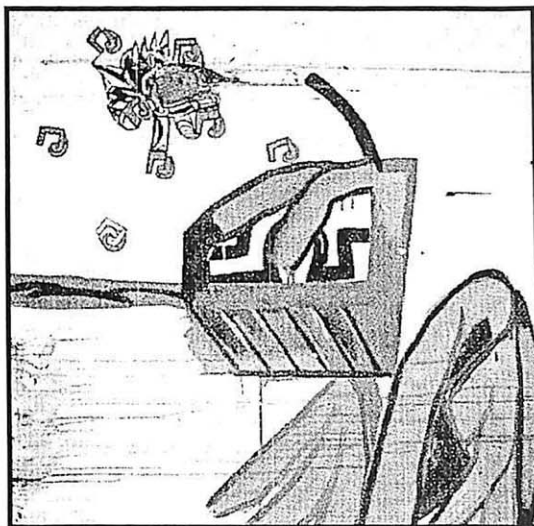
συνδυασμό με το γεγονός πως στην πρώτη περίπτωση κοντά στον ποιητή βρίσκεται ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ενώ στη δεύτερη ο Γιώργος Χρονάς, μαζί με την υποδήλωση της διαρκούς αγωνίας για αισθητική τελείωση φαίνεται να δείχνει και μια ανασφάλεια καλλιτεχνική, που για ένα βιωματικό ποιητή³ σαν τον Ασλάνογλου δεν μπορεί παρά να συναρτάται και με ανασφάλεια ζωής⁴. Η έκδοση του 1978 αναιρεί, σύμφωνα με σημείωσή της, όλες τις προηγούμενες δημοσιεύσεις σε περιοδικά ή επιμέρους συλλογές. Με τον τρόπο αυτόν αποκλείονται οριστικά είκοσι τέσσερα ποιήματα που είχαν περιληφθεί σε επιμέρους συλλογές και είκοσι έξι που είχαν δημοσιευθεί μόνο σε περιοδικά. Ο *δύσκολος θάνατος* του 1978, μαζί με τις *Ωδές στον Πρίγκηπα* του 1981 και τα *Τρία ποιήματα* του 1987, συνιστούν το τελικό σώμα των 141 ποιημάτων που ο Ασλάνογλου συνεισφέρει στη μεταπολεμική μας ποίηση.

Πονεμένος νοσταλγός του έρωτα ο ποιητής, δεν παρακολουθεί το γεγονός στη βράση του και δεν καταγράφει την άμεση εντύπωση και διάθεση που αυτό προκαλεί, αντίθετα, το αφήνει να απομακρυνθεί και να κρυώσει, ώσπου να πάρει το σχήμα της στεροποιημένης ανάμνησης. Η αποστασιοποίηση αυτή,

παρουσιάσεις

αφαιρώντας από το περιστατικό τις συναισθηματικές προεξοχές, αποτρέπει το μελοδραματισμό, που κατεξοχήν εγκυμονεί η ερωτική θεματική, και επιτρέπει την ψυχραιμότερη θεώρηση του βιώματος και την πύκνωση του λόγου, ενώ την ίδια στιγμή οδηγεί και στην ερμητικότερη έκφραση. Πρόκειται για έναν τρόπο γραφής που μπορεί να ανάγεται στην ιδιοσυγκρασία, ενδέχεται όμως να σχετίζεται και με μια πρόθεση απόκρυψης⁵, αν πάρει κανείς υπόψη του την ερωτική ιδιοτυπία αλλά και τη φυσική ατολμία του ποιητή⁶.

Οι προϋποθέσεις αυτές στρέφουν τον Ασλάνογλου στην έμμεση έκφραση και στην υποβολή, πράγμα που τον διαφοροποιεί ουσιαστικά από τον ομότεχνό του Ντίνο Χριστιανόπουλο. Εξομολογητικοί και οι δύο, ο ένας προτιμά το ατμόσφαιρα, το κλίμα του αυτοκίνητου, ο δύσκολος άλλος τη διαφάνεια, το καταφεύγει στους χαμηλούς φύλλωμα, συμβολικά, ο δείχνοντας τις πληγές, λοιπόν [ο Χριστόπουλος], Βαγγέλης Κάσσοι σε μια δύο τρόπων, μια τόσο συχνά καταφέρνει να οδηγήσει. Καθώς όμως η μοναξιά ποτέ υποχρεωμένος να παραδοθεί παραδεχτεί, δηλαδή, ότι ο αχρηστεύεται από το επειδή ακριβώς δεν είναι σύστημα υπαινιγμών. Αντίθετα Ασλάνογλου δεν αποφασίζει

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΚΟΥΛΟΣ. "Προσπέρασες αθόρυβα", 1994 Θεσσαλονίκη.

μοναξιά ούτε από το κοινωνικό σώμα. Ενώ η γραφή του μαρτυρά μια διαρκή τάση εξομολόγησης, η εξομολόγηση αυτή δεν ολοκληρώνεται⁸. Η διαφορά αντίληψης στην αντιμετώπιση και την έκφραση της μοναξιάς συνιστά ειδοποιό γνώρισμα της ποιητικής των δυο βασικότερων συνεργατών της Διαγωνίου στα χρόνια 1959-1970, ενώ στάθηκε, απ' ό,τι φαίνεται, και η αιτία της μεταξύ τους ρήξης⁹.

Στηριγμένος στην πολυσημία της λέξης ο Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου, αλλά και υπερβαίνοντάς την από ένα σημείο και πέρα, αφηγηματικός πότε πότε, ιδίως στα πεζομορφα ποιήματά του, δομεί το κείμενο γύρω από έναν, ελάχιστο έστω, βιωματικό πυρήνα στη βάση της λογικής αλληλουχίας των συμφραζομένων. Το ποίημα όμως, που, εκκινώντας από μια συγκεκριμένη στιγμή, συχνά αναπτύσσεται με μακροπερίοδο λόγο, δεν είναι τόσο μύθος, θέμα, όσο είναι διάθεση, απόχρωση, εικόνες και λέξεις προπάντων που επενδύονται, χωρίς κατά κανόνα να αφυδατώνονται, με σκέψη και αίσθημα. Το επανερχόμενο σκηνικό σ' αυτήν την ποίηση της έμμεσης εξομολόγησης είναι η νύχτα, πλαισιωμένη από τη θλίψη, τη βροχή και τα δάκρυα, τη μουσική, τα σβηστά ή χαμηλωμένα φώτα και τις φωνές που σβήνουν, ενώ η εποχή είναι το μαλακό ή ακίνητο φθινόπωρο. Η επιλογή της μεσοπολεμικής σκηνοθεσίας συναρτάται βέβαια με την εσωτερική διάθεση του ποιητικού υποκειμένου, η οποία προσδιορίζεται από τη μόνιμη κατάσταση ψυχικής ερημίας που το βασανίζει. Πρόκειται ασφαλώς για την ερωτική ερημία, η οποία, καθώς συνθλίβει το άτομο ως την ασφυξία, δεν μπορεί παρά να αποκτά κάποτε και υπαρξιακές διαστάσεις. Η αιτία της εγκατάλειψης και της εκμηδένισης, του διαρκούς πένθους μέσα στο οποίο ζει το ποιητικό υποκείμενο, δηλώνεται με σαφήνεια. Είναι η φυγή του αγαπημένου, η μάταιη αναμονή, η τρομακτική επίγνωση του αναπόφευκτου τέλους ακόμα και μέσα στις πιο ευδαιμονικές στιγμές. Είναι σε τελευταία ανάλυση το ανέφικτο της ολοκληρωμένης ερωτικής σχέσης, καθώς ο άλλος φοβάται μη χάσει τη σίγουρη μικρή του ελευθερία ["Για μιαν ελευθερία", Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)]. Ετσι συλλαμβάνεται η ιδέα του δύσκολου θανάτου, που η σπουδαιότητά της διαφαίνεται από το γεγονός ότι επιγράφει τόσο την πρώτη συλλογή του 1954 όσο και την οριστική έκδοση του 1978. Για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο "δύσκολος θάνατος" σημαίνει πως η ζωή μας, με την αγωνία της, την έλλειψη ανταπόκρισης, τον άγονο έρωτα και τις διάφορες δυσκολίες, έγινε θάνατος, και μάλιστα δύσκολος,

μισόφωτο, τη θολή γλυκού χαμού ["Μες στ' θάνατος, 1985 (1978)], ενώ ο ξέφωτο, την αγορά. Ο πρώτος τόνους, μιλώντας πίσω από το δεύτερος στους υψηλούς, ρεαλιστικά⁷. Επιστρατεύει, παρατηρεί συμπερασματικά ο ενδιαφέρουσα συσχέτιση των δυναμική τυφερότητα που τη μοναξιά του σε αμηχανία. Δεν εξαντλείται, ο ποιητής είναι στην αντοχή της. Να λόγος της μοναξιάς δεν "απροσχημάτιστο" ποίημα, παγιδευμένο από κανένα από τον Χριστιανόπουλο, ο ποτέ οριστικά την έξοδο από τη

παρουσιάσεις

γιατί μας βασανίζει σιγά - σιγά¹⁰.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες το βράδυ δεν μπορεί παρά να κατεβαίνει μοιράζοντας μοναξιά ["Γράμμα από τα τελευταία", Ο δύσκολος θάνατος ⁵1985 (1978)] και η μοναξιά δεν μπορεί παρά να φέρνει αγωνία:

*Δε θα ξεχάσω αυτό το φέγγος στο σταθμό
το πάθος που ξεπερνά την ευφροσύνη του κορμιού και από
σάρκα γίνεται πνευματική αγωνία
η αγωνία που φέρνουν οι σβησμένες φωνές
στο κατώφλι της νύχτας
η αγωνία που φέρνει η μοναξιά
δίπλα στον άλλο, η μοναξιά μέσα στον άλλο,
η μοναξιά μέσα στο πάθος του άλλου
"Σταθμός Λιτοχώρου",
Ο δύσκολος θάνατος 1985 (1978)*

Ολα είναι στάχτη επαναλαμβάνεται ως επωδός, κατά το σφαιρικό απόηχο του βρήκαμε τη στάχτη, στο τέλος καθεμιάς από τις τρεις ενότητες του ποιήματος "Στάχτη του καλοκαιριού" [Ο δύσκολος θάνατος ⁵1985 (1978)] καθώς η πονεμένη θύμιση είναι ανίκανη να σπάσει την πέτρινη όψη του παρόντος. Τα ερείπια γίνονται τα αγαπημένα σύμβολα, για να διασώζουν από τη φθορά το πέρασμα ανάμεσα στην ομορφιά ["Ερείπια της Παλμύρας", Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)]. Κάποτε όμως το αδιέξοδο οξύνεται και οι ισορροπίες ανατρέπονται, καθώς η αδράνεια του νεκρού που ακόμα θυμάται αίρεται μπροστά στην επίγνωση του ανέκκλητου της ερωτικής εμπειρίας:

*Τότε τα είδα λουσμένα με άλλο φως
ματόκλαδα ανοιχτά βαλσαμωμένα
σαν τα νεκρά πουλιά, τα είδα
μες σε γλυκό βυθό, σε αράγιστον καθρέφτη
αποθεμένα
να με κοιτούν αμίλητα σα μάτια
σφαγμένων ζώου που ακόμα θυμάται.
Και κατάπια
τα θρύμματα απ' τα τζάμια κι έσφιξα
πάνω μου σύρματα γυμνά, ηλεκτροφόρα.
"Μια πράξη απόγνωσης",
Ο δύσκολος θάνατος ⁵1985 (1978)*

Μέσα στο δύσκολο καιρό ο ποιητής, κληρονόμος έτσι κι αλλιώς της καρδιάς των παιδιών με τα μικρά ξαφνικά τους ναυάγια ["Κληρονομήσαμε την καρδιά", Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)], επιστρέφει συχνά, αλλά συνήθως βιαστικά, στις στιγμές της μικρής ηλικίας που σημάδεψαν εντονότερα τον ψυχισμό του: παιδικά μάτια, παιδικά χρόνια, παιδίαστικο χαμόγελο, συννέφιασμα παιδιού, φωνές παιδιών, κουρελιασμένα παιδιά:

*Ακόμα μια νύχτα σπαταλημένη,
χαμένος σε παιδικές χορωδίες
θυμάμαι ένα κλάμα παιδιού
όταν οι δρόμοι χαμηλώνουν τα φώτα
"Νυχτερινό", Ο δύσκολος θάνατος ⁵1985 (1978)*

Μαζί με τις μνήμες της ανυποψίαστης ηλικίας, συχνά επανέρχονται η μουσική και όροι της μουσικής, κάτι που φαίνεται να έχει την αφετηρία του όχι τόσο στα διδάγματα του συμβολισμού όσο στην αυτοβιογραφική πραγματικότητα του ποιητικού υποκειμένου:

παρουσιάσεις

*Πόσο σ' αγάπησα, υγρή μουσική
 σ' αΐθουσες χορού ατημέλητες
 πίδακες χαμηλοί και μουσκεμένοι κήποι
 λιθόστρωτο με βομβητή νερού, υπόγειοι
 χείμαρροι
 θάλασσα γλιστερή μέσα στη βραδινή ομίχλη
 ποιητή σε αφίσα, φύλλα από βροχή
 "Πόσο σ' αγάπησα υγρή μουσική",
 Ο δύσκολος θάνατος ⁵1985 (1978)*

Σε μια ποίηση συχνά αφαιρετική σαν αυτήν του Ασλάνογλου οι σημάνσεις, του τοπίου, επώνυμες ή όχι, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες κι αποτελούν ένα ακόμη χαρακτηριστικό της γνώρισμα. Δείχνουν, από τη μια, πως ο ποιητής βιώνει σωματικά το χώρο, κι από την άλλη, την έντονη επιθυμία του να σπάσει τα όρια που παγιδεύουν τη ζωή του ταξιδεύοντας στη μακεδονική ενδοχώρα, στην Ευρώπη αλλά και στη Μέση Ανατολή. Το τοπίο αναδεικνύεται συχνά στους τίτλους των ποιημάτων: Αθήνα, Κέρκυρα, Κόρινθος, "Πεταλούδα" 51, Σταθμός Λιτοχώρου, Μεσ στ' αυτοκίνητα, Πρατήριο βενζίνης, Θάλασσα της Ελσινόρης, Αεροδρόμιο Μίκρας, Θάλασσα της Τεργέστης, Μεσ στο δωμάτιο, Γεθσημανή, Πρόσφυγες στην άμμο, Ερείπια της Παλμύρας, Γήπεδο στο Κιέρι, Πένθιμο τραγούδι της Επανομής, Μια πολυκατοικία άδεια, Η βεράντα, Στ' ακρογιάλια, Στη βροχερή αποικία, Μασσαλία, Στο φθινοπωρινό ξενοδοχείο, Καρπάθια όρη, Salon d' auto, Φροντιστήρια, Τάφοι της Αγίας Παρασκευής, Στο καρνάγιο, Στους κήπους της έπαυλης, Περαιά, Νοσοκομείο εκστρατείας· συχνότερα βέβαια εμφανίζεται εντός των κειμένων, ιδίως ανώνυμο: Βορράς, Αφρική, Αδριατική, Πειραιάς, Ελ Μίνα, Βέροια, Ελασσόνα, Δράμα, Καστέλλα, Γλυφάδα, Μόλυβος, Καλαμαριά, Μεσόγειος, Μπάαλμπεκ, Χαλκιδική, Βαρσοβία, Πασαλιμάνι, πλατεία Ναυαρίνου, πόλη, προάστια, δρόμοι, ασφαλτος, βεράντα, συνοικιακά φροντιστήρια, αερολιμένας, προκυμαία, λιμάνι, ακτές, θάλασσα, εργατούπολη, εργοστάσια, επαρχία, κωμοπόλεις, αγροικίες, κάμπος, τρένα, (ακραίοι) σταθμοί, νοσοκομείο, θάλαμοι, υψώματα, κάστρα, ορεινά εργοτάξια, σκοπιές, ορεινά φυλάκια, τάγματα της προκάλυψης.

Για τη λειτουργία του χώρου στην ποίησή του ο ποιητής λέει σε συνέντευξή του: *Πιστεύω πως ο χώρος είναι ο πρωταγωνιστής του δράματος. Τοπωνύμια, τοπία, χώρες, πλατείες και δρόμοι, πόλεις ολόκληρες θα 'λεγε κανείς πως είναι τα υπεύθυνα πρόσωπα, οι πρωταγωνιστές μιας τραγωδίας, οι πέτρες μέσα στο χρόνο. Καμία σχέση με τη ρομαντική φθορά. Το πρόσωπο είναι ένα, ομοιογενές, αδιαίρετο. Ο χώρος όμως το σπάζει, όχι ο χρόνος. Από κεί αρχίζει, νομίζω, η κινηματογραφική αντίληψή του".* Ειδικά για την κίνηση και την προτίμησή του στο μακεδονικό χώρο θα πεί σε άλλη ευκαιρία: *Οι επτά ενότητες του "Δύσκολου θάνατου", είναι μια νωπογραφία του ερημικού μακεδονικού χώρου ή άλλων περιοχών μεταφερμένων σ' αυτόν. Είναι ένας πίνακας των βορινών επαρχιών, των εργατουπόλεων και της υπαίθρου, των συνοριακών φυλακιών και της προκάλυψης. Μέσα σ' αυτή την ερήμωση καταυγάζει ή πεθαίνει η ομορφιά, δίνει το νόημα και το περιεχόμενο που αυτή θέλει στο νεκρό τοπίο.*¹²

Αντίθετα, τα πρόσωπα, συνήθως νεκρά και ενγένηι απόντα, ονομάζονται ελάχιστες φορές. Στην περίπτωση αυτή λειτουργεί κατεξοχήν η πρόθεση της απόκρυψης και μόνο η ένταση του βιώματος φαίνεται πως υπερνικά κάποτε τους φόβους και επιτρέπει τη ρητή αναφορά εκεί που άλλοτε αρκούσαν ιδιότητες και έμμεσες αναφορές (μπασκετμπολίστας, παίκτης, στρατιώτες, σκοπιές). Ο κυρ-Κοσμάς, ο Γιώργος, ο Δημήτρης, ο Βαγγέλης, ο Μύρωνας είναι ορισμένα από αυτά. Τα δύο τελευταία επανέρχονται συχνότερα, ενώ ο Μύρωνας, αδιάφθορος κι ωραίος σα θεός ("Ο θάνατος του Μύωνα". *Τρία ποιήματα*, 1987), εκφράζει την ευτυχισμένη ερωτική σχέση, την ευδαιμονία της πλήρωσης, την ομορφιά εντέλει μέσα στην ασχήμια του κόσμου:¹³

*Μα τώρα που επιστρέφει το βαθύ σουΐρουπο, ακούω
 σα λιτανεία να 'ρχονται μέσα στο βυσσινί σύννεφο, πλήθος
 θόρυβοι μακρινοί, στρατιώτες μάχιμοι, ανεύθινα παιδιά
 άντρες της ακτοφυλακής και γυνολόγοι*

παρουσιάσεις

έρχονται αθόρυβα, συρτά, νόμιμα για να πάρουν
 ό,τι περίσσωσα, κειμήλια κι αναμνηστικά, μα περισσότερο
 θέλουν τον Μύρωνα που σκότωσαν αυτοί και τώρα
 ζητούν ευθύνες και φωνάζουν και ξεσκίζουνε
 τα ρούχα τους.

"Η λιτανεία, Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)

Η ποίηση για το Νίκο - Αλέξη Ασλάνογλου είναι η έκφραση της εσωτερικής ακαταστασίας που απειλεί τις ισορροπίες. Είναι η οδός διαφυγής της μέσα λάβας, γι' αυτό και είναι ένας τρόπος που σώζει. Αυτή όμως είναι η αισιόδοξη εκδοχή του 1960:

Το ποίημα θέλω να είναι νύχτα, περιπλάνηση
 σε ξεμοναχιασμένους δρόμους και αοητοίες
 όπου η ζωή χορεύει. Θέλω να είναι
 αγώνας, όχι μια μουσική που λύνεται
 μα πάθος για τη μέσα έκφραση μιας ασυναρτησίας
 μιας αταξίας που θα γίνει παρανόημα
 αν δεν τα παίζουμε όλα για όλα

"Ars poetica", Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)

Το 1972, όταν *Τα σύνορα είναι κλειστά* ["Νοσοκομείο εκστρατείας", Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)] διαπιστώνεται πως η ποίηση, αργά ή γρήγορα αποδεικνύεται αδύναμη να αναστρέψει τις εξελίξεις και να αλλάξει τη ζωή. Το μόνο που μπορεί να προσφέρει είναι η επιβράδυνση της φθοράς, που όμως συνεπάγεται σοβαρό κόστος ψυχής, καθώς δεν επιτρέπει την άνεση της υποχώρησης και της υποταγής:

Η ποίηση δε μας αλλάζει τη ζωή
 το ίδιο σφίξιμο, ο κόμπος της βροχής
 η καταχνιά της πόλης σα βραδιάζει.

Δε σταματά τη σήψη που προχώρησε
 δε θεραπεύει τα παλιά μας λάθη.

Η ποίηση καθυστερεί τη μεταμόρφωση
 κάνει πιο δύσκολη την καθημερινή μας πράξη.

"Η ποίηση δε μας αλλάζει", Ο δύσκολος θάνατος, ⁵1985 (1978)

Τα σύμβολα και τα θέματά της πριν από το 1978 περιόδου (Ο δύσκολος θάνατος) επαναφέρουν τα *Τρία ποιήματα* του 1987. Η συλλογή περιλαμβάνει τρία εκτεταμένα κείμενα ποιητικής πρόζας, Ο θάνατος του Μύρωνα, Νοσοκομείο εκστρατείας και Αργό Πετρέλαιο, τα οποία, γραμμένα στη Θεσσαλονίκη την άνοιξη του 1957 το πρώτο, το καλοκαίρι του 1967 το δεύτερο και την άνοιξη του 1976 το τρίτο, αναφέρονται στα προ-ποιητικά εμπειρικά και βιωματικά δεδομένα των τριών ομώνυμων συλλογών, του 1960, του 1972 και του 1974 αντίστοιχα, κι έρχονται να κλείσουν τους τελευταίους λογαριασμούς με τη βασανιστική εποχή του Μύρωνα.

Εξι χρόνια νωρίτερα, το 1981, είχαν ήδη κυκλοφορήσει οι Ωδές στον Πρίγκηπα, οι οποίες, σύμφωνα με σημείωση του ποιητή, γράφτηκαν στη Θεσσαλονίκη από το καλοκαίρι του 1971 ως το φθινόπωρο του 1976. Η συλλογή, που, καθώς ξεκόβει από την εποχή του Δύσκολου θανάτου, θα έπρεπε να ακολουθήσει *Τα τρία ποιήματα*, εισάγει σε μια άλλη εποχή, όπου η συνειδητοποίηση ότι όσα ζήσαμε δεν έχουν πια καμιά ελπίδα να ξαναυπάρξουν οδηγεί στην αποδοχή της πλήρωσης - δηλαδή του τέλους όσων γευτήκαμε:¹⁴

παρουσιάσεις

*Ποιό άφθαρτο πλάσμα θρυμματίζεται μέσα μας και πεθαίνει
καθώς τότε που σε αγκάλιαζα δίπλα στη θάλασσα κι έκαιγα
μέσα στους λυπημένους όρμους και δε σου μιλούσα
ποιός μας αρνιέται το δίκιο να ζήσουμε πια εν ειρήνη
σχεδόν ανέλπιστα.*

"Περαία", Ωδές στον Πρίγκιπα, ²1991 (1981)

Ο Πρίγκιπας είναι μια μάλλον πολύπλοκη σύνθεση. Φαίνεται να διαθέτει στοιχεία από το ιστορικό ή το μυθικό βασιλόπουλο, από το λατρεμένο ερωμένο αλλά κι από το νεανικό, αριστοκρατικό, Ασλάνογλου του εύπορου καιρού. Τόποι και σύμβολα πια στις Ωδές δεν μπορούν παρά να ανανεωθούν. Βέβαια δεν απουσιάζουν κι εδώ η στάχτη, το γιαπί, η λύπη, το φθινόπωρο, σύμβολα της πρώτης περιόδου, όμως η επιλογή του Πρίγκιπα υποχρεώνει στην εισαγωγή καινούριων στοιχείων, όπως είναι τα ανάκτορα, οι επαύλεις και οι παραδείσιοι κήποι, ενώ η τοπιογραφία γίνεται αθηναϊκή. Είναι γι' αυτό που ο Γιάννης Καρατζόγλου μιλάει για μια τάση κοσμοπολίτικης και τότε τότε πολυτελούς μοναξιάς και για την αρχή μιας μεταβατικής πορείας.¹⁵

Η θέση σου είναι στην Αθήνα, Πρίγκιπα

*Το όψιμο φθινόπωρο στους κήπους της έπαυλης σε ξεγελά
και οι πικροδάφνες σου φυλορροούν στο πέτρινο
κλιμακοστάσιο σε ξενίζουν
ακούς τα παραδείσια πουλιά μες στις λακκούβες του νερού
χτυπάει εντός σου η μηχανική καρδιά της πόλης.*

"Στους κήπους της έπαυλης", Ωδές στον Πρίγκιπα ²1991 (1981)

Με τις Ωδές στον Πρίγκιπα (1981), έργο φωτεινό, μουσικό, διαυγές, τολμηρό, απροκάλυπτο και κάπως παιγνιώδες, κατά τον Ευγένιο Αρανίτση¹⁶, ο ποιητής επιχειρεί ίσως να ξαναπάρει τη θέση που εξαρχής του ανήκε στη ζωή. Η έκπτωση από μια θέση περιωπής φαίνεται να είναι εδώ το ζήτημα κι όχι πια η ανέφικτη σχέση με τον άλλο και η ομορφιά η καταδικασμένη μέσα σ' έναν κόσμο ανάπηρο και παραμορφωμένο ("Ο θάνατος του Μύρωνα", Τρία ποιήματα, 1987).

Ποιητής του ατομικού πόνου ο Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου, λυρικός και δραματικός μαζί, βιωματικός και γι' αυτό αυθεντικός, φιλάσθενος, ανασφαλής και πλάνης, έζησε αδικημένος κι αγνοημένος, με δική του ευθύνη ή όχι - τι σημασία έχει πια - για να μας αφήσει εντέλει κείμενα που, χάρη στην υψηλή αισθητική τους στάθμη, διαιωνίζουν το βίωμα της στιγμής, του δίνουν διάρκεια και μια γεύση φρέσκια όσα χρόνια κι αν περάσουν¹⁷.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τα σχετικά ζητήματα θίγονται στο αφιέρωμα που έκανε στη δεύτερη μεταπολεμική ποιητική γενιά το περιοδικό *Νέες Τομές 1* (Ανοιξη 1985), Βλ. ακόμα, Σπύρος Τσακνιάς, *Δακτυλικά αποτυπώματα*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1983, σσ. 187-189, Χριστόφορος Μηλιώνης, Υποθέσεις, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1983, σσ. 13-18 και Ανέστης Ευαγγέλου, Η δεύτερη μεταπολεμική ποιητική γενιά (1950-1970), *Ανθολογία, Πρόλογος: Ανέστης Ευαγγέλου*, Εισαγωγή: Γιώργος Αράγης, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1994.

2. Βλ. το άρθρο "Η γενιά των απόηχων" στο περιοδικό *Νέες Τομές 1* (Ανοιξη 1985) 3-8 το οποίο υπογράφει η συντακτική επιτροπή του περιοδικού: Δημήτρης Γιακουμάκης, Βαγγέλης Κάσσης, Ηλίας Κεφάλας, Βαγγέλης Χατζηβασιλείου [το κείμενο συντάσσει ο Βαγγέλης Κάσσης]. Εκτενέστερα διερευνά την ποίηση της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς ο Γιώργος Αράγης στην εισαγωγή που επισημάνθηκε στην προηγούμενη σημείωση.

3. Αλ. Αργυρίου, "Ν. - Α. Ασλάνογλου: Ένα ποιητικό έργο με βιωματικές καταβολές", περ. *Εντευκτήριο* 18 (Μάρτιος 1992) 89-96.

4. Το θέμα έγινε αντικείμενο διερεύνησης σε σχετική εργασία, που, με τίτλο Τα ποιήματα του Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου, Κριτικό υπόμνημα, Σχόλια, Εργογραφία, Κριτικογραφία (τώρα Το ζήτημα των επεξεργασιών στα ποιήματα του Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου) και σύμβουλο καθηγήτρια την Άντεια Φραντζή, εκπόνησα στα πλαίσια του Α' Κύκλου των μεταπτυχιακών μου σπουδών (1992-1994) στο Τμήμα Φιλολογίας του ΑΠΘ (Τομέας Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών).

5. Βλ. Ξενοφών Κοκόλης, *Δώδεκα ποιητές*, Θεσσαλονίκη 1930-1960, Εγνατία, Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 121-122.

παρουσιάσεις

6. Ο Ν.-Α. Α[σλάνογλου], γράφει ο Τάκης Καρβέλης, προσπαθεί επίμονα - εκτός από ορισμένα ποιήματα των τελευταίων του συλλογών - να διατηρήσει στο ημίφως το αντικείμενο της ερωτικής του εμπειρίας. Η τάση αυτή, αποτέλεσμα ανάγκης και ιδιουσυγκρασίας συγχρόνως, τον οδηγεί στη διαμόρφωση ενός κώδικα γραφής, όπου συνεργούν και συγκλίνουν δύο βασικές συνιστώσες: η μια απορρέει απ' τη μέθοδο της ποιητικής του γραφής, η άλλη από διάθεση, εγγενή ή επίκτητη, που δεν τον αφήνει να συγκαταστήσει την ψυχική ή σαρκική εμπειρία την ώρα που τη ζει, αλλά σιγά - σιγά τη θρυμματίζει και της δίνει την εφιαλτική διάσταση ενός ζωντανού θανάτου. Απ' αυτούς τους δυο παράγοντες καθορίζεται και η ποιότητα γραφής του [Τάκης Καρβέλης, "Το αργό πετρέλαιο ενός δύσκολου θανάτου, Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου: Ο δύσκολος θάνατος, Εγνατία, Θεσσαλονίκη, 1978, Σελ. 160", περ. Διαβάζω 24 (Οκτώβριος 1979) 75, τώρα και στον τόμο του συγγραφέα *Δεύτερη ανάγνωση*, Δοκίμια, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1984, σσ. 103-104].

7. Μια φορά μονάχα ο Ασλάνογλου επιχείρησε συνειδητά και συστηματικά, όπως φαίνεται, να μιλήσει ευθύγραμμα, κατά τον τρόπο του Χριστιανόπουλου. Πρόκειται για τη δημοσίευση των είκοσι ποιημάτων που έκανε το 1965 στο περιοδικό *Διαγώνιος* [1 (Ιανουάριος - Μάρτιος 1965) 3-9]. Από τα ποιήματα αυτά μόνο τέσσερα κράτησε ο ποιητής για τη συλλογή του 1972 *Νοσοκομείο εκστρατείας*, ενώ στην οριστική έκδοση του 1978 πρόσθεσε άλλα δύο. Τα έξι που τελικά σώθηκαν: Τίποτε πια [Φίλε μου, μην το ξαναπείς], Πανέμορφος [Ψυχή μου τι λυπάσαι], Στ' ακρογιάλια [Γυρνάς ξανά], Η ποίηση δεν μας αλλάζει, Κι αν υποθέσουμε, τα δεκατέσσερα που αποκλείστηκαν: Παλιό εργοστάσιο, Εσύ που θα μπορούσες, Όλα τα ξεπουλώ, Αναζητώ έναν υπεύθυνο, Το πρόσχημα, Πώς την κατάντησαν την πόλη μας, Όλα παν στο καλύτερο, Πιο καθαρός, Απολογία, Αυτοκριτική, Κομματική ποίηση, Μουτράκια, Χρήσιμη τέχνη, Υστερόγραφο. Ορισμένοι τίτλοι δείχνουν από μόνοι τους τον τρόπο με τον οποίο επιχείρησε να μιλήσει στην περίπτωση αυτή ο ποιητής. Οι σχετικές πληροφορίες περιέχονται στην εργασία που καταγράφει η σημείωση 4.

8. Βαγγέλης Κάσσο, "Η έκπτωση από τη μοναξιά στα ποιητικά έργα του Νίκου Ασλάνογλου και του Ντίνου Χριστιανόπουλου", εφ. *Η Αυγή* (8-2-1987). Για μια ακόμα παράλληλη ανάγνωση των δυο ποιητών της διαγωνίου βλ. Τάσος Κόρφης, "Δυο άρθρα για μια επέτειο: Β' Δύο ποιητές της Διαγωνίου", εφ. *Η Καθημερινή* (11-5-1978) - τώρα και στον τόμο του συγγραφέα *Καταθέσεις όψεως*, Εκδόσεις Πρόσπερος, Αθήνα 1982, σσ. 71-75.

9. Η σύγκρουση Χ.-Α. το 1972 έγινε διότι ο Ν.Χ. αρνήθηκε να εκδόσει το "Νοσοκομείο εκστρατείας", επειδή τα 11 τελευταία ποιήματα ήταν απαράδεκτα. Ετσι αιτιολογεί τη ρήξη ο Ντίνος Χριστιανόπουλος σε επιστολή που μου έστειλε με ημερομηνία 15-8-1994 με αφορμή την εργασία μου *Το ζήτημα των επεξεργασιών στα ποιήματα του Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου* (βλ. σημείωση 4). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Ντίνος Χριστιανόπουλος, "Από τη φιλία μου με τον Νίκο - Αλέξη Ασλάνογλου", εφ. *Κυριακάτικη Αυγή* (15-9-1996).

10. Βλ. Ντίνος Χριστιανόπουλος, "Η ποίηση του Αλέξη Ασλάνογλου" περ. *Πυρσός* (Σύλλογος Αποφοίτων Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης) 9-10 (Ιούνιος - Ιούλιος 1954) 6 [τώρα, με τίτλο "Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου: Δύσκολος θάνατος", και στον τόμο του συγγραφέα *Αποθήκη Α'*, Εκδόσεις Διαγωνίου, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 12].

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος έγραψε άλλες τέσσερις φορές για έργα του Ασλάνογλου: "Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου Θάλασσα και συγχρονισμός", περ. *Πυρσός* 2 (Νοέμβριος 1953) 2-3 [τώρα και στον τόμο του συγγραφέα *Αποθήκη Α'*, Εκδόσεις Διαγωνίου, Θεσσαλονίκη 1978, σσ. 10-11], "Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου" [Ο θάνατος του Μύρωνα], περ. *Διαγώνιος* 2 (Καλοκαίρι 1960) 99-101, "Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου" [Ποιήματα για ένα καλοκαίρι], περ. *Διάλογος* 4 (Ιανουάριος - Μάρτιος 1963) 248-249, "Αλέξη Ασλάνογλου 44 Ποιήματα", εφ. *Νέα Αλήθεια* [Θεσσαλονίκη] (26-4-1971) [αναδημοσίευση, με επουσιώδεις αλλαγές, στο περιοδικό *Διαγώνιος* 1 (Ιανουάριος - Απρίλιος 1972) 106-108].

11. "Μια συνέντευξη (του Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου στην Ελενα Χουζούρη, για το Δ)", περ. *Το Δέντρο* 41 (Νοέμβριο 1988) 38.

12. "Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου: ...γράφω ποίηση για να καταγράψω ό,τι αντιστρατεύεται και κατατρίβει τη ζωή μας", περ. *Διαβάζω* 118 (8-5-1985) 70 (τη συνέντευξη πήρε η Μαρία Τρουπάκη).

13. Για το στόχο της συλλογής Ο θάνατος του Μύρωνα ο Τάκης Σινόπουλος σημειώνει: *Να συντηρήσει την εικόνα μιας διαρκούς ομορφιάς μέσα στην ασίγαστη καθημερινή κόλαση μιας ταραγμένης ζωής* [Τάκης Σινόπουλος, "Ν. Α. Ασλάνογλου: Ο θάνατος του Μύρωνα", περ. *Κριτική* 7-8 (Ιανουάριος - Απρίλιος 1960) 78].

Ο Βαγγέλης Χατζηβασιλείου πάει πιο πέρα τη διερεύνηση του συμβόλου: *Αίφνης, ο Μύρων δεν είναι απλώς "βιογραφικό" επεισόδιο, ούτε στενόκαρδα ποιητικός ήρωας, αλλά στάση με την οποία ταυτίζεται ο αφηγητής - μια persona του ποιητή. Συνοψίζω: ο θάνατος του Μύρωνα ξεπερνά τον θρήνο του ερωτικού χαμού, μεταφράζεται σε έρωτα προς τη δαιμονική αλήθεια και, επομένως, σε απόσχιση από τον πραγματικό κόσμο και, τέλος, ανάγεται σε μιαν αρνητικά αισθητικοποιημένη στάση ζωής που εξηγεί τη θητεία του δημιουργού στην τέχνη* (Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, "Δις εις θάνατον. Το διπλό παιχνίδι του Μύρωνα", περ. *Εντευκτήριο*, ό.π., 99).

14. Από τη συνέντευξη του ποιητή στο Στάθη Τσαγκαρουσιάνο, η οποία δημοσιεύτηκε με τίτλο "Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου: Η ποίηση ανθίζει στο όριο των ερώτων μου" στο περιοδικό *Το Τέταρτο* 4 (Αύγουστος 1985) 76.

15. Βλ. Γιάννης Καρατζόγλου, "Η αρχή μιας μεταβατικής πορείας, Νίκου - Αλέξη Ασλάνογλου: Ωδές στον Πρίγκηπα, Αθήνα, Υψίλον, 1981, σ. 28", περ. *Διαβάζω* 55 (Αύγουστος 1982) 60, 57.

16. Ευγένιος Αρανίτσης, "Νίκος - Αλέξης Ασλάνογλου. Ο ποιητής του πένθους και της θανάσιμης μοναξιάς", εφ. *Ελευθεροτυπία* (18-8-1996).

Στο ίδιο κείμενο ο Αρανίτσης χαρακτηρίζει κύκνειο άσμα του Ασλάνογλου τις *Ωδές στον Πρίγκηπα*, χαρακτηρισμός που τις καθιστά πρωθύστερες σε σχέση με τα *Τρία ποιήματα* του 1987.

17. Από την απάντηση του ποιητή στην έρευνα της Ελένης Λαζαρίδου "Για ποιόν και γιατί γράφετε;", που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Θεσσαλονίκης *Δράσις* (8-1-1968). [Αναδημοσίευση από το περιοδικό *Το Τραμ* 1 (36) (Φθινόπωρο 1996) 115-124].

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ - ΑΛΕΞΗ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ

Σ' ΑΚΟΥΩ ΝΑ ΕΡΧΕΣΑΙ

Σ' ακούω να έρχεσαι

Φέρνεις τη μνήμη των άδειων ημερών
μαλλιά που δε δόθηκαν σε προσφορά
χέρι που δεν καταχτήθηκε.

Μορφή θαμπή
τα μάτια μου βουρκώνουν
στο λαιμό μου χωνεύονται λυγμοί
που δεν πήρανε σώμα.

Τώρα βυθίζεσαι σε κάθε μου ρωγμή.

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΗΛΙΚΙΑ

Πάντοτε δυσπιστούσα για την άνοιξη. Αυτή η ακαθόριστη
αίσθηση

στις ανθισμένες βραγιές κι ένα ρίγος λεπτό
κι οι φωνές των παιδιών στο γήπεδο όταν το απόγευμα
διυλίζει το φως
κι οι φίλοι μου να περιμένουν το καλοκαίρι, τί κι αν γινόταν
αργότερα
για θάλασσα μεσημεριού με ξέθωρο ήλιο
πετράδι δουλεμένο να φέγγει στη νύχτα. Πόλη μου αγαπημένη
πολύβουη με ερημική, πολύκοσμη μα απρόσιτη βιτρίνα
νεωτερισμών
ψευτίζοντας τη ζωή μας.

Αυτή η θηλυκιά εποχή
στιφή, παράξενη σα γριά, με τις εύκολες συζητήσεις
την πολλή συνάφεια, τη λιγοστή κατανόηση, την απέραντη
μοναξιά
κι ο εφιάλτης πως κάποτε θα ξυπνήσουμε μη έχοντας τίποτε
να πούμε
ανάμεσα στα βήματα αυτά, πηγαίνουν και πάλι ξανάρονται
κι ύστερα σβήνουν στο διάδρομο· ανάβουν το φως της σκάλας
μα δεν ακούγεται κανείς

"ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ" 51

Δεν ξέρω αν σ' αυτό το ορόσημο που φτάσαμε, στη ξεστή
νύχτα
ξεχωρίζετε άλλο από την ασφαλτο με τις στεγνές πιπεριές
τη μέρα ο σκονισμένος ήλιος, τ' αυτοκίνητα της γραμμής
το βράδυ τα ηλεκτρικά
περάσαμε τ' άγουρα χρόνια μας σαν την κλειστή μαραμένη
αγάπη ενός κοριτσιού· ως τώρα
μας πλήγωναν, μα ήτανε για τη βαρύτερη θυσία, μας
παίδευαν
μα ήταν για την κρυφή ικανοποίηση
σ' αυτό το σύνορο τόση σκορπισμένη ελπίδα, τόση
απερίσκεπτη κίνηση
στα φώτα που αλλοιώνουν το πρόσωπο, κάτω από έναν
ουρανό
που δεν μπορεί να περιμένει

Εδώ που φτάσαμε, δεν είμαστε παρά στο ίδιο σημείο.
Κουτσαίνοντας
με αμφιρόσopes σχέσεις και πάλι κουτσαίνοντας.
Σ' αυτό το τοπίο πολλή η κίνηση, μετρημένο το αίσθημα
ισχνό κι ευμετάβλητο καθώς το κοιτάς να γλιστρά και να
σβήνει
μες στα πολύχρωμα φώτα. Τώρα δεν ξέρω τί μένει
κοιτώντας μ' ένα ψεύτικο μάτι, προσφέροντας λέξεις με μια
δανεισμένη φωνή.

ΣΤΑΘΜΟΣ ΛΙΤΟΧΩΡΟΥ

Παράξενα φέγγει στη μνήμη μου η αρχή. Είναι το
φέγγισμα
πίσω απ' το βράδυ, όταν το φως υποχωρεί απ' τις γωνιές
όπως τα δίκτυα που απλώνουν στα τηλέφωνα κι ακούς
ένα ασυνάρτητο κενό μέσα στις ανοιχτές γραμμές
ιων έκσταση από άταχτες φωνές μες απ' τα σύρματα
το βράδυ στο σταθμό που συντροφεύει η θάλασσα
δυο-τρία βράχια κι ο κόρφος ανοιχτός δίχως ορίζοντα
κι ο ήλιος σα λυπημένη Κυριακή κοντά στα Κάστρα.

Δε θα ξεχάσω αυτό το φέγγος στο σταθμό
το πάθος που ξεπερνά την ευφροσύνη του κορμιού και από
σάρκα γίνεται πνευματική αγωνία
η αγωνία που φέρουν οι σβησμένες φωνές στο κατώφλι της
νύχτας
η αγωνία που φέρνει η μοναξιά δίπλα στον άλλον, η μοναξιά
μέσα στον άλλο, η μοναξιά μέσα στο πάθος του άλλου

Όλα τελειώνουν στο τελευταίο σύνορο
χαμηλώνουν τα φώτα στο θάλαμο και σβήνουν
οι σιγανές πατημασιές. Προσευχηθείτε
για τις σκοπιές που αγρυπνούν

παρουσιάσεις

ΜΕΣ ΣΤ' ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

Έτσι καθώς κατηφορίζει η φάλαγγα
λιννίζοντας στον ίλιγγο τους προβολείς της
και σβήνει τα φώτα σου στα φώτα των άλλων κι
εκστασιάζεσαι

μες στο γλυκό σου χαμό-έτσι και τώρα
βαθαίνω αργά εντός σου κι απομένω
μοναχικό πουλί στην άσφαλτο κι έντρομος βλέπω
το φως σου να σπιθίζει τα δικά μου
χαμηλωμένα φώτα

όπως όταν

μες σε κρυστάλλινο ποτήρι πίνεις
το πιο ακριβό ποτό κι η μουσική κι όλα τα φώτα
σε μηδενίζουν φέγγοντας την ακριβή σου αγάπη
σ' έκπαγλη ομορφιά κι αναβοσβήνεις
στη φρίκη μιας αποτροπιαστικής στιγμής-έτσι και πάλι
θα σε δεχθώ μες στην παλιά σου πόλη καίγοντας
μια χαμηλή λαχανιασμένη φλόγα

κι όταν

μακραίνουν οι στρατιώτες στο προχωρημένο βράδυ
πινώντας επαφή με ακραίους σταθμούς ξάφνου αγγίζουν
συντρίμμια αναλυμένης μουσικής - έτσι και τώρα
μες στ' αυτοκίνητα και στη βουή των δρόμων
ακούω την απόκοσμη φωνή σου να σπαράζει
πληθαίνοντας εντός μου την απόγνωση και βλέπω
την πιο παράφρονη ομορφιά να τινίγεται
μες στις φωνές της άνοιξης και να πεθαίνει

ΠΡΑΤΗΡΙΟ BENZINΗΣ

Είμαι η έρημη ασφατωμένη δημοσιά που αφήνεται
σα μεθυσμένη ανηφορίζοντας με τις μοτοσικλές
αισθαντικό, ολονύχτιο φως που αγρυπνά
σ' ερημικό πρατήριο βενζίνης - γιατί βλέπω
τα ολόκληιστα αυτοκίνητα σαν παίρνουν τη στροφή
με τις σβηστές τους μηχανές, γιατί τα βλέπω
μες στο εκτυφλωτικό τους φως να σου ανάβουν
εξάισια υπερκόσμια μουσική - κι ακόμα είμαι
το ξαφνικό μελάνιασμα στο καθαρό λουσμένο φως
η κλειδωμένη μου φωνή μέσα στα δάχτυλα
μέσα στο σώμα

Κι εγώ μετεωρίζομαι σα φλέβα
καλοκαιριστή, σα να 'χω σβήσει όλα
τα φώτα μου και περιμένω ακόμα

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΜΙΚΡΑΣ

Ομίχλη κατεβαίνει με τ' απόγευμα κι ο δρόμος
χαρακώνει το φως κομματιαστά γυρνώντας
μέσα στο άλλο φέγγος, σαν ξεγύμνωμα
σ' έναν απαίσιο αδυσώπητο βιασμό

Τότε λάμπουν για μας οι προβολείς, λάμπουν για σένα
ανάβουν οι δυνατοί φακοί κι όλα φωτίζουν
το στόμα, τα μαλλιά, το νυχτωμένο σώμα
έτσι φέγγει βαθιά στον ουρανό η αγάπη μας
θρυμματισμένη μουσική στον αερολιμένα, φέγγει
για τη στιγμή που η φλόγα θα εγγίσει
γλείφοντας το δοσμένο χέρι, κι όμως τρέμει
σαν ανοιχτή πληγή στη μουσικημένη ώρα

Ομίχλη κατεβαίνει με τ' απόγευμα
μες στο μισόφωτο αλλάζουν όλα όψη, εξωραίζονται
και ντύνονται το άλλο φως, το πιο δικό μας

ΜΙΑ ΠΡΑΞΗ ΑΠΟΓΝΩΣΗΣ

Με τίναξε η φωνή σου εντός μου. Χτυπούσε
παραθυρόφυλλα σα να σηκώθηκε ξάφνου αέρας
θαυώντας γυαλικά και γλάστρες, τρύπωσε
στον ύπνο μες στο θάμπος του ονείρου κι όλο φύτενε
γυμνά καλώδια ηλεκτροφόρα, σα να 'τανε βλαστοί
και ρίζες λουλουδιών και σπόροι, αναδενώντας
φορέματα κι οσμές νεκρές απ' το σεντούκι

Με τίναξε η φωνή σου και πετάχτηκα. Απ' τη βεράντα
ερχότανε ξυστά το φως της νύχτας και σε είδα
γυάλινα μάτια νυχρά, χυμένα
απ' την ομίχλη κι όμως καθαρία, τόσο καθαρία
ανάμνηση που χρόνια ψύλαξα
από αδιάφορα χέρια

Τότε τα είδα λουσμένα με άλλο φως
ματόκλαδα ανοιχτά βαλσαμωμένα
σαν τα νεκρά πουλιά, τα είδα
μες σε γλυκό βυθό σε αργίσιτο καθρέφτη αποθεμένα
να με κοιτούν αμίλητα σα μάτια
σφαγμένον ζώον που ακόμα θνιμάται.

Και κατάπια
τα θρήμματα απ' τα τζάμια κι έσφιξα
πάνω μου σπώματα γυμνά, ηλεκτροφόρα

παρουσιάσεις

ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΜΥΡΑΣ

Όσο περνά ο καιρός και κάνω ένα προχώρημα
βαθύτερο μες στην παραδοχή, τόσο καταλαβαίνω
γιατί βαραίνεις κι αποχτάς τη σημασία
που δίνουν στα ερείπια οι άνθρωποι. Εδώ που όλα
σκουπίζονται, τα μάρμαρα κι οι πέτρες κι η ιστορία
υέινεις εσύ με την πυρακτωμένη σου πνοή για να θυμίζεις
το πέρασμα ανάμεσα στην ομορφιά, τη μνήμη
εκείνου που εσίγησε ανεπαίσθητα εντός μου
σφαδάζοντας στην ίδια του κατάθρενση κι ακόμα
τους άλλους που ανύποπτοι μες σε βαθύν ύπνο διαρρέουν

Όσο περνά ο καιρός και προχωρώ βαθύτερα
στο ακίνητο φθινόπωρο που μαλακώνει πλένοντας
με φως τα πεζοδρόμια, τόσο βλέπω
στη χρυσωμένη δωρεά του ήλιου μια εγκατάλειψη
για όσα περιμένω και δεν πήρα, για όσα
μόν ξήτησαν κι αρνήθηκαν μη έχοντας, για όσα
υφιστάστηκα απερίσκεπτα και μένω
ξένος και κουρελιάρης τώρα

Μα όταν
μες στη θρυμματισμένη θύμηση αναδεύω
ερείπια, βρίσκω απόκριση βαθιά γιατί τα μάρμαρα
κι οι πέτρες κι η ιστορία μένουν για να θυμίζουν
το πέρασμά σου ανάμεσα στην ομορφιά - απόκριση
για όσα περιμένω και δεν πήρα

ARS POETICA

Το ποίημα θέλω να είναι νύχτα, περιπλάνηση
σε ξεμοναχιασμένους δρόμους και σε αρτηρίες
όπου η ζωή χορεύει. Θέλω να είναι
αγώνας, όχι μια μουσική που λύνεται
για πάθος για την μέσα έκφραση μιάς ασυναρτησίας
μιας αταξίας που θα γίνει παρανάλωμα
αν δεν τα παίξουμε όλα για όλα

Όταν οι άλλοι, αδιάφοροι, με σιγονιό
ξοδεύονται άσκοπα ή ετοιμάζονται το βράδυ
να πεθάνουν, όλη τη νύχτα ψάχνω για ψηφίδες
αδιάφορες μες στον μονόλογο τον καθημερινό
κι ας είναι οι πιο φθαρμένες. Να φεγγαρίζουν
μες στο πυκνό σκοτάδι τους σαν τ' αχαμινά ζωύφια
τυχαίες, σκοτωμένες απ' το νόημα
με αίσθημα ποτισμένες

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΥΡΩΝΑ

Το ξέρω, δεν αξίζει τόση επιμονή
μέσα στην εκμηδένιση. Και όμως, χρόνια
μετά, ο Μύρωνας θα γίνει μουσική και φώτα
αίμα και γέλιο ενός παιδιού, σπαρμένοι
αγροί και θάλασσες, κι όλα τα μάτια των παιδιών
θα τον θυμίζουν γέροντας σα στάχνα
από ψιλή βροχή στα πεζοδρόμια. Εκείνος
ανεπανάληπτη φωνή μέσα μου θα σπαίρνει
ανάβοντας την ομορφιά στο σκοτωμένο νόημα
που η ζωή περιέχει. Γιατί τον είδα πόσο
καρτερικά φυτεύτηκε για πάντα ψιθυρίζοντας
ήμουν πολύ νέος για θάνατο, θα επιστρέφω πάντα
τα καλοκαίρια, όσο υπάρχεις, κι ύστερα
θα σταματήσουν όλα

Θεέ μου, ετοιμάζεις
κόσμο απατηλό, ατρκύμιστο για το χαμό μου

ΚΙ ΑΝ ΕΙΣΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Κι αν είσαι άνθρωπος κι αν είσαι εργοστάσιο
κι αν είσαι μια ξανθή μοντέρνα πόλη

Είσαι για μένα κούραση το βράδυ
μιά μηχανή που σώπασε
μια ετοιμόρροπη φωνή

Είσαι η στάμνα μου για ένα καλοκαίρι

Σ' ΕΝΑ ΜΠΑΣΚΕΤΜΠΟΛΙΣΤΑ

Το πέρασμά σου τα μεσάνυχτα απ' την πόλη
κάτω από τα μαραμένα δέντρα ως τη θάλασσα
είναι για μένα βάλαμιο και αγάπη
όταν μέσα στο τέλμα του καιρού
το πρόσωπό σου ξαναβλέπω πάλι

Το πέρασμά σου μες στο δροσερό ουρανό
στο μακρινό σου γήπεδο που φέγγει
αυτό το λίκνισμα στα χέρια, στους μηρούς

μια σιωπηλή ειρηνική διαδήλωση
ο αγώνας μας και η άρνηση ν' αφήσουμε
ό,τι μας δόθηκε σαν ευλογία Θεού και χάρη

παρουσιάσεις

Η ΒΕΡΑΝΤΑ

Αυτή η βεράντα που περάσαμε ένα βράδυ
κατάμονοι μες στην ερημωμένη πόλη
αυτή η βεράντα μες στο καλοκαίρι
είναι η μόνη ανάμνηση που απόμεινε
τόρα που ο άνεμος σηκώνεται και φέρνει σκόνη

Η ΠΟΙΗΣΗ ΔΕ ΜΑΣ ΑΛΛΑΖΕΙ

Η ποίηση δε μας αλλάζει τη ζωή
το ίδιο σφίξιμο, ο κόμπος της βροχής
η καταχνιά της πόλης σα βραδιάζει
Δε σταματά τη σήψη που προχώρησε
δε θεραπεύει τα παλιά μας λάθη
Η ποίηση καθυστερεί τη μεταμόρφωση
γάνει πιο δύσκολη την καθημερινή μας πράξη

ΕΚΟΚΚΙΣΤΗΡΙΑ Α'

Βέροια, Ελασσόνα, Δράμα - πόλεις που αγάπησα, κλειστές
ανάμεσα σε υψώματα ή σε μικρούς καταυλισμούς
σπίτια που ανοίγονται κρυφά στον κάμπο

Σας γνώρισα τα δειλινά μέσα σ' ανλές μοναστηριών
ή σε κρεβάτια παμπάλαια όπου έζησα πρόσκαιρα
με ανθρώπους που άφησαν κάποια σημάδια, λίγα κόκκαλα
θητεία παράξενη, όλο αθωότητα, γεμάτη πίστη

Πίστη σε τί, ούτε ο ανθυπολοχαγός δεν έμεινε
ούτε όσοι φόρεσαν το ράσο κι αποκλείστηκαν
ένα παιδί αγαπήθηκε για να ξενιτευτεί
άνθρωποι που αγάλιασα μες στους σταθμούς, άνθρωποι
μόνοι

Πόλεις κλειστές σαν περιβόλια, που με ζήσατε
εκοκκιστήρια μιάς σοδειάς, βλέπω τί έχετε δώσει

ΕΚΟΚΚΙΣΤΗΡΙΑ Β'

Προχωρούσαμε με το Δημήτρη αμίλητοι προς το μικρό
σταθμό. Αφήναμε τη Βέροια πίσω μες στην κατα-
χνιά και κοιτάζαμε άφωνοι τους καπνούς στο μισο-
φώτιστο βράδυ

Εκεί, μες στην ερημωμένη έκταση, ακούγαμε τα εκοκκι-
στήρια να κελαϊδούνε. Υπόκωφη στην αρχή, η βουή
δυνάμωνε με τον καιρό, μας είχε σχεδόν παρασύρει.
Φώτα και μηχανές μες' απ' τα τζαμωτά μας άφηναν
να ιδούμε τον αποχωρισμό. Ο καθαρός καρπός γλι-
στρούσε και σωριάζονταν δίπλα μας μέσα σ' ένα σύν-
νεφο άσπρης σκόνης. Ακόμα θύμαμαι τα μάτια του,
σα να είχαν δακρύσει

Τότε κατάλαβα πως πέρασε πια η εποχή της συγκομιδής.
Και πως ό,τι μπορούσαμε να δώσουμε το είχαμε
σχεδόν σκορπίσει

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Μέσα σε ολάνθιστες φωνές συνθλίβονται

Ω, φροντιστήρια συνοικιακά πίσω από μάντρες κι εργοτάξια
τα δειλινά καθώς γυρίζουν τα ποδήλατα
νιώθω μες' από την κουρασμένη μου έπαρση να έρχεται
ο βροχερός απόηχος αιφνίδιας μπόρας

Τα χρόνια φεύγουν, χαιρετούν ευγενικά οι ανέντιμοι
τα εργοστάσια αρχίζουν ολονιχία βάρδια
τα τρένα ασθμαίνουν σαν παιδιά που γέμισαν
φώτα και ψίθυροι στην ανοξιότατη άπνοια

Και υπομένω μόνος μες στο σύθαμπο
μιάν απραξία που εξοντώνει κάθε νύχτα το μειλίχιο φως
την καθημερινή ροή, την εργαζόμενη μητέρα
τη φιλοσοργία των περιοίκων, την υπνηλία των γιλότεχνων
νεκρά οπλοστάσια ανωνύμων ποιητών

Σε μια αίθουσα μικρού σχολείου καθώς ξεχάστηκα

παρουσιάσεις

ΚΟΙΤΑΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟ ΣΥΝΤΡΙΒΑΝΙ

Μια νύχτα θα ταξιδέψω για πάντα. Θ' αγκαλιάσω με τα
χέρια την πόλη και θα πνιγώ στη δίνη των χρωματι-
στών νερών

Θα 'ναι μια νάρκωση ή ο θάνατος, δεν ξέρω να πω. Μέσα
στα δάκρυα δε θα καταλαβαίνω πια γιατί το θέλησα
ούτε που αστόχησα. Οι αποσκευές μου θα παρασύ-
ρουν το σώμα μέχρι τη θάλασσα, ως τους υφάλους,
έξω απ' τον παλιό σταθμό. Άμμος και ξερολιθιά

Σφουγγάρια των τρένων κι ο κάμπος ολόγυρα και δε θα
υπορέσω να καταλάβω γιατί ήσουν και καταδότης
και συνεργός

Μες στη νεροσυρμή δε θα σε ξαναδώ ποτέ. Μια νύχτα θ'
αγαπηθούμε για πάντα. Καθώς θάλασσα και ουρανός

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΖΩΟΥ

Στα μάτια του ζώου βλέπω καλύτερα την έκταση
όπου σε αντάμωσα γυρνώντας μόνος και άρρωστος
πίσω, στ' αχνάρια της χαμένης σου ηλικίας

Και η πόλη δε σε λογαριάζει πια καθώς αρδεύεις
τις βιομηχανικές ζώνες της δυτικής ακτής
ψάχνοντας στα καφεενεία λίγο οξυγόνο
γι' αυτή την ποίηση που αργοπεθαίνει μέσα μου
πίσω, στα τραμ της χαμένης αφετηρίας

[(Ο δύσκολος θάνατος, Νεφέλη, Αθήνα 51985 (1978)]

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Πρίγκιπα,, χρειάζομαι χρήματα, κι άλλα χρήματα
σ' έναν κόσμο που αλλάζει αδιάστατα χρειάζονται χρήματα
για να σε κερδίσω δε θα 'γταναν όλα τα τραγούδια της γης
χρειάζομαι πολλά, πάρα πολλά μπορώ να σου πω

Αντά τ' ανθοκήπια, κι αυτές οι πισίνες, κι αυτά τα υδροβία
μες στα δωμάτια που μας προσμένουν χρειάζονται χρήματα
χρειάζομαι τόσα λεφτά για τσιμέντο και χάλυβα κι όλη τη
θάλασσα

χρειάζομαι φως από μικρό αμμοχάλικα, α, Πρίγκιπα
κι είμαστε τόσο, μα τόσο φτωχοί

Χρειάζομαι χρήματα να γεννηθώ σαν και σένα απαράλλαχτος
το ήρεμο γαλάζιο τοπίο στα μάτια σου χρειάζεται χρήματα
τα μισάνοιχτα χείλη σου και το άσπερτο ανάβλυσμα
η ανώφελη άγνοια χρειάζεται χρήματα
να παγωθεί

Αρχοντα, δε νιώθω πια τίποτε ούτε για σένα
το παιχίδι μας δεν αλλάζει τα καθορισμένα βήματα
χρειάζομαι χρήματα για να μεταμορφώσω ένα χρυσότοπο
σε πανδαμόνιο μουσικής

Ο ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ

Είσαι ένα μικρό, μαδημένο τριαντάφυλλο
σε αδειασμένο λουτήρα

Μια πεσμένη καρδέκλα, η άπλα, ένα φύσημα
πίσω από μια άσπρη κουρτίνα

Είσαι η στάχτη στο βαθύ σου ξιμέρωμα
σωριασμένη σε χίλια κεντίδια

Είσαι ένα σώμα από αίμα και αλάβαστρο
καμωμένο για εφήβους και νήπια

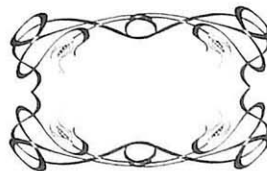

ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΣΟΥ ΚΡΑΣΙ

Το παλιό σου κρασί είναι βέβαια καλύτερο, Αρχοντα
σιπιθίζει τόσο όμορφα στα παθιασμένα σου χείλη
σιροπάτο από το άρωμα της οξιάς και της πεύκης
πιο ευγενές από το αθώο όλο μάλαμα χρώμα του
σωστό βάλασμα για τις άδολες υπάρξεις.

Αντά σκεφτόμουν, Αρχοντα, καθώς μαδούσα ένα
τριαντάφυλλο
περιλυπος μες στο τρεμουλιαστό σου φως, και μονάχος
σέρονοντας πόδια γυμνά μέσα στην ξεπλυμένη έρημο
αντά σκέφτομαι ξανά και ξανά στο ιδεόγραμμα
ιιάς πόλης που χάνεται σιγά μες στη μνήμη μου
καθάριο γυαλί χιλιάδων ωρών η μορφή σου

Γιατί τα δάκρυα δεν ωφελούνε σε τίποτε, Πρίγκιπα
φύλα και στάχτη, ρόδο κι αγκάθια, σώμα και θρήνηλα
γι' αυτό με τα χρόνια χάνω, σιγά κάθε νόημα
αν όλ' αυτά γίνουν ξάφνον μια πένθιμη λάμψη
[Ωδές στον Πρίγκιπα, Υψίλον, Αθήνα 21991 (1981)]

101 ΧΡΟΝΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γωσπηρίδης Απόστολος. Επιστημονικός Συνεργάτης της ΤΕΔΚ Ν. Ημαθίας.

Στις 19 Μαΐου 1997, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος παρουσίασε το βιβλίο του: "Λογοτεχνικές Εκδόσεις Θεσσαλονίκης 1850-1950" (δεύτερη έκδοση, συμπληρωμένη).

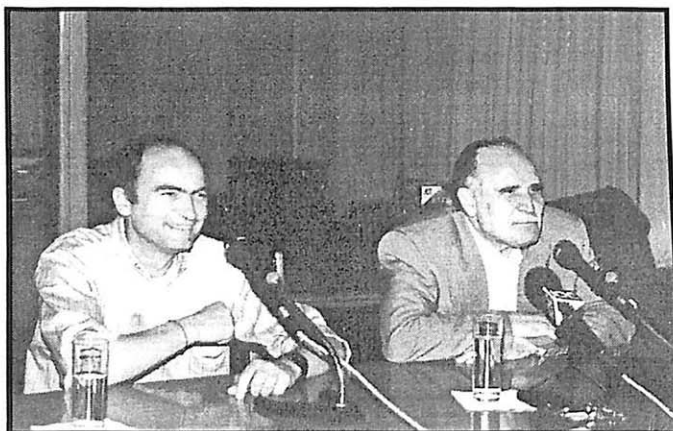
Είχε προηγηθεί, πριν από 18 χρόνια, μία πρώτη καταγραφή των εκδόσεων αυτών, που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Διαγώνιος" (και σε ανάτυπο), με τίτλο: "Λογοτεχνικά βιβλία και περιοδικά που τυπώθηκαν στη Θεσσαλονίκη (1850-1950)".

Η προσπάθεια, όμως, του Ντ. Χριστιανόπουλου, να συγκεντρώσει και να καταγράψει την εκδοτική παραγωγή της Θεσσαλονίκης της εκατονταετίας (ακριβέστερα: των 101 ετών) 1850-1950, είχε αρχίσει ήδη από το 1962.

Καρπός αυτής της πολυετούς και πολύμοχθης έρευνας είναι το κομψό βιβλίο των 140 σελίδων, που έλαβε τον αριθμό 31 στη μικρή σειρά των "Εκδόσεων Διαγωνίου", και που ευτύχησε να έχει την φροντίδα και την προσοχή των πλέον κατάλληλων συντελεστών μιας έκδοσης (: στοιχειοθεσία INFOPRINT των Κ. Μαλλίνη και Γ. Καστούρα, τυπογραφείο Θ. Αλτιντζή, βιβλιοδεσία Γ. Δεληδημητρίου, σχέδιο εξωφύλλου και επιμέλεια Κ. Τσίζεκ).

Η καταγραφή είναι αναλυτικότερη και περιλαμβάνει όλα τα μέχρι σήμερα γνωστά λογοτεχνικά βιβλία και περιοδικά, που εκδόθηκαν στην Θεσσαλονίκη, στο διάστημα 1850-1950.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται, με τα πλήρη στοιχεία της ταυτότητάς τους, 541 βιβλία και 64 περιοδικά, ταξινομημένα σε κατηγορίες, και

Ο Ντ. Χριστιανόπουλος, κατά την παρουσίαση του βιβλίου του (19-5-1997), με τον Γ. Καστούρα, εκ των υπευθύνων της INFOPRINT.

αριθμημένα κατά "σειρά αρχαιότητας".

Αναλυτικότερα, ο "πληθυσμός" κάθε μιας κατηγορίας έχει ως εξής:

[Α] Βιβλία: Ποίηση 166, Πεζογραφία 169, Μελέτη - Δοκίμιο 82, Θέατρο 45, Παιδικά 21, Αρχαίοι Συγγραφείς 27, Καλές Τέχνες 18, Μουσική - Χορός 7, Διάφορα 6.

[Β] Περιοδικά: Λογοτεχνικά 13, Ημιλογοτεχνικά 11, Ημερολόγια 12, Περιοδικά Εφημερίδων 7, Διάφορα 6.

4, Νεανικά - Παιδικά - Μαθητικά 5.

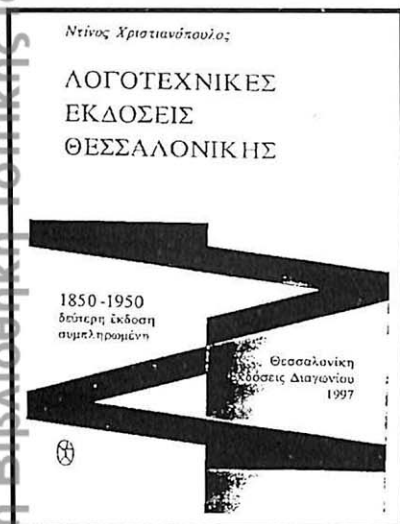
Προκαλεί έκπληξη και θαυμασμό το μέγεθος της λογοτεχνικής παραγωγής αυτών των 101 ετών, μιας παραγωγής, η οποία, στο μεγαλύτερο μέρος της, αυτό που αναφέρεται στα χρόνια πριν από το 1930, και ιδίως στα χρόνια πριν από το 1912, ήταν άγνωστη.

Ισως μάλιστα να μην μπορούσε να φαντασθεί κανείς ότι μόνο στην Θεσσαλονίκη θα είχαν τυπωθεί, στα παραγμένα εκείνα χρόνια, τόσα βιβλία και περιοδικά.

Το 1850, που αποτελεί και την αφετηρία της εξεταζόμενης περιόδου, ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο, του Μιλτιάδη Κ. Γκαρπολά, όμως μόλις το 1912 η Μακεδονία ενσωματώνεται στο ελεύθερο Ελληνικό Κράτος.

Ετσι, περίπου τα δύο τρίτα της περιόδου αυτής (1850-1950) ανήκουν στην Τουρκοκρατία (η οποία για την περιοχή μας κράτησε 500 και όχι 400 χρόνια, όπως μας μαθαίνει η επίσημη "αθηναϊκή" ιστορία), ενώ και τα επόμενα 38 χρόνια, μέχρι το 1950, δεν συγκροτούν μια ευνοϊκή για την

παρουσιάσεις

πνευματική δημιουργία εποχή.

Η έκδοση κάθε βιβλίου (και όχι μόνο λογοτεχνικού), σ' εκείνα τα δύσκολα χρόνια, ήταν μια περιπέτεια. Αλλά και ο εντοπισμός, η συγκέντρωση, η καταγραφή, και η συστηματική παρουσίαση όλων αυτών των εκδόσεων, συνιστούν μια σειρά

από άλλες, ίσως πιο ανώδυνες μα το ίδιο γοητευτικές, περιπέτειες.

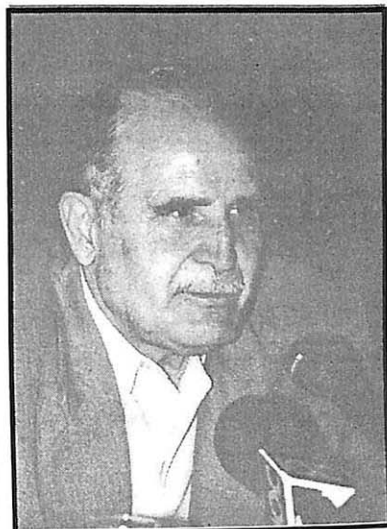
Η ανακάλυψη και συγκέντρωση όλων αυτών των βιβλίων και περιοδικών, καθώς και η ολοκληρωμένη αποκάλυψη - παρουσίασή τους (που συνοδεύεται από το πολλαπλώς χρήσιμο "Ευρετήριο Ονομάτων"), οφείλονται στην υπομονή, στην μέθοδο, στην ακάματη εργατικότητα, στο μεράκι του Ντ. Χριστιανόπουλου.

Κι αυτό το μεράκι είναι που δεν τον αφήνει να ησυχάσει: η έρευνά του συνεχίζεται και διευρύνεται, τόσο θεματικά όσο και γεωγραφικά, αναμένεται να καλύψει όλο το φάσμα της εκδοτικής (και όχι μόνο της λογοτεχνικής) παραγωγής της Θεσσαλονίκης, αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας (Αγ. Όρος, Καβάλα, Κοζάνη, Σέρρες, κ.λ.π.), κατά την ίδια περίοδο (1850-1950).

Δεν γνωρίζουμε τι θα μας αποκαλύψει, σχετικά με την εκδοτική παραγωγή ειδικότερα της

Βέροιας, αυτή η εκτεταμένη έρευνα, που βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη, και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στην επόμενη πενταετία.

Ομως, ήδη μεταξύ των Λογοτεχνικών Εκδόσεων της Θεσσαλονίκης 1850-1950 εντοπίζεται ένα τουλάχιστον βιβλίο, το οποίο τυπώθηκε μεν στην Θεσσαλονίκη, αλλά ο συγγραφέας του είναι Βεροιώτης:

Ντίνος Χριστιανόπουλος

Με αύξοντα αριθμό 142, στην κατηγορία "Ποίηση", καταγράφεται το βιβλίο: "142. Ορέστη Ι. Σιδηρόπουλου, Τα πρώτα φτερουγίσματα, Τύπ. Στουγιαννάκη, 1948. Σχ. 8ο, σ. 1-48".

Πρόκειται για την πρώτη ποιητική συλλογή του Γιατρού και (νυν) Δημοτικού Συμβούλου Ο. Σιδηρόπουλου, που την εξέδωσε ενώ ήταν ακόμη μαθητής Γυμνασίου!

Περιμένοντας την ολοκλήρωση της μεγάλης έρευνας του Ντ. Χριστιανόπουλου, μπορούμε να διατηρούμε την ελπίδα πως θα έλθουν στο φως στοιχεία και πληροφορίες και για την πνευματική κίνηση της Βέροιας σ' αυτά τα 101 χρόνια.

Μιας πόλης, με την οποία, έστω και εμμέσως, συνδέεται ο Ντ. Χριστιανόπουλος, αφού, πριν ο ίδιος γεννηθεί, η οικογένειά του έμενε εδώ, μεταξύ των ετών 1924-1928, και μια γιαγιά του, η Σουλτάνα, αναπαύεται στην Ημαθία Γη...

παρουσιάσεις

ΒΙΒΛΙΟΤΡΑΦΕΥΣΙΑΣΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ

"Η ατέλειωτη γραφή του αίματος" του Ν. Μπακόλα

Αναγνωστικά σχόλια

Σκούπρας Ι. Χρήστος. Φιλολόγος

Ο Ν. Μπακόλας κατέχει σημαντική θέση στο χώρο της πεζογραφίας μας. Ανήκει στη λογοτεχνική σχολή της Θεσσαλονίκης. Κεντρική θέση στο πεζογραφικό του έργο κατέχει η τετραλογία, η οποία αποτελείται από τον *Κήπο των πριγκίπων* (1966), τη *Μυθολογία* (1977), τη *Μεγάλη Πλατεία* (1987) και την *Καταπάτηση* (1990). Για το έργο η *Μεγάλη Πλατεία*, που αποτελεί τον πυρήνα της τετραλογίας έχει τιμηθεί με το πρώτο κρατικό βραβείο μυθιστορήματος.

Είχαμε την τύχη να γνωρίσουμε το δημιουργό στην εκδήλωση που διοργάνωσε η ΔΕΤΟΠΟΚΑ με την ευκαιρία της έκδοσης του νέου μυθιστορήματος στις 19-2-1997. Εκεί ο συγγραφέας αποκάλυψε τις χαρές και τις δυσκολίες της συγγραφής και μας κέρδισε με την αμεσότητά του και την απλότητά του. Ταυτόχρονα, ο σύντομος σχολιασμός του μύθου από τον ίδιο αποτέλεσε την αφορμή για την ανάγνωση του βιβλίου απ' τον υπογράφωντα τα παρακάτω. Τα αναγνωστικά σχόλια που ακολουθούν, προϋποθέτουν λοιπόν, την ανάγνωση του βιβλίου ή τη γνώση της συγγραφικής παρουσίας του Νίκου Μπακόλα.

Η ατέλειωτη γραφή του αίματος (1996) ξετυλίγει το νήμα του μύθου έχοντας ως ιστορική αφετηρία τον Μακεδονικό Αγώνα (1904) και "τελειούται" στα χρόνια της δικτατορίας (1967). Ένα μωρό που σώζεται σαν από θαύμα, στον τόπο ενός φονικού, αποτελεί την κινούσα αρχή της ιστορίας. Το επεισόδιο αυτό, εντυπωσιάζει τον αναγνώστη και μ' έναν κινηματογραφικό τρόπο τον καλεί στην παρακολούθηση της πορείας των γεγονότων.

Το μυθιστόρημα χωρίζεται σε τρία μέρη, Πριν τον Κατακλυσμό, Ο Κατακλυσμός, Μετά τον Κατακλυσμό. Οι παρατηρήσεις και οι αντιδράσεις μου επικεντρώθηκαν κυρίως στους εξής άξονες.

Οι χαρακτήρες του έργου

Ο Μαθιός, έμπορος, φυσιοδίφης, ερευνητής,

μετά από κάποια θαυμαστά γεγονότα σχετίζεται με την οικογένεια του μωρού (Λαζαρίνας - Ελισάβετ) καθώς και με όλα τα δρώντα πρόσωπα του μυθιστορήματος. Δείχνει να ζει μια "παράταιρη" ωστόσο πραγματική ζωή. Ο παππούς, η γιαγιά, η Λαζαρίνα - Ειρήνη - Ελισάβετ, η Αναστασία, ο Μάρκος, είναι ολοκληρωμένοι χαρακτήρες, σχετί-

Νίκος Μπακόλας

ζονται ο ένας με τον άλλο και δημιουργούν τις αφηγηματικές δομές. Ο Λάζαρος, γιός του στρατηγού Μάρκου, κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας, πιστεύω ότι δεν πείθει για την "αληθινή" του υφή. Εχω την εντύπωση πως παρακολουθεί την εξέλιξη των γεγονότων ως εξωτερικός παρατηρητής. Το γεγονός ότι υφίσταται αρκετές ψυχολογικές δοκιμασίες καθιστά τη φράση του μερικές φορές ανεξήγητη. Οι ιδεολογικές στρατεύσεις του, γίνονται σαν από μια εσωτερική παρόρμηση. Εμπλέκεται στα στρατιωτικά κινήματα, αργότερα στον εμφύλιο, τυχαία, ανεξήγητα. Μετά τον θάνατό του στο πεδίο της μάχης, ο καρπός της αγάπης του, η Αναστασία και ο παράδοξος φίλος του, ο Μαθιός, αναλαμβάνουν τη συνέχεια της ιστορίας.

Η γλώσσα του μυθιστορήματος

Η γλώσσα του μυθιστορήματος αποτελεί ένα γοητευτικό επίτευγμα. Φοβερή εκφραστική δεινότητα, λαϊκή γλώσσα μ' ένα ρυθμό εσωτερικό. Μακροπερίοδος λόγος αλλά και μουσικότητα παρμένη απ' τον προφορικό λόγο και τη γραφή των βυζαντινών χρονικών. Κάθε πρόταση σαφής, ουσιαστική, προετοιμάζει την επόμενη σε μια ανοδική ή καθοδική πορεία, ανάλογα αν τα λεγόμενα είναι ευχάριστα ή δυσάρεστα.

παρουσιάσεις

Η γραφή και η Γραφή

Όπως αφοπλιστικά αποκάλυψε ο συγγραφέας, στην παρουσίαση του βιβλίου, η σχέση του μυθικού κόσμου της αφήγησης με την Αγία Γραφή, του "βγήκε" στη διάρκεια της συγγραφής. Ο μύθος του Μωϋσή, με το μωρό που σώζεται, τα ονόματα των ηρώων - Μαθιός, Μάρκος, Ιωάννης ο Βροντερός, Λουκάς - , το επεισόδιο με το θαύμα των ψαριών, οι ποιμένες που κρατούν τη μικρή Ελισάβετ, όλα τα θαυμαστά και περίεργα που συμβαίνουν, δημιουργούν μια ατμόσφαιρα χορηγευτική, όπου το παράδοξο δένεται με τη λογική εξέλιξη της ζωής των ανθρώπων. Η σχέση της αφήγησης με την Αγία Γραφή δεν υπηρετεί κάποια θρησκευτικότητα ή λατρεία, παρά μόνο συμβολικά φωτίζει τις λαϊκές δοξασίες των ανθρώπων και μεγεθύνει τα πάθη τους.

Αν συνδυάσει κανείς τη ρυθμική γλώσσα, τα θρησκευτικά σύμβολα, τις λαϊκές δοξασίες, δεν μπορεί παρά να σκεφθεί κάποιους αρμούς που συνάπτουν την πεζογραφική παραγωγή του Μπακόλα, του Σέρβου **Οπτο Πάβιτς (Το Λεξικό των Χαζάρων)** καθώς και την εκμετάλλευση των παρολογιών που έχει κάνει ο **Ισμαήλ Κανταρέ** (Αλβανός συγγραφέας). Διακρίνει κανείς πως το χωνευτήριο της ιστορία γειτονικών λαών, παράγει πεζογραφικά έργα, ειδωμένα απ' το πρίσμα του απώτερου κοινού παρελθόντος. Βέβαια η υπόθεση αυτή είναι αυθαίρετη και χρειάζεται ευρύτερη επεξεργασία.

Τα επεισόδια που ξεχωρίζω

Το τρίτο μέρος "Μετά τον κατακλυσμό" αποδίδει ρεαλιστικότερα σε σχέση με τα προηγούμενα, την τύχη και τα πάθη των ηρώων. Παρασταίνεται η ζωή στη μεταπολεμική Θεσ/νίκη μέσα απ' τα μάτια της Αναστασίας. Ανιχνεύονται οικείοι τρόποι και τροπές της ανθρωπογεωγραφίας της μεταπολεμικής Ελλάδας. Π.χ. η συμπεριφορά του καθόλου ευγενή νέου Ηρακλή προς την Αναστασία. Άλλα επεισόδια που ξεχωρίζω είναι, το επεισόδιο του Μαθιού με το αερόστατο και το λιτό και τόσο εκφραστικό σμίξιμο του Λάζαρου και της Ειρήνης - Ελισάβετ. Αποτελούν όλα αυτά,

απτές αποδείξεις της συγγραφικής ωριμότητας και της επίτευξης επιμερών στόχων.

Τα όρια της μεταπολεμικής πεζογραφίας

Παρόλο που η κατοχή, ο εμφύλιος και η μεταπολεμική Ελλάδα αποτελούν το κεντρικό μέρος της αφήγησης, η αίσθηση που έχει ο αναγνώστης, είναι ότι ο τριτοπρόσωπος αφηγητής αφηγείται τη δράση από απόσταση, όπως είναι φυσικό. Φιλτραρισμένη η ματιά του, απ' την ασφάλεια της χρονικής απόστασης, αφήνει μια σύγχρονη εκτίμηση για τα γεγονότα εκείνης της εποχής. Μ' αυτή την έννοια η μεταπολεμική πεζογραφία οριοθετείται μέχρι την παραγωγή του 1970 ή 1974. Μετά απ' αυτό το χρονικό δείκτη, τα μυθιστορήματα που αναφέρονται στην κατοχή και τον εμφύλιο, αποδίδουν περισσότερο την τρέχουσα ιδεολογική χρήση της περιόδου παρά την πραγματικότητα της εποχής.

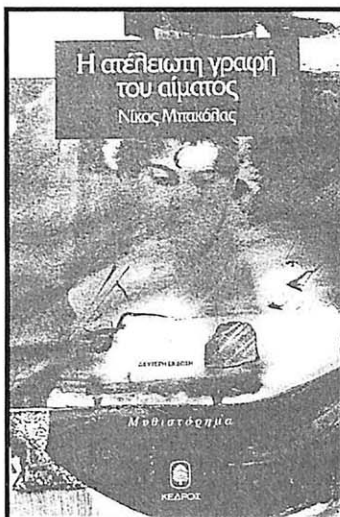
Ο τίτλος

Σύμφωνα με τον ίδιο τον συγγραφέα, το αίμα δεν σημαίνει μόνο το θάνατο αλλά και τη ζωή. Το μυθιστόρημα δεν "τελειώνει" με το τέλος της αφήγησης. Μπορεί το βιβλίο ν' αποτελεί την τελευταία, ίσως, γραφή του συγγραφέα αλλά η Γραφή - αίμα δεν τελειώνει· αιμοδοτεί την ίδια τη ζωή και μετά την καταγραφή και την ερμηνεία της.

Σχόλιο έβδομο και τελευταίο

Η ατέλειωτη γραφή του αίματος αποτελεί έναν ώριμο καρπό της συγγραφικής παρουσίας του Ν. Μπακόλα. Η αφηγηματική σύνθεση και πληρότητα, η γνώση και η συμπάθεια του συγγραφέα για τους ήρωές του, είναι απ' τις αρετές του βιβλίου. Οι ιστορικές συγκυρίες οδηγούν τους ανθρώπους σε επιλογές που λειτουργούν άλλοτε διλημματικά και άλλοτε υποχρεωτικά σε δύσκολα σταυροδρόμια.

Οι καθοριστικοί δείκτες του μύθου μαζί με αναγνωρίσιμους χαρακτήρες και συμπεριφορές, αφηγημένα με χάρη και ουσία, αποτελούν ισχυρά ερεθίσματα για την ανάγνωση και την απόλαυση του μυθιστορήματος και για την αναμέτρησή της.

παρουσιάσεις

ΜΙΑ ΕΞΟΡΜΗΣΗ ΠΟΥ (ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΛΛΑ) ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ ΠΟΤΕ

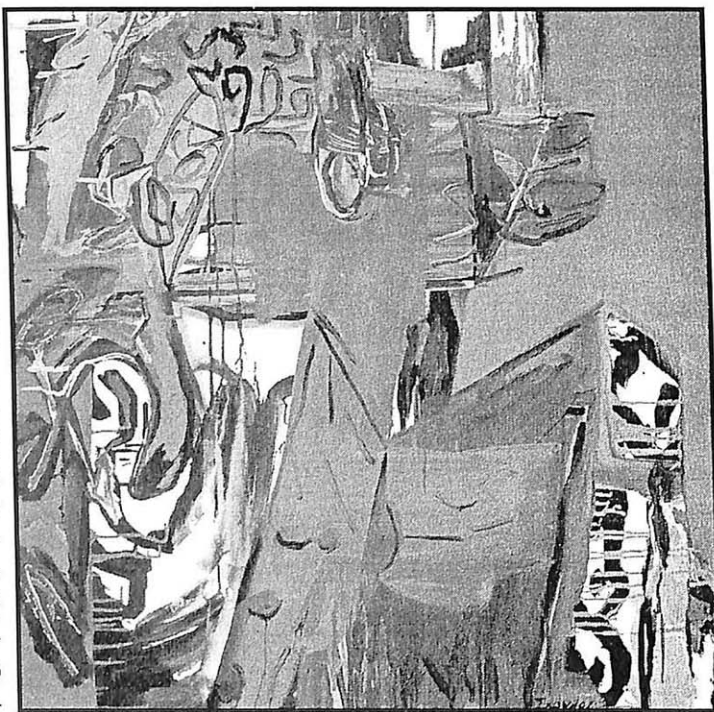
Κοκοζίδης Βασίλειος.

Τα πολιτιστικά αγαθά και οι κίνδυνοί τους.

Ως γνωστόν, τα μνημεία, τα σωζόμενα γλωσσικά ιδιώματα - διάλεκτοι (ποντιακή, τσακωνική, γλώσσα Ελλήνων της Καλαβρίας κ.ά.) και γενικά η γλώσσα, τα λογοτεχνικά - επιστημονικά συγγράμματα, τα ήθη - έθιμα, οι θρύλοι - παραδόσεις, η θρησκεία ενός λαού κ.λ.π. συνιστούν πολιτιστικά αγαθά ενός λαού που δημιουργεί και κληρονομεί στους απογόνους του, όπως και τα συνήθη περιουσιακά στοιχεία. Όπως τα εδάφη και οι λαοί, έτσι και η πολιτιστική παραγωγή μπορεί να περιέλθει στην κατοχή άλλων λαών, αλλά δεν παύει ν' αποτελεί περιουσία πολιτιστική του λαού - δημιουργού, κυρίως, ο οποίος και δικαιούται και υποχρεούται να ενδιαφέρεται για την τύχη της. Τα αγαθά αυτά δεν κινδυνεύουν, μόνο, από τις φυσικές καταστροφές, τις επεμβάσεις των νέων κατόχων τους, τη ροή του χρόνου, αλλά και από την αλλοίωση και το σφετερισμό τους από τους νέους κατόχους τους και, μάλιστα, όταν αυτοί, όντας πολύ μεταγενέστεροι στο χώρο, υστερούν σε πολιτιστική παραγωγή, ποσοτική ή και ποιοτική. Παραδείγματα: Μετά τις τρομακτικές φθορές που προξένησαν οι Τούρκοι στα βυζαντινά περισσότερο, αλλά και στα αρχαία μνημεία, όταν,

στον αιώνα μας, διαπίστωσαν ότι είναι προσοδοφόρα, σαν πόλοι τουριστικής έλξης, ενδιαφέρθηκαν, όχι μόνο για τη συντήρησή τους, αλλά και για την ιδιοποίησή τους. Έτσι, τα εμφάνιζαν σε εικόνες με τη μη προσδιοριστική προέλευσης λεζάντα "πολιτισμός 2.500 ετών", υπονοώντας, προφανώς, για τους όποιους

ανιστόρητους κι ανυποψίαστους τουρίστες, ότι είναι δικά τους κι ότι, αυτοί, βρίσκονται στα μέρη εκείνα κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα. Τουρκοποιώντας και το όνομα του Ομήρου σε Ομέρ, επιχειρούν να τον εκτουρκίσουν. Οι Βούλγαροι, επίσης, παρουσιάζουν σε διεθνείς εικαστικές εκθέσεις βυζαντινές εικόνες, με ελληνικές επιγραφές, σαν δικές τους, ισχυριζόμενοι ότι είναι από βουλγαρικά χέρια πεποιημένες κι ότι η ελληνική τους επιγραφή οφείλεται στην τότε εξάπλωση της ελληνικής γλώσσας. Παρόμοια πράττουν και οι Σκοπιανοί

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΚΟΥΛΙΟΣ: "Γονάτισες τη μέρα μου", 1994, Θεσσαλονίκη.

και άλλοι γείτονές μας.

Αδιαφορία για την πολιτιστική μας δημιουργία.

Τα πολιτιστικά, στοιχεία, όμως, είναι και μορφολογικά και ουσιαστικά στοιχεία τυατότητας ενός λαού, όπως και το όνομά του, και, σαν τέτοια, είναι μέγιστης εθνικής σημασίας. Συνεπώς, αν, σήμερα, διεξάγουμε, εύλογα, αγώνα για το όνομα της Μακεδονίας, γιατί είναι "η ψυχή μας", κατά την

παρουσιάσεις

προσφυή ρήση αρμοδιοτήτων χειλέων, το ίδιο μαχητικά, επίμονα κι ανυποχώρητα έπρεπε ν' αγωνιστούμε και για την πολιτιστική μας κληρονομιά και φυσιογνωμία, όταν την ιδιοποιούνται άλλοι λαοί και δη γειτονικοί. Αλλά, όπως των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν, έτσι κι εμείς οφείλαμε να ενδιαφερθούμε γι' αυτήν από τη στιγμή που αποκτήσαμε, σαν έθνος, κρατική υπόσταση, αν όχι κι από παλιότερα. Να θυμηθούμε το: "γι' αυτές τις πέτρες πολεμάμε" του Μακρυγιάννη, μέσα στο καμίνι της Επανάστασης. Αντ' αυτού, όπως πράξαμε (ή, μάλλον, δεν πράξαμε) και με το όνομα της Μακεδονίας, αδρανήσαμε για τα πολιτιστικά μας έργα, που σφετερίζονται οι ξένοι. Εχουμε εγκαταλείψει στην ερήμωση πλείστα μνημεία μας κι όταν, κάποτε, ξυπνήσαμε και νοιαστήκαμε, είχαν πάθει, ήδη, ανήκεστη βλάβη. Ετσι, λ.χ., πλήθος τοιχογραφιών σε βυζαντινούς ναούς της πόλης μας είναι υπολείμματα των αρχικών, διότι τα νερά από τις εφθαρμένες σκεπές παρέσυραν τ' ασβεστοκονιάματα. Ακόμα, πολλά μνημεία μας, όπως το σπουδαιότερο της Βέροιας, ο παλιός μητροπολιτικός ναός, είναι μη επισκέψιμα, γιατί δεν διατέθηκαν τα απαραίτητα κονδύλια, γιατί δεν εκτελέστηκαν οι απαραίτητες αρχαιολογικές εργασίες. Αλλα, πάλι, επισκέψιμα, τα βρίσκει κι ο από τα πέρατα της γης επισκέπτης κλειστά, γιατί - λένε - δεν επαρκεί το προσωπικό για περισσότερο ωράριο! Αιφνιδιασμό για τους ξένους αποτελούν κι οι απεργίες των αρχαιοφυλάκων και κραυγαλέο παράδειγμα τούτου είναι η ταλαιπωρία του περίφημου Γάλλου ελληνιστή και της ομάδας των μαθητών του, πρόσφατα στην Ακρόπολη.

Απαραίτητα μέτρα που... δεν ελήφθησαν.

Θα ρωτούσαν, ενδεχομένως, κάποιοι αναγνώστες: Γιατί τόση αδιαφορία εκ μέρους της πολιτείας και - για να μην ενοχοποιούμε μόνον αυτή - της κοινωνίας μας; Και κάποιοι, πάλι, θα έσπευδαν να απαντήσουν: Τί να σου κάνει το έρμο αυτό κράτος της Ψωροκώσταινας, πού να βρεί τα απαιτούμενα μεγάλα κονδύλια; Θα ρρώ πως η απάντηση τούτη αποτελεί ένα πρόχειρο άλλοθι για την ασύγνωστη αμέλειά μας και να γιατί:

1) Πώς βρίσκονται πιστώσεις για χίλιες δυο άλλες ανάγκες, πολλές από τις οποίες είναι, αναμφίβολα, ήσσωνος σημασίας, αν όχι άνευ

σημασίας;

2) Ένας συνειδητοποιημένος λαός διαθέτει τεράστιες δυνατότητες σ' όλα τα πεδία και τα θέματα. Οποιοδήποτε μεγαλόπνοο έργο, όπως αυτό της αξιοποίησης των μνημείων μας ή της διεκδίκησης και προβολής τους, προϋποθέτει σχεδιασμό, προγραμματισμό και συνέπεια εκτέλεσής του. Φάνηκαν ποτέ αυτά;

3) Ζητήθηκε από τις αρμόδιες αρχές ή φορείς η συνδρομή διαφόρων οικονομικών παραγόντων (εφοπλιστών, βιομηχάνων, επιχειρηματιών, τραπεζών, δημόσιων οργανισμών, επαγγελματιών ή κοινωνικών οργάνωσεων) και δεν ανταποκρίθηκαν; Μάλλον όχι, διότι είναι γνωστό ότι τέτοιοι παράγοντες επιχορήγησαν, αυτοβούλως, εθνικά χρήσιμες εκδόσεις ή εκθέσεις.

Γιατί δεν συνειδητοποιήθηκε η αξία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Η συνειδητοποίηση του λαού (απόκτηση επίγνωσης της αξίας των πραγμάτων - εν προκειμένω, των πολιτιστικών αγαθών - και του χρέους μας απέναντί τους, όπως και των συνεπειών της εγκατάλειψης ή αξιοποίησής τους) προϋποθέτει επίγνωση από την πνευματική και πολιτική ηγεσία και μετάδοσή της σ' αυτόν. Υπήρξε αυτή; Όχι, διότι η ηγεσία, αρχικά ολόκληρη και αργότερα το μέγιστο μέρος της, σπουδαγμένη στην Εσπερία, μπολιασμένη με την κουλτούρα της, ξιπασμένη από την "ανωτερότητά" της, αλλοτριωμένη, είδε τα πολιτιστικά πράγματα της πατρίδας της με τα μάτια των Ευρωπαίων, μάλλον υποτιμητικά κι όχι στις αληθινές τους διαστάσεις, ώστε να διασφαλίσει την αυτογνωσία κι υπερηφάνεια του λαού της. Ιδίως, δεν μπόρεσε, γιατί σκιάστηκε το οπτικό της πεδίο από κάποιες ιδέες που περιόριζαν τη σχέση της με τον ελληνικό πολιτισμό μόνο στο τμήμα του που αποδέχονταν και σε μεγάλη έκταση αποδέχονται ακόμη και σήμερα οι Ευρωπαίοι, δηλαδή στο κλασικό, να κατανοήσει τη συνέχεια και τη συνοχή της ιστορίας και του πολιτισμού του έθνους της, ώστε ν' ανταποκριθεί στην αποστολή της και στη φωνή της ιστορίας. Δεν θα ήταν άστοχη η παρατήρηση ότι οι Ευρωπαίοι κατάφεραν - συνειδητά ή όχι, δεν εξετάζεται - να μας εμβάλουν και σε πολιτιστικό διχασμό, ώστε να μη διεκδικούμε και τα πολιτιστικά

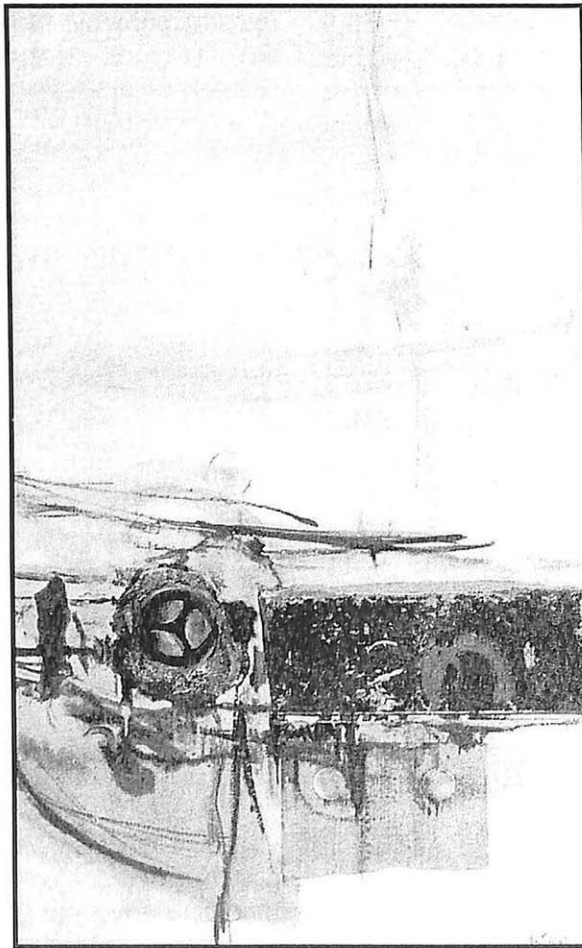
παρουσιάσεις

μας δικαιώματα, με αποτέλεσμα να μπορούν να τα σφετερίζονται άλλοι. Τελικά, όταν δεν γνωρίζεις τον πολιτισμό του λαού σου, σ' όλες του τις εκφάνσεις, όταν δεν είσαι φορέας του, πώς μπορείς να φροντίσεις γι' αυτόν;

Τί μπορούσαμε να κάνουμε για ό,τι ελληνικό στις άλλες χώρες.

Τί όφειλε να πράξει η ελληνική πολιτεία και κοινωνία, ολόκληρο το Έθνος, απέναντι στην εθνική πολιτιστική κληρονομιά, που βρέθηκε υπό ξένη κατοχή; Ενδεικτικά, τα εξής: Επιστρατεύοντας όλους τους ειδικούς - ικανούς για παρόμοιο έργο, να τους εξαποστείλει στις χώρες που απλώθηκε κατά καιρούς ο Ελληνισμός και άφησε πολιτιστικά ίχνη της παρουσίας του, τα οποία είναι άφθονα. Αυτοί να καταγράψουν και να φωτογραφίσουν αυτά τα ίχνη (μνημεία, γλωσσολαλίες, γλυπτά, νομίσματα και ό,τι άλλο). Το συλλεγέμενο υλικό να 'παιρνε τη μορφή ενός καλαίσθητου τόμου, τύπου σύντομου σύγχρονου τουριστικού οδηγού. Ο εκδοτικός οίκος θα το διέθετε ελεύθερα στην εσωτερική αγορά, αλλά θα αναλάμβανε και την έκδοσή του στις κύριες ευρωπαϊκές γλώσσες και σε αριθμό αντιτύπων αντίστοιχο προς τον αριθμό των ανωτάτων πνευματικών ιδρυμάτων και των μεγαλύτερων βιβλιοθηκών ανά τον κόσμο, των λειτουργούντων σε κάθε μια απ' αυτές τις γλώσσες. Τη δαπάνη για τις ξενόγλωσσες εκδόσεις και την αποστολή θ' αναλάμβανε, τιμητικά κι αυτοπροσφερόμενος, αλλά μετά από έκκληση του αρμόδιου υπουργού, επιχειρηματικός φορέας. Έτσι, στις σπουδαιότερες βιβλιοθήκες θα υπήρχε

κι ένας ικανός μάρτυρας του ελληνικού πολιτισμού από κάποια χώρα της καθ' ημάς Ανατολής. Παρόμοιας μορφής, αλλά και σημασίας προσπάθεια μπορούσε ν' αναληφθεί και για τα ίχνη του ελληνικού πολιτισμού στις χώρες της Ευρώπης και, μάλιστα, τα σχετικά βιβλία να φέρουν, κατά προτίμηση, την υπογραφή ειδικών από τις χώρες αυτές και, με κάποιες επιχώριες επιχειρηματικές συμφωνίες, να κυκλοφορήσουν σ' αυτές ευρύτερα. Άλλα, παρόμοιων προδιαγραφών βιβλία, θα μπορούσαν να παρουσιάσουν την επίδραση του ελληνικού πολιτισμού στην τέχνη και τη λογοτεχνία τους.

ΝΙΚΟΣ ΣΑΧΙΝΗΣ: "Ιστορία με αντικείμενα", 1963 Θεσσαλονίκη.

Ονειρο;...

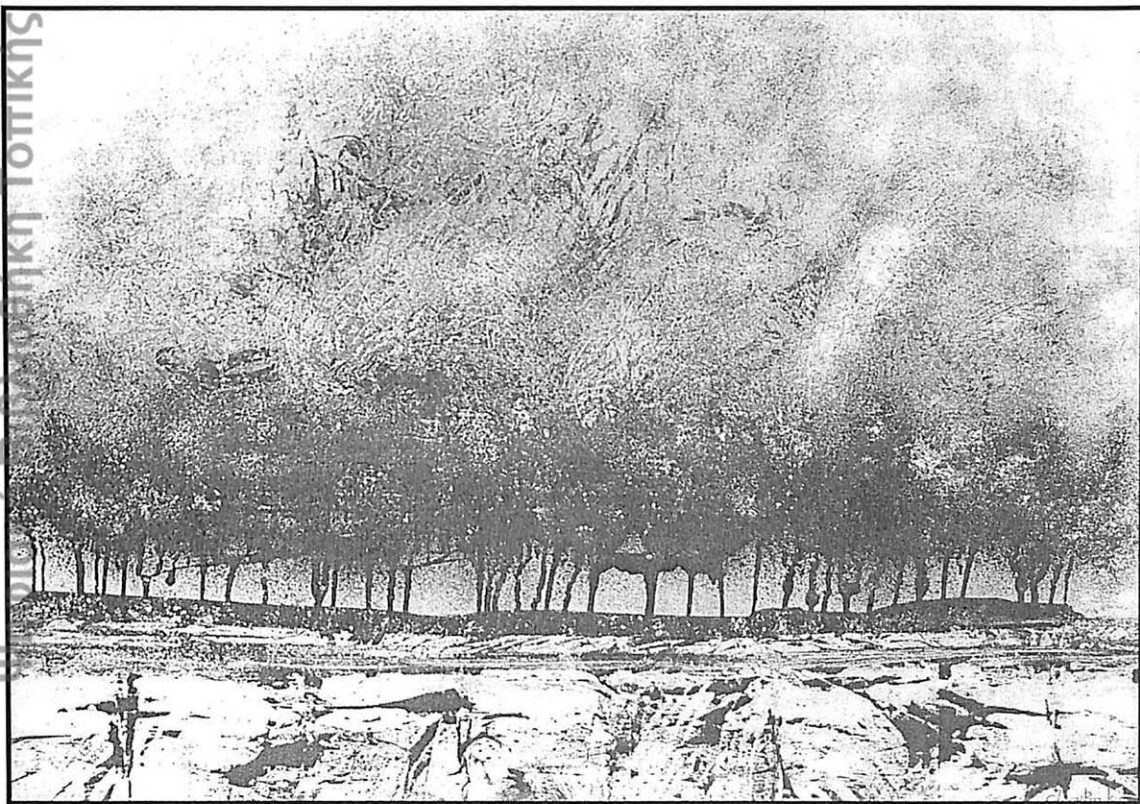
Φαίνονται σαν όνειρο θερινής νυκτός οι ιδέες που προεκτέθηκαν; Ναι, αλλά η εκπληκτική κι άνευ προηγουμένου επιτυχία των Σκοπιανών στην προπαγανδιστική εκστρατεία τους δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας για τη ρεαλιστικότητα και μη χιμαιρική τους. Εξ άλλου, μπορούσε να ξεκινήσει μια τέτοια προσπάθεια κι ας προχωρούσε στο βαθμό που επέτρεπαν οι δυνατότητες.

Απάντηση στην τουρκική αναισχυντία.

Όσον αφορά στο σφετερισμό της πολιτιστικής περιουσίας μας από τους Τούρκους, θα νομιμοποιούνταν, μια και πρόκειται για καθαρή κι επαίσχυνη κλοπή, τούτη η απάντηση: Να τυπωθούν τουριστικά

φυλλάδια με τις αρχαιότητες της Ιωνίας (οι βυζαντινές, λόγω ισλαμικού φονταμενταλισμού, δεν διατρέχουν τον κίνδυνο ιδιοποίησής τους) τα οποία να διανέμονται στους τουρίστες, που πρόκειται να διαπεραιωθούν από τα νησιά μας του Ανατολικού Αιγαίου στα μικρασιατικά παράλια. Την

παρουσιάσεις

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΒΑΚΙΣ: "Χωρίς τίτλο", 1989, Θεσσαλονίκη.

ευθύνη της διανομής θα αναλάβει κατάλληλος φορέας, κατά προτίμηση τοπικός. Έτσι, προϋδρασμένοι οι τουρίστες, δεν θα έπεφταν στην παγίδα της τουρκικής δολιότητας.

Ο ρόλος των διπλωματικών μας εκπροσώπων.

Στη διεκδίκηση της ταυτότητας της πολιτιστικής μας δημιουργίας σημαντικό μερίδιο ευθύνης πέφτει στους ώμους των μορφωτικών ακολούθων των πρεσβειών μας. Χρέος τους, εκτός από την προώθηση των πολιτιστικών ανταλλαγών, η απάντηση σε κάθε πρόκληση κατά της ταυτότητας αυτής. Αλλά, ένα τόσο σπουδαίο έργο δεν μπορούν να εκτελέσουν άνθρωποι άσχετοι, χωρίς τον απαραίτητο εξοπλισμό. Η επιλογή τους, όθεν, είναι έργο που απαιτεί αξιοκρατική διαδικασία, δεν μπορεί να είναι κομματική, ως συνήθως. Ποιός έχει αυτή την αίσθηση; Δυστυχώς, μόνο ένας διακρίνεται ανάμεσα στους ακολούθους μας, ο Κ. Μοσκόφ στην Αλεξάνδρεια.

Ενας άλλος τρόπος.

Ο επιβαλλόμενος έλεγχος των αθέμιτων

αυθαιρεσιών των ξένων δεν εξαντλεί τους τρόπους αντίδρασης. Ενα τρόπο μας υποβάλλει το ανεπανάληπτο παράδειγμα των πολιορκητών της Ακρόπολης Αθηνών κατά την Επανάσταση. Για να διασώσουν τα μνημεία από τους Τούρκους, τους πρότειναν να τους προσφέρουν οι ίδιοι το μολύβι, με το οποίο θα κατασκεύαζαν βόλια για να τους πολεμήσουν. Αν, στον καιρό

μας, δεν υπάρχει ανάγκη να θυσιάσουμε το αίμα μας για τη σωτηρία των μνημείων, που κινδυνεύουν στα ξένα χέρια, για ποικίλους λόγους, μπορούμε να θυσιάσουμε κάποια χρήματα, στα πλαίσια πολιτιστικής συνεργασίας, για να διασωθούν (έργα συντήρησης) κι ας ωφεληθούν οι ξένοι που τα εκμεταλλεύονται.

Ωφέλη μιας τολμηρής πολιτιστικής πολιτικής.

Αν το κράτος μας, σαν εκφραστής, επί του προκειμένου, της καθολικής, υποτίθεται, βούλησης του λαού και του έθνους, την οποία θα είχαν διαμορφώσει οι πνευματικές μας δυνάμεις και με τη δική του συνδρομή, με συντονισμό και σύστημα, αναλάμβανε μια παρόμοια εκστρατεία, ποιά θα ήταν τα ενδεχόμενα αποτελέσματα; Θα 'λεγα, και τούτα:

- 1) Θα εκπληρώναμε το χρέος μας προς τους προγόνους μας.
- 2) Θα κατακτούσαμε μια πρωτοπορεία εκδοτική στο βιβλίο της συγκεκριμένης θεματογραφίας.

3) Θα ενισχύαμε, διασαφηνίζοντάς το, το αίσθημα της ιδιαιτερότητας, της ταυτότητάς μας.

4) Θα δυναμώναμε την πίστη στις δυνατότητες και ικανότητές μας.

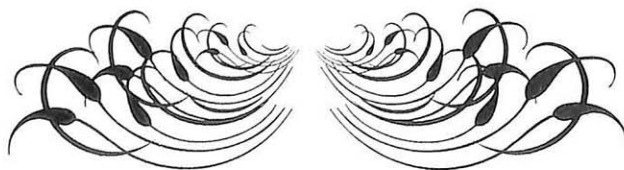
5) Θα είχαμε επιβάλει διεθνώς το COPYRIGHT της πολιτιστικής κληρονομιάς μας, σε τέτοιο βαθμό, ώστε κανείς να μη διανοείται να αμφισβητήσει τα όποια στοιχεία της κι έτσι, δεν θ' αντιμετωπίζαμε προβλήματα εξωτερικής πολιτικής που άπτονται της μελλοντικής μας ασφάλειας και είναι απότοκα της ακηδεΐας κι απρονοησίας μας, όπως αυτό με τα σκόπια ή, πιθανόν, κάτι περεμφερές με τους Τούρκους στο μέλλον. Η θέση αυτή αναδεικνύει τη σχέση πολιτισμού - πολιτικής, την οποία δηλώνει κι η ομοιότητα των λέξεων, και τη σπουδαιότητα της πρώτης, σαν όπλου και μάλιστα βαρέως, για την άσκηση της δεύτερης. Το αντιλαμβάνονται αυτό οι πολιτικοί μας; Μόνο όσοι έχουν την ανάλογη μόρφωση, αλλά πόσοι είναι αυτοί;

6) Όσα προτάθηκαν θα είχαν ευεργετικές επιδράσεις στον τουρισμό και την οικονομία μας, πράγμα που μας χρειάζεται τόσο.

Αιτίες της... μη δράσης.

Η όλη επιχείρηση που περιγράφηκε οράται σα μια καθολική εθνική προσπάθεια, εθνικής

ανάτασης κι υπερηφάνειας, που δεν θα υστερούσε σε σημασία από τις μεγάλες πολιτιστικές εξορμήσεις του Ελληνισμού. Γιατί, όμως, δεν αξιωθήκαμε ενός τόσο μεγαλεπίβολου έργου εμείς που, παρά τη, μετά τις τόσες ιστορικές περιπέτειες, διαμορφωθείσα εθνολογική σύνθεσή μας σαν λαού, διαθέταμε τις δυνάμεις ν' αποτινάξουμε βαρύτατο ζυγό αιώνων, να διπλασιάσουμε, με μια θυελώδη εξόρμηση, την Ελλάδα, μετά, μάλιστα από έναν εξευτελιστικό πόλεμο (1897) να καταφέρουμε το πρώτο ηχηρό ράπισμα κατά του φασισμού; Ήταν η κόπωση από τους απελευθερωτικούς και άλλους εθνικούς πολέμους που έφταιξε, η σπατάλη των δυνάμεών μας σε φθοροποιές εμφύλιες διαμάχες, η στείρα κι εκφυλιστική κομματική αντιπαλότητα, που μας κατέτριχε και μας αποπροσανατόλιζε, η, μετά το 1950, παγίδα της μανίας κατανάλωσης και του φτηνού ευδαιμονισμού, η μή συνειδητοποίηση της υπόθεσης, η ανικανότητα της ποικιλώνυμης ηγεσίας μας. Νομίζω ότι ενέχονται όλοι αυτοί οι λόγοι, αλλά, περισσότερο, ο τελευταίος. Αν είχαμε την ευεργέτιδα τύχη να διαθέταμε ένα πολιτικό ανάστημα πρώτου μεγέθους (Βενιζέλος) στον τομέα αυτό, οραματιστή και πραγματοποιιό, ο οποίος θ' αναγόρευε την υπόθεση σε μεγάλη ιδέα του έθνους, καθόλου υποδεέστερη της προηγούμενης, θα είχαμε επιτύχει το θαύμα. Ό,τι κι αν συνέβει, πάντως, το χάσαμε, δυστυχώς, το τρένο. Μας μένει, ίσως, η αμυδρή παρηγοριά που εκφράζει το λαϊκό: ποτέ δεν είναι αργά.

παρουσιάσεις

ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ "ΑΝ-ΘΕΛΕΤΙΚΟΙ",
"ΚΑΠΟΥ-ΤΖΗΔΕΣ" ΚΑΙ "ΜΕΣΟ-ΔΙΑΜΕΣΟΙ"

Τριανταφυλλίδης Ηλίας. Φιλολόγος

Επιθυμία μας, όλο και περισσότερο με τον καιρό αυξανόμενη, ήταν κι ακόμη είναι να κάνουμε τρεις απλές επισημάνσεις.

Α' Να υποθέσουμε ότι τάχα πρόκειται για μόδα; Μάλλον έχουμε να κάνουμε μ' ένα διαχρονικό φαινόμενο κενοδοξίας. Γιατί πώς αλλιώς συμβαίνει, οι άνθρωποι που επιμένουν να εκλαμβάνονται από εμάς τους υπόλοιπους ότι διαθέτουν μια σοβαρή παιδεία, αν για κάθε 10-15 σειρές ομιλίας τους δεν πούνε ένα "αν θέλετε", αν δεν πούνε ένα "κάπου" ή ένα "μέσα από τ....", να νομίζουν ότι θα εκτεθούν άκρως απογοητευτικά στη συνείδηση των ακροατών τους σαν ελάχιστοι δόκιμοι ομιλητές - διανοούμενοι;

Ο γράφων είχε την τύχη να φοιτήσει στη φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπου ορισμένες φορές χρησιμοποιούσε τη φράση "αν θέλετε" ο κραταιός μεταξύ όλων των τότε φιλολόγων Γιάννης Κακριδής με την έννοια: υπάρχει και αυτή η εκδοχή, υπάρχει και η άλλη. Αν θέλετε, ασπάζεστε τη μία, αν θέλετε, την άλλη. Και το πράγμα νοούνταν. Τίποτε το παράδοξο.

Σήμερα όμως που ο νεοέλληνας ο για πολλά προβληματιζόμενος, κατατρύχεται από το "σύνδρομο της ασημοφάνειας ή και του ψευδεντυπωσιασμού", αν μπορούμε να τα πούμε έτσι, μήπως δηλαδή και δεν τον πάρουν για σπουδαίο καθώς θα μιλάει, σε μια προσπάθειά του να επιβάλει κατά το δυνατόν εντυπώσεις τις πιο ευνοϊκές για το άτομό του, έστω και ψευδείς, κάνει πολύ συχνή χρήση - κατάχρηση - της φράσης. Ορισμένες φορές μάλιστα με περισσήν αυταρέσκεια και - το ακόμη χειρότερο! - χωρίς καν να νοιάζεται αν το απαιτούν ή όχι οι εκφραστικές μας ανάγκες. Πολλές φορές και για να γεμίσει κάποιο κενό στον ειρμό της σκέψης του. Ετυχε κάποτε ν' ακούσουμε τη συγκεκριμένη φράση "αν θέλετε" από άνδρα "ελλόγιμον" με τρόπο που να διαταράσσεται ακόμη και η λογική διαδικασία της συζήτησης. Και για να γίνουμε σαφέστεροι:

Ρωτήθηκε για κάτι και απάντησε με το απαραίτητο γι' αυτόν "αν θέλετε".

- Γιατί μας τα λέτε αυτά;

- Θα σας απαντήσω, αν θέλετε...

Δηλαδή αυτός που ρώτησε, ρώτησε χωρίς να το θέλει ο ίδιος;

Το όλο φαινόμενο μας υποχρεώνει να διερωτηθούμε, έστω και σιωπηρά.

α) Δεν είναι εξίσου θλιβερό και μεμπτό για λόγιον άνθρωπο, κάποιος παιδείας κι επιστημοσύνης, να μη μπορεί ν' απαλλαγεί απ' αυτή την αδυναμία του, όπως και στις πιάτσες οι μάγκες από το "να πούμε";

β) Αν δεν μπορεί να κάνει τίποτε καλύτερο στον κοινωνικό προπάντων στίβο, όπου τόσο πολύ τον χρειαζόμαστε, τουλάχιστον δεν θα έπρεπε ο πνευματικός άνθρωπος να μας μάθει να μιλούμε σωστά ελληνικά με τον τρόπο που και ο ίδιος εκφράζεται;

Β'. Ο νεοέλληνας όμως αρέσκεται πολύ και στη συχνή χρήση της λέξης "κάπου". Οι Γραμματικές μας λένε ότι είναι αοριστολογικό τοπικό ή και σπανιότερα χρονικό επίρρημα, αφού δεν προσδιορίζει κανένα σημείο όχι μόνο πάνω σε μια τοπική αλλά ούτε και σε χρονική έκταση. Και λογικά ποιός δεν πρέπει να παραδέχεται ότι όσο πιο πολύ χρησιμοποιούμε αυτή τη λέξη, τόσο πιο πολλές φορές αοριστολογούμε και άρα ενσυνείδητα αποφεύγουμε να προσδιορίσουμε ο,τιδήποτε.

Αν οι συλλογισμοί μας φαίνονται ότι οδηγούνται ως εδώ καλώς, αν αληθινά δεν πρόκειται για παθολογική αυταρέσκεια, τότε γιατί η συχνή χρήση αυτής της λέξης δεν μπορεί να μεταφράζεται στο ότι ο νεοέλληνας αρέσκεται - ίσως κι εξυπηρετείται - να κινείται στο ημίφως και την απροσδιοριστία; Έτσι τουλάχιστον εξασφαλίζει σίγουρα πάντοτε μεγάλα περιθώρια οπισθοχώρησης, αν συναντήσει δυσκολίες, αλλά και για να μην τα χαλάσει με κανέναν. Θα έχετε ίσως προσέξει ότι αποφεύγει να είναι συγκεκριμενολόγος, προσδιοριστικός,

ακόμη κι εκεί, όπου κανονικά θα έπρεπε. Μας λείπει όμως αληθινά τόσο πολύ το πνευματικό θάρρος; Μήπως έχουμε να κάνουμε μ' ένα φαινόμενο γενικότερης ηθολογικής εκθήλυνσης;

Είναι όμως, θαρρούμε, αναπόφευκτο με το που κάνεις ευρύτατη χρήση ενός όρου, να επεκτείνεις τη σημασία του και εκεί, όπου δεν πρέπει, σε βάρος άλλων. Οι πνευματικοί μας άνθρωποι, ενώ εκδηλώνονται εναντίον όλων των μορφών ιμπεριαλισμού, όμως ωθούν ιμπεριαλιστικά τη μια λέξη εναντίον άλλων πολλών. Θέλει να πει ο νεοέλληνας "ορισμένες φορές" και λέει "κάπου". Κάπου νομίζω ότι αδικούμαι (ορισμένες φορές νομίζω ότι αδικούμαι). Θέλει να πει "λίγο - πολύ" και λέει "κάπου". Κάπου κουράζομαι από τη δουλειά μου (λίγο - πολύ κουράζομαι...). Αντί να πει "όλο και περισσότερο", λέει "κάπου". Κάπου το ενδιαφέρον των φοιτητών για τις εκλογές αρχίζει και μειώνεται (όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον...). Κι έτσι, χωρίς να το πολυπροσέχουμε, επιτρέπουμε να χάνουν τη συγκεκριμένη σημασία τους οι λέξεις, όπως η επίμαχη λέξη "κάπου", και ο λόγος μας να γίνεται όλο και περισσότερο πιο θολός, όλο και λιγότερο ευκρινής. Με άλλα λόγια, αποδεχόμενος την αλληλουχία των συλλογισμών μας αυτών, θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς ότι με τη φθορά που παθαίνει ο χαρακτήρας μας, συμπαρασύρουμε σ' αυτήν και τη γλώσσα μας.

Εδώ θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ότι από έλλειψη ευθυκρισίας χρησιμοποιούν πολλοί και τη φράση "κάποια πράγματα", αν έτυχε να το προσέξετε, ενώ ξέρουν και καλοξέρουν ποιά είναι αυτά, αλλ' αποφεύγουν να τα προσδιορίσουν, όχι βέβαια κατ' ανάγκην από ευγένεια ή διακριτικότητα.

Ολα αυτά τα γλωσσοψυχολογικά που επισημαίνουμε, είναι γιατί, ίσως θα έλεγε κανείς, οι δυνάμεις που αλλοιώνουν και φθείρουν την ανθρώπινη φύση και τη γλώσσα μας βγαίνουν καθημερινά πιο ενισχυμένες και απειλητικές, γεννήματα δυσεξιχνίαστων συγκυριών. Όχι πως δεν βλέπουμε διέξοδο. Με τη σωστή χρήση της γλώσσας μας μπορούμε να υποδείξουμε τα τρωτά του χαρακτήρα μας και τους τρόπους θεραπείας τους. Αρκεί βέβαια κάποτε ν' αρχίσουμε αποφασιστικά να διασφαλίζουμε είτε τη φυσική λειτουργία της γλώσσας μας είτε την παρρησία μας, εφόσον προηγούμενως δεχτούμε την ύπαρξη του προβλήματος, ακόμη κι όταν το διαπιστώνουμε

και στον εαυτό μας.

Γ'. Την αρχαία δοτική του οργάνου ή του μέσου ή του τρόπου πώς την εκαταντήσαμε; (Ας μας το επιτρέψουν όσοι τα γνωρίζουν, για να τα εξηγήσουμε σε όσους τ' αγνοούν). Ελεγε ο παλιός μας πρόγονος: *κρούω την θύραν τη βακτηρία* - χτυπώ τη θύρα με το μπαστούνι (δοτική του οργάνου). Κάνω κάτι με τη χρήση κάποιου οργάνου. Αυτή η δοτική που δηλώνει το όργανο, λέγεται οργανική. Άλλο παράδειγμα: *Τη επιμελεία πάντα δούλα γίνεται* - με την επιμέλεια κάνεις του χεριού σου τα πάντα. Η επιμέλεια δεν είναι βέβαια κάποιο (υλικό) όργανο αλλά μια αφηρημένη έννοια. Η δοτική όμως δείχνει πάλι, όπως και στο προηγούμενο παράδειγμα, με ποιόν τρόπο επιτυγχάνω κάτι, (με την επιμέλεια). Την είπαν δοτική του μέσου ή του τρόπου. Όμως προσέξετε απ' εδώ και πέρα! Άλλο το να πείς "μέσα από τον διάλογο λύνονται οι διαφορές", όπως λένε πολλοί σήμερα, κι άλλο "με τον διάλογο...", δηλαδή με την χρήση και υποβοήθηση του διαλόγου, δηλαδή με αυτόν τον ορισμένο τρόπο. Το "μέσα από τον διάλογο" σημαίνει απλώς πέρασμα ανάμεσα από τον χώρο του διαλόγου, όχι όμως κατ' ανάγκην με τη συνέργεια του διαλόγου. Λέμε - και σωστά - ο Τριπόταμος περνάει μέσα από τη Βέροια. Αυτό, αν προσέξουμε καλά, έρχεται σαν απάντηση σε μια υποθετική ερώτηση όχι "πώς περνάει ο Τριπόταμος" αλλά "από πού;". Η λέξη άλλωστε "μέσα" ή "μέσα από" ανήκει στα τοπικά επιρρήματα, όχι στα τροπικά. Κατά τον ίδιο τρόπο το "με την επιμέλεια..." δεν είναι το ίδιο με το "μέσα από την επιμέλεια...".

Τέτοια παραδείγματα, όπως το "μέσα από τον διάλογο", ακούμε κάθε μέρα πολλά, ακόμη και από πανεπιστημιακούς και υπουργούς. Άποψή μας είναι ότι σε κάθε παρόμοια περίπτωση που χρησιμοποιείται η φράση "μέσα από τ...", αν δεν δηλώνουμε μ' αυτήν πέρασμα ανάμεσα από κάτι, δηλαδή τοπική σχέση, κάνουμε κατάχρηση της φράσης. Και άρα σε καμιά περίπτωση η ίδια αυτή φράση δεν μπορεί να δηλώνει όργανο ή μέσο ή τρόπο, όπως επιμένουν να τη χρησιμοποιούν πολλοί, αφού δεν απαντά στο πώς επιτυγχάνουμε κάτι αλλά στο από πού περνούμε. Και εξαπλουστεύοντας όσα λέμε: Δεν μπορώ να πω "μέσα από το διάβασμα μορφώνομαι", γιατί τότε θα έπρεπε να μπορώ να πω ότι και "μέσα από την πόση νερού ξεδιψάω" καθώς και αμέτρητα άλλα παραδείγματα, όπου, όπως στις παραπάνω

παρουσιάσεις

περιπτώσεις, κάνω χρήση αφηρημένων λέξεων. Αυτονόητο είναι ότι θεωρούμε μόνες σωστές τις φράσεις "με το διάβασμα..." και "με την πόση νερού...".

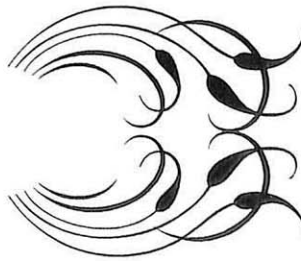
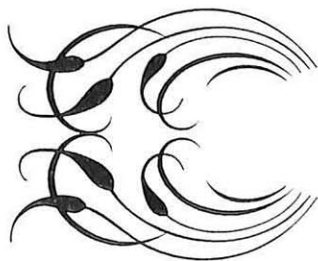
Το καθαρευουσιάνικο "μέσω" συνηγορεί κι αυτό υπέρ της αρχαίας δοτικής. Το να πω "πηγαίνω από τη Βέροια στη Βεργίνα μέσω Αγίας Βαρβάρας" σημαίνει διαμέσου, περνώντας μέσα από την Αγία Βαρβάρα, άρα προσδιορίζει τρόπο - πώς μπορώ να πάω; Είναι φανερό δηλαδή πως, αν αφαιρέσουμε την τροπική μετοχή "περνώντας" κι αν δεν την εννοήσουμε, το υπόλοιπο "μέσα από τ..." μόνο του απαντά στην ερώτηση "από πού;" και όχι στην ερώτηση "πώς;". Το να πούμε επίσης "μέσω της εργασίας πλουτούμε", σημαίνει με μέσο την εργασία, εργαζόμενοι. Θεωρούμε λανθασμένη τη φράση "μέσα από την εργασία πλουτούμε". Η σωστή φράση είναι: "με την εργασία (με τη συνδρομή της εργασίας) πλουτούμε". Κι αυτή η πρότασή μας είναι που επιθυμούμε να κατανοηθεί.

Δ'. Τέλος ένα σχόλιο δικό μας. Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί ο καθένας μας, αποτελεί την ετικέτα, θα έλεγε κανείς, της ψυχοδιανοητικής του ιδιαιτερότητας. Για την πρώτη επισήμανση που κάναμε, όσοι από μας και εφόσον διαπιστώνουν στη συχνή χρήση της φράσης "αν θέλετε" μια ματαιόσπουδη απόκλιση από τη φυσική λειτουργία της γλώσσας, ας την χρεώσουν στον, αν μας επιτρέπεται να τον πούμε κάπως έτσι, "αν-θελετικό". Η γλώσσα τουλάχιστον δεν ζημιώνεται

σε τίποτε. Και είναι δικαίωμά του ασφαλώς να επιλέξει ο καθένας από μας το ποιός θέλει να είναι, εφόσον δεν βλάπτει κανέναν άλλο. Στη δεύτερη νομίζουμε ότι δεν θα είχε να επαινέσει κανείς σαν τρόπο έκφρασης τη σταθερά επιδιωκόμενη αοριστολογία. Αδικοούνται τόσο η γλώσσα όσο και ο ομιλητής. Ενας άλλος μεγάλος φιλόλογος, ο Ιωάννης Σικουτήρης, είπε τα εξής περίπου. Λαός που δεν έχει το θάρρος να παραδέχεται τις αδυναμίες και σφάλματά του (θα προσθέταμε: που αποφεύγει την ευθυκρισία και ακριβολογία) και δεν αγωνίζεται σοβαρά και μεθοδικά να τις περιορίσει, δεν είναι άξιος για τίποτε το σπουδαίο. Οσο για την τρίτη περίπτωση, όπου αλλοιώνεται η σωστή έκφραση με τα αλλεπάλληλα "μέσα από τ..." αντί για τη χρήση εμπρόθετου προσδιορισμού, επειδή βλέπεται μόνο η γλώσσα, περιμέναμε πάντοτε κάποιον άλλο που τα ξέρει καλύτερα από μας και φυσικά διαθέτει μεγαλύτερο κύρος, να μας προλάβαινε αυτός.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- 1) Αχιλλ. Α. Τζαρτζάνου, Νεοελληνική, Σύνταξις, δεύτερη έκδοσις, παρ. 68, σημ. β' και παρ. 148, 5.
- 2) Μαν. Τριανταφυλλίδη, Νεοελληνική Γραμματική, ΟΕΣΒ, 1941, παρ. 984-7.
- 3) Χρ. Α. Τσολάκη, Ν/Ε Γραμματική, 1988, σελ. 259-61.
- 4) Π.Ε. Γιαννακόπουλου, Συντακτικό Ν/Ε Γλώσσας, Αθήνα 1991, σελ. 154, 175, 178.

παρουσιάσεις

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ "ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΜΠΛΗΓΑΔΕΣ"

Ο Ελληνισμός της πρώην ΕΣΣΔ - Χθές - Σήμερα

Μια μεγάλη διοργάνωση της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού Βέροιας

Μια πολύ σημαντική διοργάνωση πραγματοποιήθηκε από τις 8-11 Μαΐου στη Στέγη. Ήταν το Διεθνές Συνέδριο ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΜΠΛΗΓΑΔΕΣ του οποίου την οργανωτική ευθύνη είχε η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού Βέροιας και συνδιοργανώθηκε από την ΔΕΠ, το Κέντρο Πολιτιστικών Πρωτοβουλιών και Επικοινωνίας ΟΤΑ, το Παιδαγωγικό Τμήμα Φλώρινας του ΑΠΘ και το Κέντρο Μελέτης και Ανάπτυξης του Ελληνικού Πολιτισμού Μαύρης Θάλασσας.

Το Συνέδριο εξελίχθηκε σε τρεις φάσεις.

- **Την Πέμπτη 8 Μαΐου** η ημέρα ήταν αφιερωμένη σε πέντε προσωπικότητες διεθνούς φήμης και ακτινοβολίας. Ελληνες που ζούνε στη Ρωσία και πρόσφεραν τα μέγιστα στην Επιστήμη και την Τέχνη.

Τον γηρεότερο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΣΓΟΥΡΙΔΗ, 93 ετών σήμερα, πατέρα του Οικολογικού Ντοκυμαντέρ, ο οποίος σκηνοθετεί ακόμη και

σήμερα ταινίες μεγάλου μήκους. Για την επέτειο των 90 χρόνων του επί ενάμιση μήνα πρόβαλε η

Οι τιμώμενοι. Διακρίνεται δίπλα στον Νομάρχη Ημαθίας ο Αλ. Σγουριδής με τη σύζυγό του και στην άλλη σειρά: Κεσσιδής, Δημητριάδης, Σαριγιαννίδης, Ηλιάδης, Μαστερόπουλος και ο καθηγητής κ. Φωτιάδης

Ρωσική τηλεόραση αφιερώματα στη ζωή και το έργο του. Το ίδιο και η UNESCO. Στην Ελλάδα δεν έχουν προβληθεί ακόμη οι ταινίες του!

Τον διεθνούς φήμης μαέστρο και συνθέτη ΟΔΥΣΣΕΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ, 89 ετών σήμερα, Δ/ντη Ορχήστρας των Μπολσόϊ ο οποίος στις 23 Μαΐου ε.ε., έδωσε μια ανεπανάληπτη συναυλία με την Κρατική Ορχήστρα Θεσ/νίκης και εδήλωσε ότι θα δουλέψει ακόμη... μόνο για 4 χρόνια.

Τον αρχαιολόγο ΒΙΚΤΩΡΑ ΣΑΡΙΓΙΑΝΝΙΔΗ που τα ευρήματά του στο Αφγανιστάν, στην Βακτεριανή, προσέθεσαν λαμπρές σελίδες στην Ιστορία.

Τον φιλόσοφο ΘΕΟΧΑΡΗ ΚΕΣΣΙΔΗ ξεχωριστή μορφή των Γραμμάτων, Ακαδημαϊκό στη Ρωσία.

Τον ζωγράφο ΝΙΚΟ ΜΑΣΤΕΡΟΠΟΥΛΟ

Στη διάρκεια των εργασιών του Συνεδρίου St. Gunther, B. Σαριγιαννίδης, Η. Πετρόπουλος, Α. Μάσλινικοφ.

παρουσιάσεις

(τον νεότερο τιμηθέντα) εξαίρετο γνώστη της Βυζαντινής ζωγραφικής και του Ψηφιδωτού με ημιπολύτιμους λίθους.

Επίσης, την πρώτη ημέρα παρουσιάστηκε η εισαγωγική ομιλία του Α. Καθηγητή του ΑΠΘ Κ. Φωτιάδη με θέμα, το θέμα του Συνεδρίου "ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ πρώην ΕΣΣΔ".

Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο ΕΒΕΗ στην οποία συμμετείχε ο Πρόεδρος των Ελλήνων Επιχειρηματιών Ρωσίας όπως και εκπρόσωπος του ΟΠΕ.

Το πρωί της Κυριακής, οι σύνεδροι επισκέφθηκαν την Παναγία Σουμελά και ξεναγήθηκαν στη Βέροια. Ενώ την Παρασκευή είχε

προηγηθεί ξενάγηση στη Βεργίνα και γεύμα που τους παρέθεσε ο Πρόεδρος της Κοινότητας Βεργίνας ο οποίος επίσης του απένειμε τιμητικές διακρίσεις.

Το τρίήμερο, όπως εξελίχθηκε, τα ουσιαστικά συμπεράσματα αλλά και οι άψογα οργανωμένες παράλληλες εκδηλώσεις (προβολές ταινιών, συσκέψεις, ξεναγήσεις) απέδειξαν ότι η Βέροια με το δυναμικό της Δημοτικής της Επιχείρησης Πολιτισ-

μού, μπορεί χωρίς τεράστιες δαπάνες να πρωτοστατήσει στη διοργάνωση Επιστημονικών Συνεδρίων κύρους.

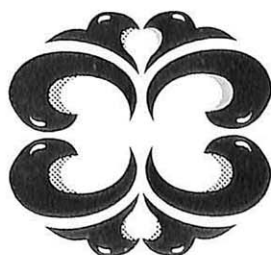
Οι θετικότερες εντυπώσεις όλων των συνέδρων που την τίμησαν με την παρουσία τους αλλά και η ευρύτατη ανταπόκριση και προβολή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας σηματοδοτούν για τους ανθρώπους της ΔΕΠ ένα νέο ξεκίνημα σ' έναν εξαιρετικά σημαντικό τομέα, όπως είναι αυτός των Διεθνών Επιστημονικών Συνεδρίων.

Τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου.

- Την Παρασκευή 9 Μαΐου διακεκριμένοι επιστήμονες από την Ελλάδα, την Δ. Ευρώπη και την Α. Ευρώπη εισηγήθηκαν θέματα που είχαν σχέση με την Ιστορία και τον Πολιτισμό του Ελληνισμού της πρώην ΕΣΣΔ. Ήταν η μέρα η αφιερωμένη στο ΧΘΕΣ.

- Το Σάββατο 10 Μαΐου πανεπιστημιακοί και άνθρωποι του επιχειρηματικού κόσμου παρουσίασαν την ΣΗΜΕΡΙΝΗ πραγματικότητα.

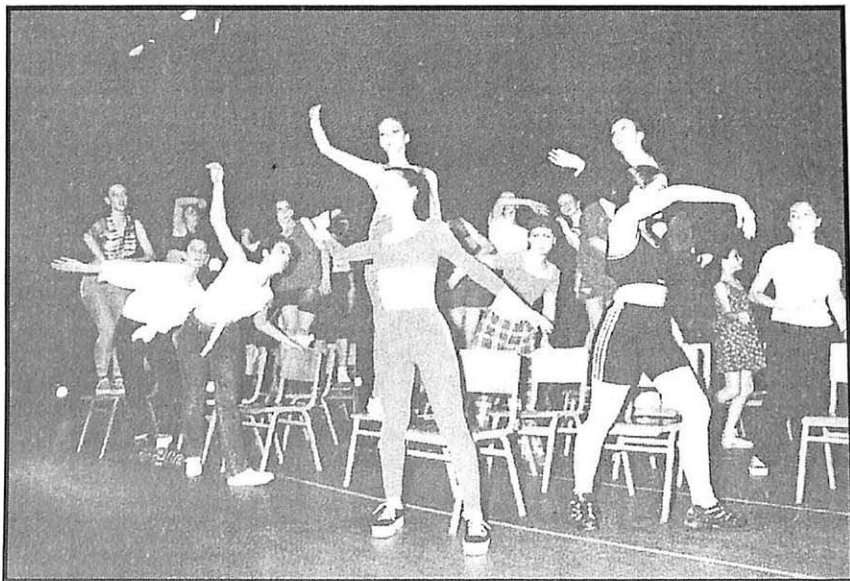
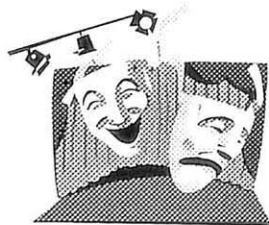
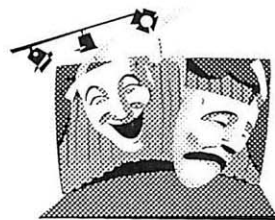
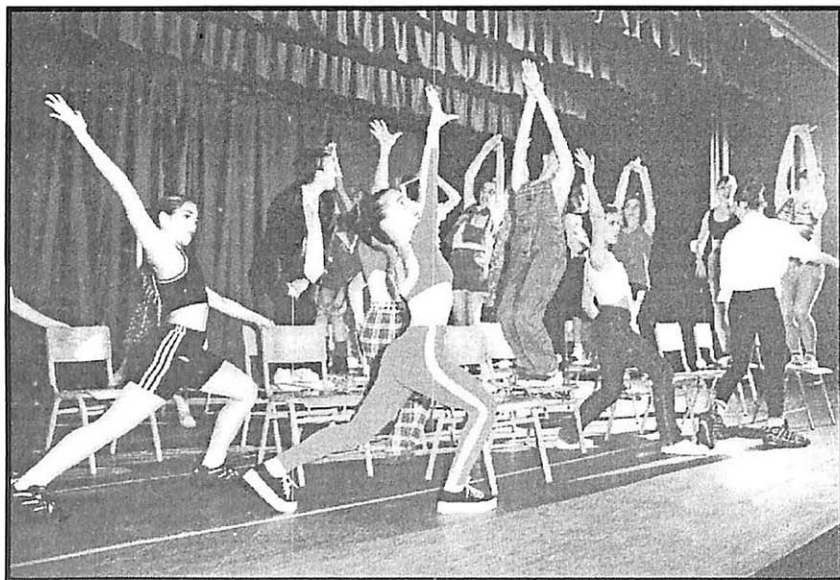

παρουσιάσεις

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΔΡΟΣΕΡΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΟΡΟΥ

Τέσσερις παραστάσεις Σύγχρονου Χορού γέμισαν ρυθμό τις οπτικοακουστικές μας αισθήσεις από τις 21 έως τις 25 Μαΐου.

Το ΧΟΡΟΣΤΑΣΙ, το πολλά υποσχόμενο τμήμα της Σχολής, αλλά και τα "Φυτώρια" της Σ. Αντωνιάδου έδωσαν στους θεατές δύο αξέχαστες ώρες θεάματος.

βιβλιοπαρουσιάσεις

Κοτσάλου - Πάπαρη Βούλα. Βιβλιοθηκονόμος Δημοτικής Βιβλιοθήκης "Θ. Ζωγιοπούλου".

TESTART JACQUES

ΤΟ ΔΙΑΦΑΝΟ ΑΥΓΟ - Η ΕΞΩΣΩΜΑΤΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

(εκδόσεις ΡΑΠΠΑ)

Ο Ζακ Τεστάρ, διευθυντής ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Υγείας και Ιατρικών Ερευνών και υπεύθυνος στο εργαστήριο εξωσωματικής γονιμοποίησης του νοσοκομείου Antoine Beclere στο Clamart της Γαλλίας, αναφέρεται στην ταχύτατη εξέλιξη της τεχνικής και των μεθόδων που διαθέτουμε για την σωστή εφαρμογή της εξωσωματικής γονιμοποίησης. Μαζί με τον Ρενέ Φρίντμαν θεωρούνται οι "πατέρες" του πρώτου παιδιού του σωλήνα στη Γαλλία. Στο βιβλίο του αυτό αφηγείται τις δυσκολίες που συνάντησαν στην πορεία τους για την πραγματοποίηση αυτού του τόσο αποφασιστικού πειράματος. Κι ενώ τόσα χρόνια μετά τη γέννηση του πρώτου παιδιού του σωλήνα το 1982 έχουν γεννηθεί χιλιάδες παιδιά με τη μέθοδο FIVETE (γονιμοποίηση in vitro με μεταφορά του εμβρύου), η μέθοδος αυτή θεωρείται ακόμα ως σήμερα ως μη νόμιμη ενέργεια.

Ο συγγραφέας εκθέτει με πάθος και ζωντανή γλώσσα τα βιολογικά, κοινωνιολογικά και ανθρωπιστικά προβλήματα που απορρέουν από την νέα και χωρίς προηγούμενο στην ιστορία κατάσταση. Τί είναι στην ουσία η τεχνητή γονιμοποίηση; Ποιές μπορεί να είναι οι συνέπειες ενός συστηματικού ελέγχου της ταυτότητας του "αυγού" που καλλιεργείται στον σωλήνα; Ποιά είναι τα προβλήματα ηθικής που προκαλεί η νέα αυτή πρόοδος των επιστημών της ζωής;

MAY JOHN

GREENPEACE

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

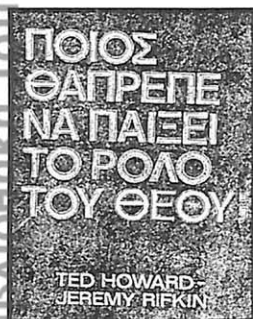
(εκδόσεις ΣΕΛΑΣ)

Με το Τσέρνομπιλ αγγίξαμε τα κρίσιμα μεγέθη. Η προφητεία του αντιπυρηνικού κινήματος επαληθεύτηκε. Οι μερικές χιλιάδες νεκροί της πρώτης σειράς δεν θα κλείσουν το θλιβερό απολογισμό. Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες σε ανθρώπινες ζωές, υλικές ζημιές και οικολογικές βλάβες δεν πρόκειται βέβαια να γίνουν γνωστές με ακρίβεια. Η εκστρατεία της απόκρυψης στοιχείων και πληροφοριών θα οργανώσει καλά την άμυνά της. Ένα βιβλίο καταπέλτης που μιλά για ατυχήματα και κινδύνους, για τη φύση της τύχης και το τυραννικό βάρος της μυστικότητας, για δολοπλοκίες και αδιαφάνεια, μιλά για τραγικά συμβαντα για αιτίες και αποτελέσματα, για επίσημα ψεύδη και για το αληθινό τίμημα της ατομικής ενέργειας στους ανθρώπους.

Ο κόσμος που περιγράφεται σ' αυτό το βιβλίο υπάρχει παντού γύρω μας σαν μια εναλλακτική πραγματικότητα. Είναι ένας κόσμος όπου το ανθρώπινο σφάλμα συναντά την εξεζητημένη τεχνολογία, όπου άνθρωποι παίρνουν μια σειρά λογικών αποφάσεων, για να ανακαλύψουν στην συνέχεια ότι δημιούργησαν ένα χάος. Ένας κόσμος όπου υπάρχουν πολλές παραλλαγές της αλήθειας. Όσο κι αν μας φαίνονται τραγικά όλα αυτά οι πληροφορίες θα πρέπει να γίνουν γνωστές σ' όλους μας με την ελπίδα ότι η λογική θα υπερισχύσει. Το κοινό μας ανθρώπινο μέλλον διακυβεύεται, και ο κίνδυνος κάνει τα ζητήματα αυτά τα σημαντικότερα της εποχής μας. Απέναντι μας στέκονται οι αγέννητοι, οι αθώοι και οι ανύποπτοι, αλλά συγχρόνως και το Κοσλοντούι και το Τσέρνομπιλ, και σταματάμε μόνο εκεί;

TED HOWARD, JEREMY RIFKIN
ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕ ΝΑ ΠΑΙΞΕΙ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ;
 (εκδόσεις ΧΑΙΜΑΛΑΣ)

Ανασυνδυασμένο DNA. Γενετική Μηχανική. Οι δύο αυτές φράσεις ηχούν με συντριπτικές, τρομαχτικές επιπτώσεις. Βρίσκονται στην καρδιά μιας νέας τεχνολογίας, που από πολλούς θεωρείται μεγαλύτερη απειλή από την υδρογονοβόμβα. Θέτουν την πανίσχυρη δύναμη στα χέρια μερικών προς τεχνητή μετατροπή - και δημιουργία - νέων μορφών ζωής επί του πλανήτη.

Τί μέλλον είναι αυτό που μας περιμένει; και ποιος θα 'πρεπε να παίξει το ρολό του Θεού όταν:

- οι βραβευθέντες με ΝΟΜΠΕΛ επιστήμονες δηλώνουν πως θα μπορέσουν να παράγουν κλώνους, ζωντανά αντίγραφα του εαυτού σας σε λιγότερο από πέντε χρόνια;
- οι ανώνυμες εταιρείες έχουν το νόμιμο δικαίωμα να κατέχουν και να πουλούν όλες τις νέες μορφές ζωής που δημιουργούν στα εργαστήριά τους;
- οι επιστήμονες προτείνουν να παρέχεται άδεια να κάνουν παιδιά μόνο σε ανθρώπους

με ορισμένα "ανώτερα" γενότυπα.

η φυσιολογική σεξουαλική αναπαραγωγή μπορεί να αντικατασταθεί πλήρως από τεχνητές διαδικασίες μέσα σε πενήντα χρόνια;

- οι γενετικοί μηχανικοί μιλούν για τον διπλασιασμό του μεγέθους του ανθρώπινου εγκεφάλου για την παραγωγή ενός υπερ-γένους ανθρώπινων όντων;

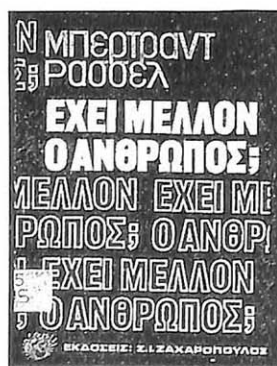
- εταιρείες διαλέγουν ανθρώπους για ορισμένες δουλειές βάσει των γενοτύπων τους;

- μεγάλη εταιρεία πειραματίστηκε με την αλλαγή του ανθρώπινου πεπτικού συστήματος, ώστε οι άνθρωποι να τρώνε και να χωνεύουν το άχυρο όπως οι αγελάδες;

- επιστήμονας δηλώνει ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος για τον οποίο άνθρωποι και φυτά δεν θα μπορούσαν να διασταυρωθούν γενετικά ώστε το δέρμα όπως τα φύλλα να εκτελεί την φωτοσύνθεση;

Ενα πολύ επίκαιρο βιβλίο, μετά την Κλωνοποίηση της Ντόλυ - που περιέχει μια ογκώδη ποσότητα στοιχείων πάνω σ' ένα από τα σημαντικότερα θέματα που έχει αντικρύσει η κοινωνία και που θα 'πρεπε να διαβαστεί από όλους όσους ενδιαφέρονται για τη ζωή πάνω στον πλανήτη μας.

RUSSELL BERTRAND
ΕΧΕΙ ΜΕΛΛΟΝ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ;
 (εκδόσεις ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ)

Ενα βιβλίο γραμμένο μια σκοτεινή στιγμή, όπως λέει ο ίδιος ο συγγραφέας του, γύρω στο 1960. Λίγο μετά την είσοδό μας στην πυρηνική εποχή που ξεκίνησε με το ρίξιμο της ατομικής βόμβας στην Χιροσίμα το '45. Και το ερώτημα που τίθεται τί μπορούμε να πετύχουμε με τον πόλεμο; Μα πάνω απ' όλα τη διατήρηση του ανθρώπινου είδους. Ενας απαισιόδοξος θα έλεγε: γιατί να επιζητούμε την διατήρηση του ανθρώπινου είδους; Μήπως δεν θα ήταν προτιμότερο να χαιρόμαστε για την προοπτική ενός τέλους στο τεράστιο βάρος των βασάνων, του μίσους και του φόβου που έχει μέχρι τώρα σκοτεινιάσει την ζωή του Ανθρώπου; Μήπως δεν θα 'πρεπε να σκεφτόμαστε με χαρά ένα νέο μέλλον για τον πλανήτη μας ειρηνικό επιτέλους, αφού έφτασε στο τέρμα ενός εφιάλτη πόνου και φρίκης;

Αλλά ο απαισιόδοξος λέει μόνο την μισή αλήθεια και το λιγότερο σπουδαίο μισό. Ο άνθρωπος δεν έχει μόνο τις σχετικές με βάσανα και ωμότητες ικανότητες αλλά έχει επίσης τις δυνατότητες για μεγαλείο και λάμψη που πραγματοποιήθηκαν, ήδη μέχρι τώρα, αλλά που δείχνουν πως μπορεί η ζωή να είναι σ' ένα πιο ελεύθερο και πιο ευτυχισμένο κόσμο. Αν ο άνθρωπος επιτρέψει στον εαυτό του να αναπτυχθεί στο πλήρες ανάστημά του και να πετύχει ό,τι μπορεί πιο πέρα από την τωρινή ικανότητα της φαντασίας του. Ολα όσα εναπόκειται στην γενιά μας ν' αποφασίσει μεταξύ αυτού του οράματος και του τέλους που αποφασίζεται από μωρία.

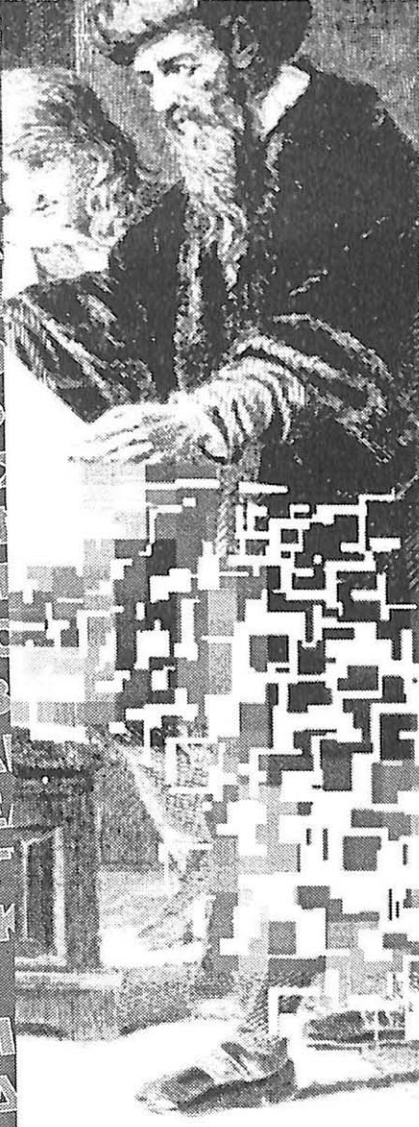
**Τα βιβλία που παρουσιάζονται μπορείτε να τα βρείτε στη ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 "Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ".**

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΣΕΛΙΔΟΣΥΝΘΕΣΗ
ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: • ΒΙΒΛΙΩΝ • ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
• ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ
ΠΡΟΣΠΕΚΤ
ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ
ΦΕΪΓ-ΒΟΛΑΝ

ΕΝΤΥΠΑ • ΑΦΙΣΕΣ

TYPE PRESS

Nikos
Καραμανλίδης

N. ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ • ΤΗΛ. & FAX: (0331) 90234

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
ΕΣ
ΕΩΝ
ΠΑ • ΑΦΙΣΕΣ
ΒΑΠΤΙΣΕΩΝ
ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΣΕΛΙΔΟΣΥΝΘΕΣΗ
ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: • ΒΙΒΛΙΩΝ • ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
• ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ
ΠΡΟΣΠΕΚΤ

Ελκρά

π
ρ
ω
τ
ο
π
ο
ρ
ε
ί

π
ρ
ω
τ
ο
π
ο
ρ
ε
ί

και στο
ΠΑΙΔΙΚΟ ΡΟΥΧΟ

για το γούστο και το συμφέρον σας